

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az Európai Unió intézményrendszere

Szerző:

Dr. Nagy Zsuzsanna

A tananyag elkészítését a „NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen, az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért” az EFOP-3.5.1-16-2017-00017 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI 2020

**MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA**

**Európai Unió
Európai Szociális
Alap**

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

Szerző:

Dr. Nagy Zsuzsanna

Lektor:

Vargáné dr. Bosnyák Ildikó

Kézirat lezárva: 2019. 05. 31.

ISBN 978-615-6032-26-3

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az európai integráció	4
1.1. Az integráció fogalma és formái	4
1.2. Az európai integráció kialakulása.....	6
1.3. Bővítés.....	14
1.4. Brexit	15
2. Gazdasági és Monetáris Unió.....	19
3. Az Európai Unió költségvetése	24
4. Az Európai Unió intézmény- és jogrendszere	30
4.1. Az Európai Bizottság.....	30
4.2. Az Európai Parlament	31
4.3. Az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa, Tanács).....	32
4.4. Az Európai Tanács	34
4.5. Az Európai Unió Bírósága.....	35
4.6. Az Európai Unió jogrendszere	36
5. Az Európai Unió Közös Agrárpolitikája	40
5.1. A KAP kialakulása és fejlődése	40
5.2. A Közös Agrárpolitika változásai és reformjai	42
5.2.1. A Közös Agrárpolitika 1992. évi reformja	43
5.2.2. A KAP 2. reformja – Agenda 2000	44
5.2.3. A KAP 3. reformja – A luxemburgi reform (2003).....	45
5.2.4. A KAP jövője – 2013 után	48
5.3. Vidékfejlesztés	51
5.3.1. A vidékfejlesztési politika (2007-2013)	52
5.3.2. Vidékfejlesztés 2014-2020 között	54
5.4. A KAP alkalmazása Magyarországon	56
6. Az Európai Unió regionális politikája	65
6.1. A regionális politika kialakulása és fejlődése.....	66
6.2. Az AGENDA 2000 és a regionális politika.....	68
6.3. A regionális politika intézményi háttere 1958-2006 között.....	69
6.4. A regionális politika pénzügyi forrásai.....	69
6.5. A regionális politika 2007-2013 között	70
6.6. A kohéziós politika 2014-2020 között.....	71
7. Az Európai Unió környezetpolitikája.....	75
7.1. Környezetpolitika az EU-ban	76
7.2. Az EU környezetvédelmi joganyaga	78
7.2.1. Legfontosabb keretszabályozások	78
7.2.2. Gazdasági eszközök.....	81
7.2.3. Megelőző szabályozás	83
7.3. Környezetvédelmi Akcióprogramok	84
8. Társfinanszírozási programok Magyarországon 2000-2020 között	90
8.1. A 2000-2004 közötti Előcsatlakozási Alapok	90
8.2. A 2004-2006 közötti programok	92
8.3. A 2007-2013 közötti társfinanszírozási programok	94
8.4. A Széchenyi 2020 program 2014-2020 között	96
Megoldások	99
Felhasznált szakirodalom	101
Táblázatok jegyzéke	107
Ábrák jegyzéke	108

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

1. AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ

1.1. Az integráció fogalma és formái

Az európai integráció a kezdetektől napjainkig különböző lépcsőfokokon halad előre és mélyíti a tagországok közötti összefonódást. Fontos hangsúlyozni, hogy a különböző integrációs formák elméletben könnyen lehatárolhatók, elkülöníthetők, a gyakorlatban azonban tiszta formában nehéz megtalálni őket és gyakran átmenetekkel találkozunk.

Integrációs formák és jellemzőik

Nemzetközi integráció: szuverén államok vagy nemzetgazdaságok önkéntes, komplex, gazdasági és politikai összefonódásaként jön létre. Az integráció az adott nemzetgazdaság feloldódásához, bizonyos mértékig azonosságának elvesztéséhez vezet.

Az integrációnak *különböző formái ismertek, melyeket több szempont alapján lehet csoportosítani* (pl. intézményi, földrajzi). Az egyik ilyen szempont

1. a tagországok belső kereskedelmének
2. és a kívülálló országokkal folytatott kereskedelem politikájának vizsgálata szerint.

Ezek alapján a szakirodalom a következő formákat különíti el (*Horváth, 2007*):

- preferenciális megállapodás
- szabadkereskedelmi társulás
- vámunió
- közös piac
- egységes piac
- gazdasági és monetáris unió
- politikai unió

Preferenciális megállapodás

A partnerek kedvezményeket nyújtanak egymásnak az egymás közti kereskedelemben. Az egyezmény célja a kereskedelmi akadályok lebontásából származó előnyök biztosítása valamennyi partnerország számára.

Szabadkereskedelmi társulás

A társulás tagjai megszüntetik a vámokat és a mennyiségi korlátozásokat, javítják a piacra jutás feltételeit. A társuláson kívüli országokkal folytatott kereskedelemben önálló nemzeti kereskedelempolitikát folytatnak.

Vámunió

Az áruk és szolgáltatások esetében a vámok és mennyiségi korlátozások lebontásával az övezeten belül a tagok teljesen szabad kereskedelemre töreksenek (liberalizált a kereskedelem). A kívülálló országokkal pedig közös vám- és kereskedelempolitikát alakítanak ki.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Közös piac

Az áruk és a szolgáltatások mozgásának szabaddá tételén kívül az övezeten belül a tőke és a munkaerő (termelési tényezők) liberalizációja is megvalósul.

Az Európai Unióban az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása jelenti az ún. „négy alapszabadságot”, mely megvalósítása a legfontosabb célkitűzések egyike.

Egységes piac

A négy szabadság teljes megvalósításán túl a „nem vámjellegű” (nem kereskedelmi), azaz fizikai, pénzügyi és technikai akadályok teljes körű lebontása is a cél.

Gazdasági és Monetáris Unió (EMU)

A gazdaságpolitika integrációja is megvalósul, ami a nemzeti gazdaságpolitikák összehangolását, harmonizálását, végső célként pedig azok közösségi szintű egyesítését jelenti. A monetáris unió fontos eleme a közös valuta bevezetése.

Politikai unió

A kormányzat és törvényhozás fokozatos átvitele közösségi szintre; e folyamat fontos eleme a közös külpolitika kialakítása és a bel- és igazságügyek közös szintre emelése

Az egyes integrációs formákhoz tartozó főbb jellemzőket az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: Az integrációs formákhoz tartozó jellemzők

INTEGRÁCIÓ TÍPUSA	Vámok, menyiségi korlátok leépítése	Áru, szolgál- tás szabad áramlása	Külső fellépés	Tőke, munka- erő szabad áramlása	Nem vám- jellegű korlátok le-építése	Gazdaság politikák integrációja	Közhata- lom átvitele közösségi szintre
Szabadkereskedelmi társulás	+	+					
Vámunió	+	+	+				
Közös piac	+	+	+	+			
Egységes piac	+	+	+	+	+		
Gazdasági unió	+	+	+	+	+	+	
Politikai unió	+	+	+	+	+	+	+

Forrás: Katonáné-Popovics, 2005

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

1.2. Az európai integráció kialakulása

Az európai integráció kialakulása egészen a II. világháborúig nyúlik vissza.

1947-ben az amerikai kormány felismerte, hogy az egyes európai országokban tapasztalható éhínség és energiahiány komolyan veszélyezteti az európai demokratikus átalakulást. Az USA felvállalta a Nyugat-Európával fennálló politikai kapcsolat erősítését, melynek eredményeként megszületett az ún. *Marshall-terv* (Európai Újjáépítési Program). Valamennyi európai ország számára nyitott volt, de csak 16 állam (Magyarország nem volt köztük) vállalkozott arra, hogy létrehozson egy jelentést ezzel kapcsolatban. 1948-ban az *Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (OEEC)*-et hozták létre. Első feladata az Európai Újjáépítési Program lebonyolítása volt. A szervezet az együttműködés és koordináció kérdéseivel foglalkozott, nem volt célja unió létrehozása.

Politikai szövetséggént alakult meg az *Európa Tanács*, melynek képviselői 1949. május 5-én, a NATO megalapítása után írták alá a szerződést. Székhelye: Strasbourg. Első elnöke: Paul-Henri Spaak. Nem vált az integrációt elmélyítő szervezetté, mivel a kormányközi alapon működött. (Horváth Z., 2007; Blahó, 2003)

Az európai integráció alapját a különböző szerződések jelentik. Minden szerződéshez kötődően két évszám található.

Az első évszám a szerződés aláírását jelenti, míg a második évszám a szerződés hatálybalépését. Minden szerződés aláírását követően az integrációt alkotó tagországok ratifikálják azt, így a szerződés akkor lép hatályba, ha minden tagország elfogadta az abban foglaltakat.

A *ratifikálás* azt jelenti, hogy a nemzetek közötti szerződés életbelépéséhez szükséges a szerződés jóváhagyása a szerződő államok törvényhozó, vagy legfőbb államhatalmi szerve által, illetve törvénybe iktatása. A ratifikáció kétféle módon történhet: az első és a könnyebb, amikor a Parlament/Országgyűlés hagyja jóvá, míg a második és egyben hosszabb eljárás a népszavazás.

A szerződéseket több csoportba lehet osztani:

1. alap/alapító szerződések (ESZAK, EGK és EURATOM)
2. kiegészítő/módosító szerződések (Egységes Európai Okmány, Maastrichti Szerződés, Amszterdami Szerződés, Nizzai Szerződés)
3. legújabb szerződések (Lisszaboni Szerződés)
4. csatlakozási szerződések

Egyes szerződéseknek több nevük is van (pl. az aláírás helyéről is kaphat nevet, illetve, hogy milyen területet szabályoz).

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A 2. táblázat sorra veszi a legfontosabb szerződéseket az integráció történetében.

2. táblázat: Az európai integráció főbb szerződései

	Integrációs szint	Jogi alap	Célkitűzés
Alap/alapító szerződések		ESZAK 1951. 04. 18. 1952. 07. 25.	A szén- és acélpiaç közös felügyelete
	Vámunió	Római Szerződés 1957. 03. 25. 1958. 01. 01.	Vámunió 1970-ig (1968-ra megvalósul)
	Közös piac	Római Szerződés	Közös piac
Kiegészítő/módosító szerződések	Egységes piac	Egységes Európai Okmány 1986. 02. 18. 1987. 01. 01.	Egységes piac: 1993. 01. 01-re
	Gazdasági és Monetáris Unió	Maastrichti Szerződés 1992. 02. 07. 1993. 11. 01.	Monetáris unió: 1999. 01. 01. Gazdasági unió: határidő nélkül
		Amszterdami Szerződés 1997. 10. 02. 1999. 05. 01.	Foglalkoztatás-politikai harmonizáció
	Politikai unió	Maastrichti Szerződés Amszterdami Szerződés	Unió állampolgárság, hármas pillér
		Nizzai Szerződés 2001. 02. 26. 2003. 02. 01.	Intézményi reformok
Legújabb Szerződések	Politikai Unió	Európai Alkotmány 2004. 10. 29.	elbukott
		Lisszaboni Szerződés 2007. 12. 13. 2009. 12. 01.	Intézményi reformok

Forrás: Horváth Z., 2007

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az európai integráció alapját a II. világháború után a francia-német megbékélés jelentette. Két „termék” – a szén és az acél – esetében, a két fél megállapodott abban, hogy ennek a két terméknek a piaci ellenőrzésére egy közös szervezetet hoznak létre. Ez a szervezet az **Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK)**. Ez a szerződés *Párizsi Szerződés* vagy *Montánunió* néven is ismert. Célja a szénbányászat és az acéltermelés szabad kereskedelmének biztosításával a gazdasági fejlődés és a foglalkoztatottság emelkedésének elősegítése.

A Szerződést **1951-ben 6 ország írta alá**: Németország, Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg (Benelux Államok); ezeket az országokat hívják alapító országoknak (EK-6).

1952-ben lépett hatályba, 50 évre írták alá, vagyis *2002-ben lejárt ez a szerződés*, de bizonyos elemei beépültek a hatályban lévő szerződésekbe. (Bódy, 1999)

Az ESZAK sikerén felbuzdulva a hat alapító ország további, elsősorban gazdasági területekre szeretne volna kiterjeszteni az integráció gondolatát. Igaz, az 1950-es években kitört koreai háború miatt inkább a katonai integráció felé irányult a figyelem. A *Pléven-terv* által felvázolt Európa Védelmi Közösség (EVK) helyett a Nyugat-Európai Unió-t (WEU) hozták létre. Konzultatív testület volt, melynek katonai funkcióit a NATO látta el.

A katonai integráció nem valósult meg, így 1955-ben, Messinában a Montánunió tagállamának külügyminiszterei összeültek és elhatározták az integráció folyamatának elmélyítését. A javaslatok a szén- és acélipari együttműködésnek a nukleáris energia szektorára való kiterjesztését, másrészt a tagállamok vámoktól és mennyiségi korlátozásoktól mentes kereskedelmének megteremtését célozták.

Ennek érdekében – ugyanaz a hat ország, mely az ESZAK-ot is aláírta – **1957-ben aláírták a Római Szerződést**, mely két szerződést takar: az első az ún. *Európai Gazdasági Közösség (EGK)*, a másik pedig az *Európai Atomenergia-közösség (EURATOM)*.

Az EGK-t létrehozó Római Szerződés a Közösség általános céljaként közös piac létesítését jelölte meg, melyeket a következő lépésekkel szeretett volna megvalósítani:

- vámok, mennyiségi korlátozások és az ezekkel azonos hatású intézkedések megszüntetése,
- vámunió létesítése és közös kereskedelempolitika folytatása a kívülálló országokkal szemben,
- az áruk és szolgáltatások mellett a tőke és a munkaerő szabad mozgásának biztosítása a Közösségen belül,
- közös mezőgazdasági, közlekedési és versenypolitika kialakítása. (Szabó, 2001)

Az Euratomot felállító Római Szerződés az atomenergia-ipar gyors megteremtését, fejlesztését tűzte célul, amely a közös kutatásoktól, az atomenergia hatékony felhasználásán át, a nukleáris biztonság megteremtéséig számos feladatot jelölt meg.

1958-ra létrejött három szerződést – az ESZAK-ot, az EGK-t és az EURATOM-ot – **alapító szerződéseként** tartják számon.

1958-tól az Európai Közösség rohamosan fejlődött. A tagországok közötti kereskedelem dinamikus növekedett. A belső vámok eltörlése eredményeként a tagállamok egymás közötti kereskedelme az első négy évben kétszeresére emelkedett.

Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA)

A brit politika azonban nem hitt az EGK együttműködés sikerében, ezért az 1960-ban létrehozott Európai Szabadkereskedelmi Társulással integrációs alternatívát kívánt biztosítani a nyugat-európai államok részére az EGK várt kudarca esetén. Tagjai: Ausztria, Dánia, Norvégia, Portugália, Svájc, Svédország, Nagy

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Britannia. A létrejött megállapodás alapján 1960-tól tíz éves átmeneti időszak alatt teremtették meg a kizárólag ipari termékekre vonatkozó szabadkereskedelmi övezetet. Az EGK sikere azonban jelentéktelenné tette az EFTA országok együttműködését.

Az 1961-es Fouchet-terv (politikai együttműködés lehetősége) elvetését követően a tagállamok között újabb konfliktus keletkezett. Az ellentétek nyílt kirobbanására a közös agrárpolitika megvalósításával és finanszírozásával kapcsolatos kérdések kapcsán került sor.

Franciaország számára elfogadhatatlan volt a parlamenti hatáskör bővülése, ugyanakkor agrártermelőinek érdekei alapján az agrárfinanszírozáshoz való hozzájárulásukkal lehetett számítani. A francia álláspont kisebbségben maradt, ezért az „üres székek politikája” következett. (Nagy A., 1999; Horváth J, 2003)

„Üres székek politikája”: Franciaország az EGK nemzetek feletti jellegének fokozódásába nem akart beleegyezni, ezért nem vett részt a Tanács ülésein 1965 júniusától 7 hónapon át. Távolmaradásával lehetetlenné tette a döntések meghozatalát.

Luxemburgi kompromisszum (1966): megnövekedett a Tanács befolyása, a többségi szavazás lehetőségét életbe léptették, de lehetősége volt minden tagállamnak a tervezett döntést megvétózni nemzeti érdekei súlyos sérelme esetén.

Az EFTA nem jelentett nagy piacot Nagy Britanniának, világpolitikai szerepe csökkent. Csatlakozási kérelmét 1961-ben és 1967-ben Franciaország megvétózta, azonban 1969-ben De Gaulle után Pompidou került Franciaország élére, amely megnyitotta az utat az első bővítés előtt; elfogadták Nagy-Britannia, Dánia, Írország és Norvégia csatlakozási kérelmét.

Az első csatlakozásra 1973-ban került sor, mikor a hat alapító tagországhoz csatlakozott **Dánia, Nagy-Britannia és Írország (EK-9)**. Norvégia népszavazáson elutasította a csatlakozást.

Az EGK korai sikerein felbuzdulva a tagországok úgy gondolták, hogy ezt az együttműködési formát a pénzügyi területekre is kiterjesztenék (monetáris unió, Werner-terv), azonban a 70-es években bekövetkezett pénzügyi válság és az olajválság ezt megakadályozta.

A következő bővítési hullámot „déli bővítésnek” is szokták nevezni, mivel **1981-ben Görögország**, míg **1986-ban Portugália és Spanyolország** is csatlakozott a Közösséghez **(EK-12)**.

A megduplázódott tagországi szám miatt a döntéshozatal nehezebben valósult meg, a valódi közös piac kialakítása a nyolcvanas évek derekára szükségképpé vált. Annak ellenére, hogy 1968-ban megszűntek a vámkezelési illetékek, még mindig nem akadálytalan az EK belső határain átnyúló kereskedelem. A legfőbb korlátot a nemzeti szabályozásokban rejlő különbségek jelentették. Így megszületett az első módosító/kiegészítő szerződés, az **Egységes Európai Okmány**, melyet **1986-ban írtak alá Luxemburgban és 1987-re a 12 tagország ratifikált**. Az Egységes Európai Okmány megteremtette a feltételeit az egységes piac létrehozásának. (Palánkai, 2003)

A módosító szerződés főbb eredményei:

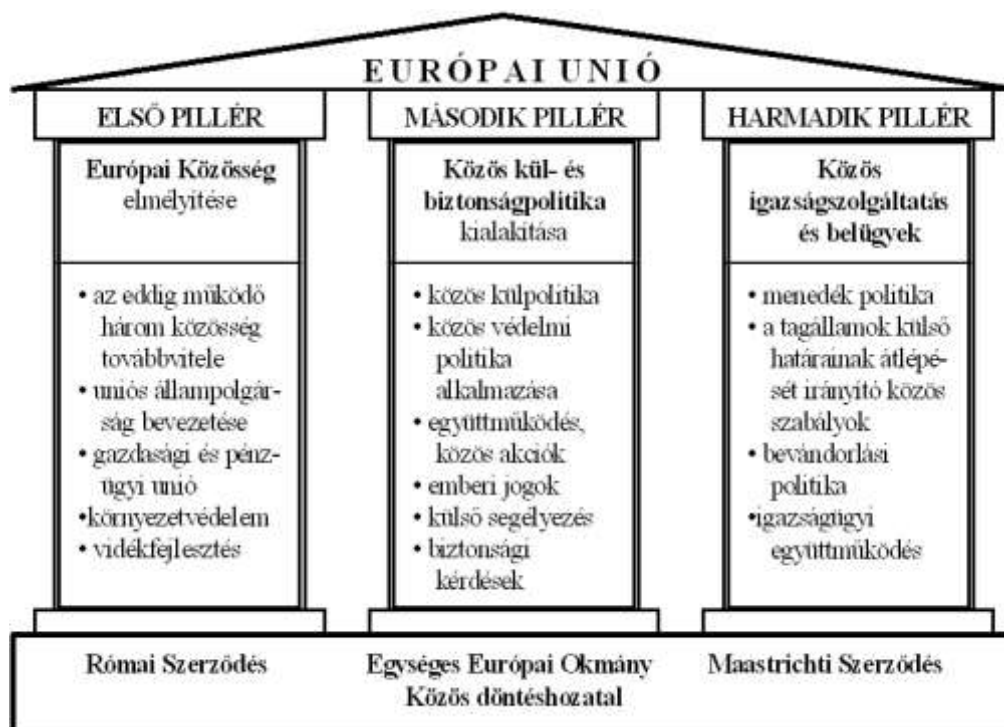
- kiterjesztette az EGK hatáskörét a környezetvédelem, a műszaki együttműködés témakörére.
- megerősítették a pénzügyi unió létrehozásának szándékát,
- meghatározták az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) tevékenységi köreit,
- szélesítették a többségi szavazási eljárással eldönthető kérdések körét,
- kiterjesztette az Európai Parlament befolyását,
- szélesítette az Európai Bizottság hatáskörét.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A nyolcvanas évek végére és a kilencvenes évek elejére az integráció fejlődése lehetőséget teremtett, hogy létrejöjjön a gazdasági és pénzügyi unió. Ennek jogi alapját egy újabb szerződés, a **Maastrichti Szerződés** (az *Európai Unióról szóló Szerződés*) segítette elő, melyet **1992-ben** írnak alá a holland városban és **1993. november 1-én lépett életbe**.

Maastrichti Szerződés főbb eredményei:

- Európai Unió elnevezés
- Uniós állampolgárság fogalmának bevezetése
 - ✓ *EU bármely országában szabadon mozoghat, utazhat, tartózkodhat*
 - ✓ *Lakóhelye szerinti tagállamban részt vehet a helyhatósági és európai parlamenti választásokon, jelöltként indulhat, megválasztható*
 - ✓ *EU-n kívüli országban igénybe veheti bármely másik EU tagállam diplomáciai, konzuli testületeinek védelmét, ha saját országának nincs képviselője*
 - ✓ *Petíciót nyújthat be az EP-hez, jogorvoslatért fordulhat az Európai Ombudsmanhoz.*
- Hármass pillérszerkezet kialakítása (lásd az 1. ábrán)
- Gazdasági és Monetáris Unió létrehozása
- Kohéziós Alap
- Szubszidiaritás elve

1. ábra: A hármas pillérszerkezet
Forrás: Horváth Z., 2007

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A kilencvenes évekre alakult ki az ún. régi tagországok teljes köre, mivel **1995-ben** újabb három ország csatlakozott az Európai Unióhoz: **Ausztria, Svédország és Finnország (EU-15)**. 1990. októberében, Németország újraegyesítésével a volt Kelet-Németország is az EU részévé vált.

Már a Maastrichti Szerződés elfogadásakor a tagállamok elhatározták, hogy tovább fogják folytatni a szerződés esetleges módosításával kapcsolatos feladatokat. Ennek eredményeként született meg az **Amszterdami Szerződés**, melyet **1997-ben** már mind a tizenöt ország aláírt. Azonban a szerződés hatálybalépése elhúzódott; arra csak **1999-ben került sor**.

A szerződés jelentősége azonban elmaradt a várakozásoktól, mivel az intézményrendszer hatékonyabbá tételéhez és az Unió további bővítéséhez szükséges kérdéseket nem tárgyalta.

Az Amszterdami Szerződés főbb eredményei:

- szorosabbra fűzte azonban a bel- és igazságügy együttműködését,
- lépéseket tett a kül- és biztonságpolitika hatékonyabbá tételében,
- egy közös koordinált európai foglalkozáspolitikai stratégiát dolgozott ki, hangsúlyosabbá tette az emberi jogok védelmét,
- széleskörűen kiterjesztette az Európai Parlament döntési jogkörét,
- növelte a minősített többséggel meghozott döntések körét.

Az Amszterdami Szerződésnek három intézményi kérdést kellett volna mindenképpen rendeznie a bővítéssel összefüggésben: a Tanácsban minősített többséggel meghozandó döntések számának kiterjesztését; a tanácsi szavazatok újraszűlyözését, valamint a Bizottság összetételének és méretének meghatározását. Ezt a három kérdést, azonban nem sikerült rendezni, így ezeket az „amszterdami maradékok” vagy „félbehagyott szerződés” jelzővel is szokták illetni (Szabó, 2001)

Az Európai Unió ezredfordulót követően további bővítési hullámban gondolkodott, ehhez azonban szükség volt egy olyan újabb módosító szerződésre, mely tartalmazza az intézményi reformokat. Ez a szerződés a **Nizzai Szerződés, melyet 2001-ben írtak alá** és szintén viszonylag később, csak **2003-ban lépett hatályba**.

A Nizzai szerződés főbb eredményei:

- intézményi reformok véghezvitele,
- döntéshozatal egyszerűsítése, átláthatóbbá tétele,
- vétójog alkalmazásának korlátozása,
- bővítéssel kapcsolatos kérdések (konkrét menetrend),
- milyen irányba haladjon tovább az Unió.

2004. május 1-jén megtörtént a keleti bővítés, amikor Magyarország másik 9 országgal (Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Ciprus és Málta) együtt csatlakozott az Európai Unióhoz. Ezeket az országokat hívják az *újonnan csatlakozott országoknak (EU-10)*, illetve ezt a kört bővítette **2007. január elsején Románia és Bulgária (EU-12)** csatlakozása. **2013. július 1-én pedig Horvátországgal** bővült az Unió; a tagországok száma így elérte a 28-at.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az Európai Unió céljai között szerepelt, hogy egyetlen szerződés jöjjön létre, mely tartalmazza a korábbi szerződéseket és a legfontosabb irányvonalat is kijelöli. Már 2004-ben elkezdődött ennek a szerződésnek a kidolgozása, melynek eredménye az Európai Alkotmány, de ezt nem sikerült ratifikálni. Érdekesség, hogy az Alkotmány elemeit majdnem teljes egészében megtartva írták alá a **Lisszaboni Szerződést 2007-ben. Magyarországon a Parlament ratifikálta a Lisszaboni Szerződést 2007. december 17-én.**

Eredetileg 2009 tavaszán szerették volna, ha életbe lép ez a szerződés, de az ír népszavazás első körben elutasította azt, így **végül 2009. december 1-én lépett hatályba.** A Lisszaboni Szerződés módosítja a hatályos EU- és EK-Szerződést, ám nem lép azok helyébe.

A Lisszaboni Szerződés általános változtatásai:

1. Európa demokratikusabbá és átláthatóbbá válik:

- az Európai Parlament (EP) és a nemzeti parlamentek szerepe megerősödik, hatásköre új elemekkel bővül,
- együtdöntési eljárás kiterjesztése,
- a Lisszaboni Szerződés mondja ki először, hogy a tagállamok kiléphetnek az Unióból.

2. Európa hatékonyabbá válik:

- a minősített többségi szavazást újabb szakpolitikai területekre terjeszti ki
- kettős többség bevezetése 2014-től

3. A Szerződés létrehozza a jogok és értékek, a szabadság, a szolidaritás és a biztonság Európáját:

- Alapjogi Charta (méltóság, szabadságok, egyenlőség, szolidaritás, a polgárok jogai és igazságszolgáltatás) beemelése az elsődleges jogba

4. Hatékonyabban fellépés globális szereplőként:

- külügyi és biztonságpolitikai főképviseleti tisztség
- a Szerződés önálló jogi személyiséggel ruházza fel az EU-t
- Európai Tanács „állandó” elnöki tisztsége,
- szolidaritási záradék

(Bruxinfo, 2008)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az európai integráció mélyítési és bővítési hullámainról a 3. táblázat ad összefoglalót.

3. táblázat: Az európai integráció történeti áttekintése

Év	Mélyítés (vertikális)	Bővítés (horizontális)
1952	ESZAK	Franciaország, Németország, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg
1958	EGK, Euratom	
1967	Egyesülési Szerződés	
1973		Dánia, Egyesült Királyság, Írország
1981		Görögország
1986		Portugália, Spanyolország
1987	Egységes Európai Okmány	
1993	Maastrichti Szerződés	
1995		Ausztria, Finnország, Svédország
1999	Amszterdami Szerződés	
2003	Nizzai Szerződés	
2004		Ciprus, Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia, Szlovénia
2007		Románia, Bulgária
2009	Lisszaboni Szerződés	
2013		Horvátország

Forrás: Saját szerkesztés

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

1.3. Bővítés

Az Európai Unió bővítési folyamatát az a történelmi törekvés indokolja, hogy az európai kontinens a béke, a stabilitás és a jólét térségévé váljon. Az EU 1957. évi megalapítása óta hét egymást követő bővítésen esett át. Az eredetileg hat alapító tagállam által létrehozott Unió ma huszonnyolc tagállamot számlál

A 2004. és a 2007. évi bővítés példa nélküli volt, nemcsak a csatlakozó országok számát tekintve, hanem azon kihívások miatt is, amelyeket e tagállamok felvétele jelentett. Az országok többségében tapasztalható politikai és gazdasági helyzet ugyanis a csatlakozást megelőzően fokozott felkészülést tett szükségessé, mindemellett pedig magának az Európai Uniónak is fel kellett készülnie a fogadásukra. (Internet 4

Az Európai Unióról szóló szerződés kimondja, hogy bármelyik európai ország felvételét kérheti az Európai Unióba, ha tiszteletben tartja az EU demokratikus értékeit, és elkötelezett, hogy ezeknek az értékeknek érvényt szerezzen.

Az 1993-as Koppenhágai Csúcson fogalmazták meg konkrétan, hogy a csatlakozni kívánó ország akkor léphet be az Európai Unióba, ha teljesíti az ún. „Koppenhágai kritériumokat” (Horváth Z., 2007):

1. Politikai kritériumok:

- demokratikus intézményrendszer,
- az emberi és kisebbségi jogok tiszteletben tartása,
- jogállamiság követelményeinek érvényesítése jutás.

2. Gazdasági kritériumok:

- működő piacgazdaság,
- képes megfelelni az egységes piac versenykihívásainak.

3. Jogi, intézményi és adminisztratív kritériumok:

- közösségi joganyag (acquis communautaire) átvétele,
- a közösségi intézményekkel való együttműködés,
- a közösségi joganyag alkalmazására.

Amennyiben a tagjelölt ország teljesíti ezeket a követelményeket, megindulhatnak a csatlakozási tárgyalások. Az Európai Tanács a Bizottság véleménye alapján határoz arról, megkezdhetők-e a tárgyalások.

A csatlakozási tárgyalások képezik a csatlakozási folyamat alapját. A tárgyalások a közösségi joganyagnak a tagjelölt ország általi elfogadását, végrehajtását és alkalmazását érintik, és céljuk, hogy segítséget nyújtsanak a tagjelölt országoknak a csatlakozást követően rájuk váró tagállami kötelezettségeikre való felkészüléshez. A tárgyalások egyénileg, az egyes tagjelölt országok tényleges érdemeinek megfelelően zajlanak.

Magyarország csatlakozási folyamata 1990 után kezdődött el. Első lépésként 1991-ben benyújtotta a Társulási Szerződést, melyet 1994. április 19-én fogadtak el, innentől kezdve társult tagjai voltunk az Uniónak. 1996-ban a Bizottság egy kérdőívet küldött, melyben felmérte az ország gazdasági-társadalmi-politikai szintjét. A csatlakozási tárgyalások 1998. március 31-én kezdődtek és 2002. decemberében (Koppenhágai Csúcs) kerültek lezárásra; összesen 31 fejezetet kellett megtárgyalni. 2003. április 16-án, Athénban írták alá a Csatlakozási Szerződést, és 2004. május 1-én lettünk tagjai az EU-nak.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Mely országok csatlakozhatnak legközelebb:

Az uniós tagság felé tartó országokat két csoportra oszthatjuk:

1. *tagjelölt országok:* Albánia, Törökország, Macedónia, Szerbia, Montenegró
2. *potenciális tagjelölt országok:* Bosznia és Hercegovina, Koszovó

Az előcsatlakozási támogatási eszközök

Az EU célzott pénzügyi támogatást nyújt az előcsatlakozási fázisban lévő országoknak, valamint a potenciálisan tagjelölt országoknak. A pénzügyi támogatás célja, hogy segítse a csatlakozni kívánó államokat azon politikai, gazdasági és intézményi reformjaik végrehajtásában, amelyek az uniós követelményekhez való igazodásukat szolgálják.

2000-2006 között működő pénzügyi eszközök – a Phare, az ISPA, a SAPARD, a Törökország számára létrehozott csatlakozási eszköz, valamint a CARDS program – állt rendelkezésre a csatlakozni kívánó országok számára.

Phare program: főleg intézményfejlesztési intézkedéseket, a gazdasági és társadalmi kohézió erősítésére és a határokon átnyúló együttműködés javítására irányuló tevékenységeket finanszírozott.

ISPA program: jelentős környezetvédelmi és közlekedési beruházások támogatására szolgált.

SAPARD program: a tagjelölt államok mezőgazdasági és vidékfejlesztési projektjeit támogatta.

Törökországnak: költségvetési tételek és eljárások révén nyújtott előcsatlakozási támogatást.

CARDS (Közösségi támogatás az újjáépítési fejlesztéshez és stabilizációhoz) program: a Nyugat-Balkán országai számára határozta meg a stabilizációs és társulási folyamat célkitűzéseit és mechanizmusait.

2007. január 1-jén kezdte meg működését az új előcsatlakozási támogatási eszköz, az **IPA (Instruments for Pre-Accession Assistance)**.

A 2007-2013-as pénzügyi keret összesen 11,5 milliárd eurót irányoz elő az előcsatlakozási folyamatok finanszírozására. A jelenleg, 2014-2020-as költségvetési periódusban az IPA II fő célkitűzése a kedvezményezettek támogatása politikai, intézményi, jogi, közigazgatási, társadalmi és gazdasági reformoknak az uniós tagság céljából történő elfogadása és végrehajtása terén. A támogatás elsősorban azon meghatározott számú politikai területre irányul, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a kedvezményezettek fokozatosan eleget tudjanak tenni az EU-hoz való csatlakozás kritériumainak. Az IPA II a 2014-2020 közötti időszakra 11 699 milliárd euró költségvetéssel rendelkezik. (*Internet 13; 14; EC, 2011c*)

1.4. Brexit

A Brexit az Egyesült Királyság kilépési folyamatát jelenti az Európai Unióból. **2016. június 23-án** népszavazást tartottak, hogy az ország tagja maradjon-e az Európai Uniónak („brexitnépszavazás”). A szavazók 51,9%-a a kilépés mellett szavazott, mely alapján **2019. március 29-én, brit idő szerint 23 órakor (CET szerint aznap éjfélkor) lép ki az EU-ból az Egyesült Királyság.**

2017. március 29-én az Egyesült Királyság bejelentette az Európai Tanácsnak, hogy ki szándékozik lépni az EU-ból, és ezzel elindította az *Európai Unióról szóló szerződés 50. cikke szerinti eljárást* (Az EU Hivatalos Lapja, 2016)

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

2017. május 22-én a Tanács egy határozatot fogadott el, amelyben engedélyezte a tárgyalásokat az Egyesült Királysággal, és a Bizottságot hivatalosan kinevezte uniós tárgyaló félnek Michel Barnier-t; elfogadta továbbá az első tárgyalási irányelvcsomagot.

A tárgyalások lefolytatására kétéves határidőt határoz meg.

A tárgyalások első szakasza 2017. június 19-én kezdődtek.

2017. december 8.: Theresa May miniszterelnök és Jean-Claude Juncker Bizottsági elnök által jóváhagyott együttes jelentés biztos elkötelezettségeket tartalmaz a következők tekintetében:

- az uniós polgárok jogainak védelme az Egyesült Királyságban, és a brit állampolgárok joginak védelme az EU-ban;
- az Egyesült Királyság tagsága alatt vállalt valamennyi fennálló pénzügyi kötelezettség rendezése;
- Írország/Észak-Írország egyedi körülményeinek megoldása

2017. december 15-én rátértek a tárgyalások második szakaszára.

2018. január 29: a Tanács elfogadott egy határozatot, amely engedélyezi az átmeneti megállapodásokról és tárgyalási irányelvekről folytatott tárgyalásokat.

2018. február 6: a Bizottság közzétette az átmeneti megállapodásokra vonatkozó javaslatát.

2019. március 21: Mivel nem sikerült a kilépési záradékot elfogadtatni a brit Parlamenttel (2019. januárban és márciusban) az eredeti kilépési időpont így nem valósult meg. Az Európai Unió ezek alapján a csúcstalálkozót követően két lehetőséget ajánlott fel:

1. az alsóház jóváhagyná a kétszer már leszavazott, a támogatás feltételeit rögzítő kilépési javaslatot, akkor a jelenlegi 2019. március 29. helyett 2019. május 22. lenne az új határidő,
2. ha ismét elutasítják, akkor az Egyesült Királyság április 12-ig továbbra is az Európai Unió tagja maradna, de eddig jeleznie kellene, hogy mik a szándékai a továbbiakban.

2019. április 10-én az Európai Tanács újabb meghosszabbítást nyújt az 50. cikkben meghatározott időszakra 2019. október 31-ig, vagy a visszavonási megállapodás elfogadását követő hónap első napján, attól függően, hogy melyik következik be előbb.

Az Egyesült Királyságnak azonban 2019 májusában európai parlamenti választásokat kell tartania; egyébként 2019. június 1-jén távozik.

2019. május 24-én Theresa May kijelentette, hogy június 7-én lép utoljára hatályba konzervatív pártvezetőként, mivel nem tudja átvinni a Brexit terveit a parlamenten és több bizalmatlansági indítványon (*Internet 15*)

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Hogyan definiálható a nemzetközi integráció?
2. Milyen integrációs formákat különít el a szakirodalom?
3. Jellemezze röviden az egyes integrációs formákat?
4. Melyek az EU alapszerződesei és a hatálybalépési évük?
5. Mikor került sor az első bővítésre és mely tagországok csatlakoztak az integrációhoz?
6. Mikor és mely szerződésekkel segítették elő az integráció mélyülését?
7. Mikor és hány tagországgal bővült 1980 után az integráció 1995-ig?
8. Milyen eredmények kapcsolódnak az Egységes Európai Okmányhoz?
9. Mik voltak a legfontosabb eredményei a Maastrichti Szerződésnek?
10. Mit jelent a szubszidiaritás?
11. Mit jelent a hármas pilléres szerkezet?
12. Milyen eredményeket hozott az Amszterdami Szerződés?
13. Miért volt szükség a Nizzai Szerződés elfogadására az integráció további bővüléséhez?
14. Mikor és hogyan történt a „keleti bővítés”?
15. Mi feltételei vannak a koppenhágai kritériumoknak?
16. Röviden ismertesse a Brexit folyamatát!

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

MEGOLDANDÓ FELADATOK

1. Melyik alapító szerződés járt le 2002-ben?
EGK EURATOM ESZAK
2. Mely szabadkereskedelmi társulásnak volt tagja Magyarország?
CEFTA NAFTA EFTA
3. Melyik szerződés hozta létre a szubszidiaritás alapelvet?
ESZAK Amszterdami Szerződés Maastrichti Szerződés
4. Melyik szerződés valósította meg az intézményi reformokat?
ESZAK Nizzai Szerződés Amszterdami Szerződés
5. Magyarország mikor töltötte be a soros elnökségi pozíciót?
2010. I. félév 2011. I. félév 2012. I. félév
6. Melyik a legalacsonyabb szintű integrációs forma az alábbiak közül:
politikai unió közös piac vámunió
7. Melyik szerződés hozta létre a „hármass pillér” szerkezetet?
ESZAK Egységes Európai Okmány Maastrichti Szerződés
8. Melyik ország nem tartozik az alapító tagországok közé?
Franciaország Németország Nagy-Britannia
9. Hol írta alá Magyarország a Csatlakozási Szerződést?
Athénban Brüsszelben Rómában
10. Mikor fejeződtek be a magyar csatlakozási tárgyalások:
1998-ban 2000-ben 2002-ben

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

2. GAZDASÁGI ÉS MONETÁRIS UNIÓ

Az egységes piacot alkotó Európai Unió a világ egyik legjelentősebb kereskedelmi tömörülése, indokolt, hogy tagállamai összehangolják gazdaságpolitikájukat.

A gazdaságpolitikai együttműködés keretét a gazdasági és monetáris unió (GMU) képezi. A tagországok a gazdasági és monetáris unió keretei között közös irányelveket dolgoznak ki a gazdaság szempontjából fontos kérdésekről.

A Római Szerződés közvetlenül nem utalt arra, hogy a pénzügyi területen közös szabályozást kell megvalósítani, ez csak a 70-es évek végén merült fel. Az árfolyamváltozások kiküszöbölésének igénye indította el a tagállamokat a monetáris integráció kiépítése felé. Az 1970-es évek elején a nemzetközi pénzügyi rendszer (Bretton Woods) összeomlott, és a Közösség úgy határozott, hogy 1979-ben létrehozza az Európai Monetáris Rendszert (European Monetary System, EMS). A fő cél a rendszer létrehozása mögött az árfolyam-stabilitás megteremtése volt.

Az EMS rendszer eszközei:

1. árfolyam-mechanizmus biztosítása (Exchange Rate Mechanism, ERM)

Az ERM-ben részt vevő valutákra a Központi Bankok által megállapított ún. központi paritásrácsból indult ki. A lebegési sávot +/- 2,25%-ban állapították meg, így a rendszer két valuta között maximálisan 4,5%-os lebegést tett lehetővé. Ha a valutaárfolyam kilépett a paritásrácsból, a központi bankok kötelesek voltak beavatkozni.

2. egységes valuta kosár (European Currency Unit, ECU)

Bankszámlapénz, készpénzként nem létezett. A Közösség összes valutájából – és nem csak az ERM-ben résztvevőkéből – a tagállamok gazdasági erejének súlyozásával létrehozott valutakosárként funkcionált. Az árfolyam-mechanizmus az ECU irányába is működött, itt is +/- 2,25%-ra térhettek el.

3. Európai Monetáris Együttműködési Alap

A központi bankok beavatkozásaihoz a tagországok tartalékaiból létrehozott alap. Rövid lejáratú, ECU-ben kibocsátott hitelkonstrukciókat vehettek igénybe (*Horváth Z., 2007*)

Az EMS kialakítását három szakaszban tervezték megvalósítani:

1. szakasz: 1979-1983
2. szakasz: 1983-1987
3. szakasz: 1987-1992

Az utolsó szakaszban azonban problémák merültek fel, melyre az akkori Európai Bizottság elnöke, a francia Jacques Delors 1989-ben kidolgozta a monetáris unió koncepcióját. A tervben a fő elképzelése az volt, hogy közös valutát kellene bevezetni. Ennek érdekében az Európai Monetáris Rendszer helyett a Gazdasági és Monetáris Unió (Economic and Monetary Union, EMU) rendszerének a létrehozását tűzték ki célul, mely elérésének lépéseit a Maastrichti szerződésben fektették le.

A Gazdasági és Monetáris Unió célja az árstabilitás, a közös valuta értékállásának biztosítása, az euró-övezet monetáris politikájának alakítása, valamint az egységes, közös valuta bevezetése.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A Gazdasági és Monetáris Unió szakaszai:

1. *szakasz (1990. július-):* tőke szabad áramlása, tőkepiac liberalizálása
2. *szakasz (1994. január 1-):* az Európai Monetáris Intézet felállítása, az Európai Központi Bank felállítása, az európai bankok központi rendszerének előkészítése
3. *szakasz (1999. január 1-):* az euró bevezetése számlapénz formában 1999. január 1-jével, a pénzcseré (az euró bankjegyek és érmék megjelenése 2002. január 1-jével) és a pénzcseré teljes lebonyolítása (legkésőbb 2002. július 1-jéig)

1994. január 1-én kezdődött az újonnan létrehozott Európai Monetáris Intézet (EMI) felállításával. Az EMR-ben részt vevő tagállamok arany- és dollárkészletük 20%-át voltak kötelesek átadni az Intézetnek. Fő feladata az egységes monetáris politika eszközeinek és rendszerének kidolgozása volt. 1996 vége előtt a Miniszterek Tanácsa kormányfői szinten minősített többséggel döntöttek arról, hogy az országok eleget tettek-e a konvergencia kritériumoknak, hogy a harmadik szakaszba léphessenek. 1998. december. 31-én a nemzeti valuták és az euró átváltási arányait rögzítették (4. táblázat)

4. táblázat: Az euró átváltási árfolyamai (1 euró=)

Belga frank	40,3399	szlovén tolár	239,640
Luxemburgi frank	40,3399	ciprusi font	0,585274
Holland gulden	2,2037	máltai líra	0,429300
Francia frank	6,5596	szlovák korona	30,1260
Német márka	1,9558	észt korona	15,6466
Olasz líra	1936,27	lett lat	0,702804
Spanyol peseta	166,386	litván litas	3,4528
Portugál escudo	200,482		
Osztrák schilling	13,7603		
Finn márka	5,9457		
Ír font	0,7876		
Görög drachma	340,75		

Forrás: Internet 8

A harmadik szakasz megkezdésére 1999. január 1-jén került sor. Dánia, Svédország és az Egyesült Királyság (nem kívántak részt venni) és Görögország kivételével (nem teljesítette a feltételeket, és csatlakozására csak 2001-ben került sor) minden tagállam megkezdhetette a közös pénz bevezetését és az azzal kapcsolatos technikai és gyakorlati döntések meghozatalát. A harmadik szakasz az euró bevezetése mellett együtt járt még egy intézményi feltétellel a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) létrehozásával, mely az Európai Központi Bankból és a nemzeti bankok képviselőiből áll.

Kérdésként merült fel, hogy mi legyen a közös valuta neve? Próbáltak arra törekedni, hogy a tagországokban egységesen írják le, közel azonos legyen a kiejtése és utaljon Európára, az egységre. 1995-ben, Madridban határoztak arról, hogy a közös valuta neve EURO legyen (a magyar helyesírás miatt hazánkban euró).

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az euró bevezetését több szakaszban oldották meg:

- Januártól márciusig csak a bank automatókból lehetett eurót felvenni.
- Márciustól-júniusig kellett a magánszemélyeknek az adott ország nemzeti valutáit kivonni a forgalomból.
- 2002. július 1-től már csak euróval lehet fizetni

Az euró bankjegyek hét címletben kerülnek forgalomba: 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 eurós bankjegy. Az 500 eurós bankjegy még az EU gazdaságához is igen nagy címletnek számít.

Ahhoz, hogy valamely tagország tagja legyen az ún. **euró-zónának (euró-övezetnek)**, ahol az euró a hivatalos fizetési eszköz, igen szigorú feltételeket kell teljesítenie, melynek összefoglaló neve a Maastrichti konvergencia kritériumok.

A Maastrichti konvergencia kritériumok:

1. Árstabilitás

Az infláció emelkedése a vizsgált évben 1,5%-nál jobban nem haladhatja meg a 3 legalacsonyabb inflációs rátájú tagállam átlagindexét

2. Kamatok konvergenciája

A hosszú lejáratú kamatláb a vizsgált évben 2%-nál többel nem haladhatja meg a 3 legalacsonyabb kamatlábbal rendelkező tagállam átlagindexét

3. Árfolyamok stabilitása

A nemzeti valutát az utóbbi 2 évben nem lehet fel-, illetve leértékelni

4. Stabil kormányzati és pénzügyi pozíciók

A költségvetési deficit a GDP 3%-át nem haladhatja meg, valamint az államadósság a GDP 60%-át nem haladhatja meg (*Hetényi et al., 2000, Lőrincné Istvánffy H., 2001*)

A 28 tagú Európai Unióból az euró-övezetben összesen 19 tagország vesz részt. A régi tagországok közül Dánia, Nagy-Britannia és Svédország maradt ki, míg az új tagországok közül már az euró a hivatalos fizetési eszköz: Szlovéniában (2007), Máltán és Cipruson (2008), Szlovákiában (2009), Észtországban (2011), Lettországban (2013) és Litvániában (2014).

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen elemei vannak az Európai Monetáris Rendszernek?
2. Mi az ECU?
3. Mi a különbség az ECU és az euró között?
4. Mit jelentenek az egyes Maastrichti konvergencia kritériumok?
5. Mely országok nem tagjai az euró-övezetnek az EU-15-ön belül?
6. Az új tagországok közül hol hivatalos fizetési eszköz az euró?

ESETTANULMÁNY

Az euró bevezetése 20 évvel ezelőtt, 1999. január 1-én egy kísérlet volt, miszerint egy, a gazdasági integrációban meglehetősen előrehaladott országcsoport megpróbálkozik a közös valuta használatával is. Az euró sokkal több, mint fizetőeszköz: az együttműködés szimbóluma, ezért talán kevésbé szigorúban ítélték meg, melyik ország igazán alkalmas a bevezetésére.

Az eurózóna tagállamainak gazdasági fejlettsége, versenyképessége jelentősen eltér egymástól, ami komoly kihívás elé állítja a zónát.

Miután az eurózónában külön költségvetéssel rendelkező országok vannak, a helyzet sokkal bonyolultabb. Az eurózónának nem sikerült mindeddig hatékony megoldást találni arra, hogy az országok közti versenyképességi különbség jelentősen csökkenjen. Ez leginkább néhány mediterrán ország esetében jelentős, ugyanakkor probléma még, hogy az egyes országokban eltérőek a gazdasági ciklusok, ennek kezelése érdekében valamilyen fiskális mozgástérre lenne szükség.

Az eurózóna alapító tagjai között jól látszik, hogy míg a legfejlettebb országokban nagyjából minden rendben, addig a mediterrán térségben ez távolról sincs így. Görögország, Portugália és Olaszország elakadt a gazdasági növekedésben, Spanyolország esetében is legfeljebb stagnálás figyelhető meg. Kétségtávol ezek az országok korábban magasabb inflációhoz és folyamatos valutaleértékelődéshez szoktak hozzá; nem véletlen, hogy a pesetán, escudón, drachmán sok volt a nulla. Az euró bevezetése viszont kényszerűen le kellett, hogy fékezze az inflációt és a béremelkedést az északabbi országok szintjére, viszont ezt nem tudták, vagy nem is akarták megvalósítani.

A 2005 után csatlakozó országok közül Lettország, Észtország, Litvánia és Szlovákia esetében egyértelmű növekedés látszik az euró bevezetése óta, kifejezetten siker a közös pénz. Málta esetében már bizonytalanabb a helyzet, bár egy ilyen kis, az idegenforgalomtól nagymértékben függő gazdaságban eleve kérdés, hogy van-e értelme saját valutának. Ciprus esetét nehéz megítélni, mert bár a növekedés lelassult, az átlagbérek igen magasak (talán épp ez a probléma, ahogy a többi mediterrán országban is).

Az eurózónában a szabályozással is sokáig gondok voltak: a belépés előtt ugyan szigorú kritériumokat követeltek a tagoktól, viszont később ezeket már nem kérték számon elég határozottan. Franciaország ellen például túlzottdeficit-eljárást kellett volna indítani minden releváns adat alapján, valahogy ez elmaradt, a görögöknél pedig kezdettől fogva problémák voltak, mégis csak akkor jött a keményebb fellépés, amikor már finanszírozhatatlanná vált az ország túlköltekezése.

A maastrichti kritériumrendszerrel pedig az a probléma, hogy csak önmagukban vizsgálja az országokat. Nem méri az egyes országok pénzügyi ciklusainak harmonizáltságát, nem határozzák meg, mennyire kell közelíteni a gazdasági szerkezeteknek egymáshoz. Nem veszi figyelembe a magánadósságot és a bankszektor állapotát, így nem lehet elég biztosan felmérni, hogy az adott ország hogyan befolyásolja majd az eurózóna egészét.

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

Van ugyan példa arra, hogy szegény országok, mint Montenegró vagy Koszovó eurót alkalmaznak, de ők nem hivatalos tagok, így nem is segítik ki őket az EKB: egy fillérrel sem költhetnek többet, mint amennyi bevételük van, senki nem pótolná ki a hiányt.

Az Európai Unióban Horvátország komolyan gondolkozik a közös valuta bevezetésén. Ennek ésszerűségét erősen növeli, hogy a kis ország igen kedvező idegenforgalmi adottságokkal rendelkezik, a turisták kétharmada érkezik az eurózónából, nekik nagy vonzerőt jelenthet, ha otthoni pénzüket használhatják. A horvát külkereskedelem kétharmada is az eurózónával zajlik, és a gazdaságban már most is nagy az euró szerepe: a belföldi megtakarításokon belül nagy az euró aránya, az összes, azaz magán-, és államadósságon belül pedig kifejezetten döntő. Az euró bevezetése a következő előnyöket hozná: alacsonyabb tranzakciós és valutaváltási költségek, nagyobb átláthatóság és könnyebb ár-összehasonlíthatóság, erősebb versenyképesség és kisebb sebezhetőség a gazdaság számára. További előnynek tekintik, hogy mivel a horvát bankok hozzáférést kapnának az EKB monetáris műveleteihez, csökkenne a banki-, és fizetésimérleg válság kockázata, és hogy Horvátország hozzáférne az Európai Stabilitási Mechanizmushoz. Hátrányként csak az önálló monetáris politika elvesztésének lehetőségét tekintik, valamint az ehhez szükséges kritériumok közül csak az államadósság GDP-hez mért arányával van gond (60 helyett 77,5%).

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

3. AZ EURÓPAI UNIÓ KÖLTSÉGVETÉSE

Az Európai Unió költségvetése egy olyan jogszabály, amely a parlamenti elfogadását követően jogosultságot teremt a közösségi politikák finanszírozására.

A bevételi oldal a tagállamok befizetéseit jelenti, míg a kiadási oldal az Unió által finanszírozott politikákat takarja.

A több évre szóló, hosszú távú költségvetés hivatott biztosítani, hogy az EU kiadásai ne lépjenek túl a saját források által megszabott kereteket. Ennek érdekében felső határértékeket határoz meg arra vonatkozóan, mekkora összeget érhetnek el az EU éves kiadásai a különböző szakterületeken egy adott időszakon keresztül. Az egyes költségvetési fejezeteken belül a finanszírozás javarészt programokon (pl. az Erasmus+ oktatási programon, illetve a LIFE környezetvédelmi programon) keresztül vagy pedig pénzalapok (pl. Kohéziós Alap) révén valósul meg. (EB, 2014a)

Az uniós költségvetés meglepően kicsi ahhoz képest, milyen sok feladat elvégzését szolgálja. Jelenleg az EU bruttó nemzeti jövedelmének (GNI) hozzávetőleg 1%-át teszi ki, szemben a tagállamok nemzeti költségvetésével, melyek esetében ugyanez az arány 40-50%.

Az első többéves költségvetés megállapítására 1988-1992 között került sor, majd ezt követően 7 éves költségvetési időszakokról beszélhetünk, vagyis: 1993-1999; 2000-2006 (Agenda 2000); 2007-2013; 2014-2020.

A költségvetési elvek

- 1. egységesség elve:** 1968-tól él a Közösség költségvetésében, addig öt önálló költségvetése volt a három szervezetnek. Az 1970-es költségvetési szerződés óta a Közösségeknek egységes költségvetése van, mely tartalmazza valamennyi pénzügyi műveletet, az összes bevételt és kiadást.
- 2. teljesség (globális fedezet vagy bruttó költségvetés) elve:** a költségvetési bevételeket nem lehet előre meghatározott kiadásokhoz kötni, másrészt, hogy a bevételeket és a kiadásokat nem lehet egymással szemben beszámítani
- 3. egyensúly elve:** nem lehet sem hiányt, sem többletet tervezni
- 4. éves költségvetés elve:** a Közösség költségvetésének egyetlen és teljes költségvetési évre kell vonatkoznia, ami megegyezik a naptári évvel
- 5. közös elszámolási egység (számbavétel) elve:** egységesen euróban számolják el (ahol nincs euró, ott a nemzeti valutában történik a kifizetés, a Bizottság rögzíti az átváltási árfolyamot)
- 6. specialitás elve:** minden kiadási előirányzatnak konkrét cél és jogi megalapozottság szükséges
- 7. részletesség elve:** a költségvetési előirányzatokat nemcsak egy összegben, hanem különböző mélységű bontásban is meg kell adni.
- 8. gondos pénzgazdálkodás elve:** a költségvetés pénzével takarékosan kell bánni, törekedni kell az eredmény és a ráfordítások közötti optimumra. A gondos pénzgazdálkodást az Európai Számvevőszék és az Európai Parlament szigorúan ellenőrzi
- 9. nyilvánosság elve:** az Unió költségvetését a Közösségek Hivatalos Lapjában az elfogadástól számított három hónapon belül közzé kell tenni. (Bécsy-Lucz, 2004; Iván, 2005; 2008)

A közös költségvetésnek mindig egyensúlyban kell lennie. Az egyes tagállamok vonatkozásában azonban jelentős különbségek alakulhatnak ki a költségvetési befizetések és az onnan visszakapott összegek között.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Ezek alapján a tagállamokat két csoportba lehet osztani: vannak a *nettó befizetők* és vannak a *nettó haszonélvezők* (pl. Magyarország).

Az első esetben a tagállamok által történő befizetések nagyobb mértékben meghaladják a visszakapott összegeket, míg az utóbbiak esetében a költségvetésből kapott összegek meghaladják a tagállamok befizetéseit. A legnagyobb nettó befizető tagországok közé tartozik Németország. (EC, 2010a)

A költségvetés bevételi oldala

- 1. saját (hagyományos) forrás:** A vámokból (harmadik országból származó import) származó bevétel, illetve a mezőgazdasági lefölözések („mozgó vámok”) és cukorilleték 1958-tól jelen vannak. Tisztán uniós bevételnek minősül, melyet a beszedő ország utal át az Unió költségvetésébe. A tagország, a beszedett összeg bizonyos százalékát visszatarthatja, a beszedés költségeinek finanszírozására (2002-től 25 százalék, korábban 10 százalék volt); jelenleg 20%. Ezen források súlya a közös költségvetés finanszírozásában a kezdeti, csaknem száz százalékról az 1990-es évek második felére húsz százalék alá csökkent, jelenleg kb. 10-15%.
- 2. Hozzáadott-értékadó alapú (HÉA) befizetés (VAT-forrás, value-added tax):** Kiszámítása minden tagállamra azonosan vonatkozó egységes kulcs alkalmazásával történik. A tagállamoknak ÁFA-alapjuk 0,3 százalékát kell befizetniük 2007-től (korábban ez az érték is többször változott). A VAT-forrás 1979-es bevezetése után hamar átvette a fő helyett a közös költségvetés finanszírozásában, mára azonban már csak a második legjelentősebb bevételi forrás.
- 3. Bruttó Nemzeti Jövedelem alapján (GNI) számított forrás:** 1988-tól szerepel a költségvetés bevételei között. Egy olyan befizetésről van szó, amelyet mindig olyan mértékben vesznek igénybe, amennyire szükség van rá (az előző két forráscsoporton felül), hogy a kiadásokat fedezze. A GNI-forrás lehívási kulcsa évenként változik, viszont adott évben minden tagország számára azonos. Ez a forrás a közös költségvetés legfontosabb bevétele lett (kb. 65-75%)
- 4. egyéb bevételek:** például banki kamatok, bírságokból befolyó befizetések, késedelmi kamat (Internet 9; EB, 2010, 2014a; Agrár Európa, 2006)

A költségvetés kiadási oldal (2000-2013)

Az uniós költségvetés a tagállamok összesített nemzeti jövedelmének napjainkban is mindössze 1%-át teszi ki. A 2000-2006-os költségvetési időszak kiadási oldala évente kb. 100 milliárd euró kiadást jelentett.

A 2007-2013-as költségvetési időszakban próbálták az egyszerűsítés, átláthatóság elve mentén kialakítani a költségvetést. A bevételi oldalon nem történt jelentősebb változás. Az európai integráció történetében ez az első olyan költségvetési keret, ahol nem az agrárpolitikához kötődő támogatások jelentik a költségvetés legnagyobb kiadási tételét. A KAP tétel új nevet is kapott, a természeti erőforrások megóvása és az azokkal való gazdálkodás vált a politika legfőbb közösségi célkitűzésévé (EB, 2011)

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az Európai Tanács 2005. december 15–17-i ülésén létrejött megállapodás alapján, 2004-es árakon Magyarország mintegy 33 milliárd eurós kötelezettségvállalást tudott elérni, amelynek az egyes fejezetek közötti megoszlását az 5. táblázat szemlélteti. Magyarország ezzel az egy főre jutó támogatás vonatkozásában a rendkívül előkelő második helyet vívta ki magának.

**5. táblázat: A Magyarország számára meghatározott uniós támogatások keretösszege, 2007–2013
(milliárd euró, 2004-es árakon)**

	Kiadási tételek	Összeg
1a	Versenyképesség	1,0
1b	Kohéziós politika	22,6
2	Természeti erőforrások	9,2
	Közvetlen és agrárpiazi támogatások	6,1
	Vidékfejlesztés	3,0
	Egyéb	0,1
3	Szabadság, biztonság, igazságosság térsége	0,1
4	EU a világban	0,0
5	Igazítás*	0,1
	Összesen	32,8

Forrás: Balázs-Szemlér, 2007

Ami stabil pontja az uniós költségvetési elszámolási rendszernek, az a magyar államháztartás hozzájárulása; évente kötelező jelleggel kell az EU költségvetésébe befizetni (6. táblázat). Ez gyakorlatilag kb. a GDP 0,7-0,9%-ra rugó biztos kiadást jelent a magyar költségvetés számára.

6. táblázat: EU költségvetését megillető tételek magyar részről (2007-2013)

Tételek	Összeg (Mrd euró)
Tradicionális saját források	1,9
Hozzájárulások	5,8
- ÁFA-alapú	0,9
- GNI-alapú	4,9
A brit korrekció finanszírozása	0,6
Összesen	8,2

Forrás: Balázs-Szemlér, 2007

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

2013. február 8-án a tagországok megállapodtak a következő hét éves költségvetési ciklus (2014-2020) alatt elkölthető főbb összegekről, továbbá a költségvetési fegyelemről és a hatékony pénzgazdálkodásról szóló megállapodás is megszületett. A többéves pénzügyi keret terv (MFF) bevételi oldalon lényegi változást nem hozott, továbbra is a hagyományos saját források rendszere működik. Minimális változás, hogy az unió külső kereskedelmi határán kivetett vámok beszedésével kapcsolatban felmerő költség fedezeteként csak 20 százaléka maradhat az adott tagországnál. Ami a kiadási oldalt illeti, ott sem történt jelentős változás, az egyes alfejezetek pontosítására került sor (7. táblázat)

7. táblázat: A 2014-2020-as költségvetési periódus összegei, Mrd euró

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Intelligens és inkluzív növekedés	64,7	66,5	68,1	69,9	71,5	73,7	76,1
<i>Gazdasági, társadalmi és területi kohézió</i>	50,4	51,5	52,5	53,6	54,7	55,9	57,1
Fenntartható fejlődés	57,3	56,5	55,7	54,8	53,8	52,8	51,7
<i>Közvetlen kifizetés</i>	42,2	41,6	41,0	40,4	39,6	38,8	38,0
Biztonság és uniós állampolgárság	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7
Globális Európa	9,4	9,6	9,8	9,9	10,1	10,3	10,6
Igazgatás	8,5	8,6	8,7	8,9	9,0	9,2	9,3
Összesen	142,5	144,0	145,0	146,3	147,3	148,9	150,7

Forrás: EB, 2014a

A költségvetés elfogadásának menetrendje

Adott év februárjában a Tanács és az Európai Parlament költségvetési iránymutatásokat fogad el, márciusban a két intézmény találkozót tart, ahol ismertetik prioritásaikat és megállapodnak a költségvetés elkészítésének főbb időpontjairól. Májusban a Bizottság összeállít egy költségvetés-tervezetet, melyet benyújt a Tanácsnak és Parlamentnek. Júliusban a Tanács kialakítja álláspontját. Szeptemberben a Tanács elfogadja az álláspontját, amit továbbít a Parlamentnek.

Októberben a Parlamentnek 42 napja van arra, hogy a Tanács álláspontját elfogadja vagy módosítsa. Ha módosítja, akkor Egyeztető Bizottságot kell felállítani, amelynek 21 napja van dönteni. Ha sikerül megállapodásra jutnia, akkor a Tanácsnak 14 napja van arra, hogy jóváhagyja a költségvetést. A Tanács és a Parlament elnöke aláírja a költségvetést, megjelenik a Hivatalos Lapban.

Azonban, ha nem jön létre a megállapodás, abban az esetben a Bizottságnak egy új tervezetet kell benyújtania.

Ha nem sikerül elfogadni a költségvetést az év végéig, akkor a következő évre az ún. „ideiglenes tizenkettedek” rendszerét alkalmazzák, vagyis minden hónapban az előző év költségvetésének 1/12-ed része használható fel.

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mekkora összegből gazdálkodik az Európai Unió 2000-2006, 2007-2013 és 2014-2020 között?
2. Milyen bevételi forrásai vannak az Unió költségvetésének?
3. Melyek a költségvetés főbb kiadási tételei és melyik a legnagyobb tétel a különböző költségvetési ciklusokban?
4. Hogyan alakul a költségvetés kiadási oldala a 2014-2020 között?
5. Hogyan alakul a magyar hozzájárulás az uniós költségvetéshez?
6. Röviden ismertesse a költségvetés elfogadásának menetrendjét!

MEGOLDANDÓ FELADATOK

1. Mekkora az EU-költségvetés éves főösszege 2014-2020 között?
kb. 60 mrd euró kb. 90-100 mrd euró kb. 140-150 mrd euró
2. Melyik ország járul hozzá legnagyobb mértékben az EU költségvetéséhez:
Németország Belgium Lengyelország
3. Az Európai Unió költségvetését milyen periódusra tervezik:
három évre négy évre hét évre
4. Mekkora százalékot tarthatnak vissza a tagállamok a beszedett összegből a saját forrás esetében jelenleg?
10% 20% 30%
5. Az EU költségvetése hány százaléka a bruttó nemzeti jövedelmének?
kb. 1% kb. 5% kb. 30%
6. Röviden ismertesse a nettó haszonélvező pozíció jelentését!
.....
.....
.....
7. Miért speciális az EU költségvetése egy nemzeti költségvetéshez képest?
.....
.....
.....

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ESETTANULMÁNY

A brit kiválással az EU gazdasága kb. 17 százalékkal fog zsugorodni, ennek világgazdasági és világpolitikai következménye az EU súlyának további csökkenése a világgazdaságban és a politikai érdekérvényesítésben egyaránt megmutatkozik majd. Kiesik továbbá egy 65 millió fős piac, ám a legnagyobb érvágás az EU-nak a költségvetési bevételek jelentős csökkenése lesz. Nagy-Britannia az egyik legnagyobb nettó befizető: az unió költségvetési bevételeinek körülbelül hét-tíz százaléka érkezik a britektől, ez megközelítőleg tízmilliárd eurót jelenthet, aminek kiesését nem lesz könnyű más forrásokból pótolni.

A helyzetet bonyolítja, hogy ha 2019-ben megtörténik a kilépés, akkor a britek már valószínűleg a 2020. évi fizetési kötelezettségüket sem akarják majd teljes egészében teljesíteni, így akár a jelenlegi EU-s költségvetés átdolgozása is elkerülhetetlenné válhat. A 2020 utáni hétéves uniós költségvetést azonban nyilván teljesen új alapokra kell majd helyezni, hiszen körülbelül 70 milliárd euró fog hiányozni a bevételek közül.

A nem euró-zóna-tagországok esetén az a szabály, hogy befizetési kötelezettségüket – ami a bruttó nemzeti jövedelmük (GNI) egy százaléka – nemzeti valutában teljesíthetik, mégpedig az előző év december 31-i árfolyamértéken. Ez pedig, a gyengülő font miatt, kisebb befizetési kötelezettséget jelent.

A kieső bevétel pótlása elképzelhető a jelenlegi befizetési kötelezettség növelésével (fel lehetne emelni 1,5 százalékra), ez nyilvánvalóan nem érdeke a nagy GNI-vel rendelkező fejlett országoknak.

A másik lehetőség a támogatások csökkentése, ami pedig nem érdeke a később csatlakozott, szegényebb országoknak. Elképzelhető egy kombinált megoldás is, illetve felvetődött már olyan ötlet is, hogy az EU új adókat is kivetne. Ez viszont valószínűleg senkinek nem lenne érdeke.

Végül egy érdekes szempont az is, hogy az EU gazdaságának szűkülésével matematikailag „gazdagabbnak” tűnnének majd a később csatlakozott országok, ami indokoltá is tehetné az EU-s kifizetések csökkentését.

A „matematikai ok” a következő: jelenleg a támogatást annak függvényében állapítják meg, hogy egy országban, illetve annak régióiban létrehozott egy főre jutó GDP hogyan aránylik az EU-s átlaghoz. Márpedig a gazdag Nagy-Britannia kiválásával az egy főre jutó átlagos GDP a „maradék” EU-ban valószínűleg csökken. Így az alacsonyabb uniós átlagértékhez mérve, a szegényebb országok változatlan egy főre jutó GDP-értéke jobbnak fog tűnni, mint korábban. Annak ellenére, hogy ennek csak matematikai oka lenne, nem kizárt, hogy ez mégis hivatkozási alap lehetne a támogatások csökkentésére.

A következő EU-s költségvetés elkészítésekor várhatóan nagy harc fog kialakulni a „rég” és az „új” Európa képviselői között. A gazdag országok nyilvánvalóan a lehető legkisebb többletterherrel akarják megúsni a brexitet úgy, hogy közben akarataikat minél jobban rá tudják kényszeríteni a szegényebbekre.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

4. AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNY- ÉS JOGRENDSZERE

Az Európai Unió szerződések sorozatán alapul. E szerződések alapján a tagállamok nemzeti önállóságuk egy részét olyan közös intézményekre ruházzák át, amelyek nemcsak a nemzeti, hanem a közösségi érdekeket is képviselik. Az intézményi rendszer állandóan változik.

Az intézmények felépítését, feladatait a Szerződésekben rögzítik.

A szerződések módosításával, az intézmények is változásokon mennek keresztül. A Szerződésekben rögzített főbb intézmények az alábbiak (10. táblázat).

Az Európai Unió jogalkotási folyamatában három fő intézmény vesz részt:

1. az *Európai Bizottság (EB)*: az Unió, mint egység érdekeit képviselő
2. az *Európai Parlament (EP)*: az Európai Unió polgárait képviselő
3. az *Európai Unió Tanácsa (EUiT)*: az egyes tagállamokat képviselő

Az Alapító Szerződések esetében minden egyes szerződés létrehozta a saját maga intézményrendszerét, de ezt 1967-ben az Egyesülési Szerződés keretén belül egységesítették.

4.1. Az Európai Bizottság

A Bizottság felépítése

A "Bizottság" kifejezés egyaránt utalhat a 28 biztosra, az állandó személyzetre, illetve az intézmény egészére, valamint a Bizottság kifejezés jelöli annak állományát is. Az Európa Bizottság tagjait biztosoknak vagy főbiztosoknak nevezik. A székhelye Brüsszelben van, de a mintegy 20 000 fős hivatalnoki kar Luxemburgban működik.

A biztosok 5 éves mandátummal rendelkeznek; a jelenlegi Bizottság 2014-2019 között működik, elnöke a luxemburgi Jean-Claude Juncker. Az elnököt az Európai Tanács nevezi ki, és szintén a Tanács nevezi ki a többi biztost is, a kinevezett elnökkel egyetértésben. A biztosok és az elnök kinevezését az Európai Parlamentnek kell jóváhagynia.

Jelenleg az *Európai Unió biztosainak száma 28 fő*, vagyis az **egy ország-egy biztos** elve érvényesül. A Bizottság állománya főigazgatóságokba (Director Generalate, DG), illetve "szolgálatokba" szerveződik. Minden főigazgatóság egy speciális területért felelős, élén a főigazgató áll, aki beszámolóval tartozik az egyik biztosnak.

A 2004-2009-es időszak alatt Magyarországot Kovács László képviselte a Bizottságban, mint az adó- és vámügyek biztosja. Jelenleg, Magyarország részéről Navracsics Tibor tölti be a biztosi pozíciót, aki a oktatás, kultúra, sport, ifjúság ügyekért felel. A Lisszaboni Szerződés életbelépésével létrejött új pozícióba, az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai képviselőjének, az EU „külügyminiszterének” az olasz politikust Frederica Magherinit választották meg. (Fehér, 2001; Fehér-Neszmélyi, 2003; Horváth Z., 2007)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A Bizottság feladata:

- **Döntés-előkészítő, javaslattevő:** jogszabályok javaslata a Tanács és a Parlament felé,
- **Végrehajtó:** Az Unió politikájának és költségvetésének kezelése, irányítása és végrehajtása,
- **„Szerződés Óre”:** jog érvényesítése az Európai Bírósággal közösen,
- irányítja a programokat, jelentéseket készít,
- koordinatív, igazgatási és végrehajtási feladatok ellátása,
- képviseleti funkció más közösségi intézményekben,
- beszámolási kötelezettség a Parlament felé.

4.2. Az Európai Parlament

A közösség általános politikai legitimációjának legfontosabb intézménye. Feladatköre az integráció folyamatában fokozatosan bővült: a kezdeti tanácsadó és vitafórumból mára már döntéshozó és ellenőrző funkciókkal rendelkező intézménnyé vált (*Fehér et al., 2007*)

A Parlament felépítése

Megalakulásakor a nemzeti parlamentekből delegált tagokkal rendelkezett. 1979-től tagjait a közösségek állampolgárai közvetlenül, általános választójog alapján választják. Az egyes tagállamok részére juttatott mandátumok száma a népesség számától függ. Azonban a rendszer kedvez a kis országoknak. (8. táblázat)

A képviselők 5 éves mandátummal rendelkeznek. Székhelye Strasbourgban van, de tartanak üléseket Brüsszelben és Luxembourgban is.

8. táblázat: Képviselőhelyek 2019-2023 között az Európai Parlamentben

Németország	96	Görögország	21	Finnország	13
Franciaország	79	Magyarország	21	Horvátország	12
Olaszország	76	Portugália	21	Litvánia	11
Spanyolország	59	Svédország	21	Lettország	8
Lengyelország	52	Ausztria	19	Szlovénia	8
Románia	33	Bulgária	17	Észtország	7
Hollandia	29	Dánia	14	Luxemburg	6
Belgium	21	Szlovákia	14	Ciprus	6
Cseh Köztársaság	21	Írország	13	Málta	6

Forrás: Internet 16

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

Az elnököt a képviselők maguk közül választják titkos szavazással és abszolút többséggel. Az elnök az olasz Antonio Tajani.

Az euróképviselek pártfrakciókban tevékenykednek, politikai hovatartozásuk alapján politikai csoportokba tömörülnek. A két legnagyobb párt: Európai Néppárt és az Európai Szocialista Párt, melyekbe a képviselők kb. 50%-a tartozik.

2019. május 23-26 között tartották az Európai Parlamenti választásokat. Az EP határozata alapján az Egyesült Királyság kiválását követően a képviselők száma 705 főre csökken. Magyarországon 43%-os volt a részvétel. A 21 mandátum a következőképpen oszlik meg a pártok között: 13 fő Fidesz, 4 fő Demokratikus Koalíció, 2 fő Momentum, 1-1 fő a MSZP és Jobbik.

A Parlament feladata:

1. Európai jogszabályok elfogadása

A jogszabályok elfogadásának leginkább bevett eljárása az ún. együttdöntés. Ezen eljárás egyenlő erőviszonyt teremt az Európai Parlament és a Tanács között (társ döntéshozó- és jogalkotó szerv)

Bizonyos területeken (pl. mezőgazdaság, gazdaságpolitika, vízumok és bevándorlás) a Tanács az egyedüli jogalkotó, de konzultálnia kell a Parlamenttel.

2. Demokratikus felügyelet

A Parlament demokratikus felügyeletet gyakorol az Európai intézmények felett. Ezt többféle módon teheti: Hivatali ideje alatt a Bizottság politikai felelősséggel tartozik a Parlamentnek, mely „bizalmatlansági indítványt” kezdeményezhet, melyben arra kéri a Bizottságot, hogy az testületileg mondjon le.

A Parlament további demokratikus ellenőrzést gyakorol az állampolgároktól érkező petíciók vizsgálatával, illetve vizsgálóbizottságok felállításával.

Végül a Parlament valamennyi uniós csúcstalálkozóhoz (az Európai Tanács valamennyi ülése) hozzájárul gondolataival.

3. Költségvetési hatalom

Az Unió éves költségvetéséről a Tanács és az Európai parlament közösen dönt. Az eljárás végén a Parlament teljességében szavazza meg vagy utasítja el a költségvetést.

4.3. Az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa, Tanács)

Az Európai Unió fő döntéshozó szerve, amely önállóan vagy az Európai Parlamenttel együtt hoz döntéseket. Kormányközi alapon működik. Tagjai a tagállamok szakminiszterei, ezért nevezik Miniszterek Tanácsának is. Székhelye Brüsszel, de Londonban is tart üléseket.

A Tanács felépítése

A tagállamokat képviseli, és értekezletein egy-egy szakminiszter képviseli az Unió minden egyes nemzeti kormányát. Az, hogy melyik szakminiszter ez, a napirenden levő témáktól függ. Legfontosabb tanácsok:

- Általános Ügyek és Külkapcsolatok Tanácsa (GAC),
- Gazdasági és Pénzügyi Tanács (ECOFIN)
- Mezőgazdasági és Halászati Tanács

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A Tanács soros elnöki tisztét félévente más-más ország látja el rotációs rendszerben (9. táblázat). A soros elnökség feladatai: a napirend összeállítása, a szavazás előkészítése, tárgyalásra kerülő döntések befolyásolása, az Unió külső képviselője, külpolitikai álláspont megjelenítése, csúcstalálkozók szervezése (június és december, ezek a rendes ülések, ezen kívül rendkívüli ülésekre is sor kerülhet; általában márciusban és szeptemberben).

9. táblázat: A soros elnökségi tisztséget betöltő tagállamok sorrendje

Év	I. félév	II. félév	Év	I. félév	II. félév
2006	osztrák	finn	2014	görög	olasz
2007	német	portugál	2015	lett	luxemburg
2008	szlovén	francia	2016	holland	szlovák
2009	cseh	svéd	2017	máltai	UK
2010	spanyol	belga	2018	észt	bolgár
2011	magyar	lengyel	2019	osztrák	román
2012	dán	ciprus	2020	finn	horvát
2013	ír	litván			

Forrás: EU HL, 2007

A Lisszaboni Szerződés életbelépésével a soros elnökséget a jövőben trió-elnökségben (trojka) látják el a tagországok. Így az első triónak Magyarország is tagja volt, Spanyolországgal és Belgiummal együtt. A jövőben az Tanácsnak állandó elnöke lesz, akit 2 és fél évre választanak, mely egyszer meghosszabbítható. Az első elnök, a volt belga miniszterelnök, Herman Van Rompuy; tisztségét 2010. január 1-től töltötte be. *A jelenleg elnök Donald Tusk.*

A féléves elnöki ciklusok csúcstalálkozók keretében zárulnak (június és december), ahol nyilvánosságra hozzák az „Elnökségi Következtetések” elnevezésű dokumentumot, amely rendszeresen a legfontosabb kérdésekben határozza meg az Unió álláspontját.

COREPER

Már a kezdetektől fogva működött a Miniszterek Tanácsa mellett az Állandó Képviselők Bizottsága (COREPER). A képviselők állandóan Brüsszelben vannak, így segítve elő a különböző szakminiszterek munkáját, akik csak a pár napig tartó üléseken dolgoznak együtt. Két szinten működik: COREPER I.: állandó képviselők helyettesei; COREPER II.: állandó képviselők Tevékenysége igen szerteágazó és jelentősége egyre nagyobb. Feladatai közé tartozik többek között az álláspontok egyeztetése, a döntések előkészítése a szakminiszterek számára, kapcsolattartás, közvetítés, valamint koordinálás a közösségi és nemzeti adminisztráció között.

A magyar állandó képviselő vezetője a csatlakozásig Balás Péter volt, őt váltotta 2004. május 1. után Kiss Tibor; a képviselő jelenlegi vezetője 2010. januárjától Iván Gábor.

A Tanács feladata

- Unió jogszabályok elfogadása:** A Tanács és a Parlament együtt dönt a Bizottság által javasolt új uniós jogszabályokról.
- Az uniós gazdaságpolitikák összehangolása:** A célkitűzések sorában szerepel a foglalkoztatás bővítése, az oktatási, az egészségügyi és a jóléti rendszerek fejlesztése is.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

3. **Nemzetközi megállapodások aláírása:** A Tanács az EU nevében különféle tárgyú megállapodásokat ír alá.
4. **Az EU éves költségvetésének jóváhagyása:** Az Unió éves költségvetéséről a Tanács és az Európai Parlament együttesen határoz.
5. **Az EU kül- és védelmi politikájának kidolgozása:** A tagállamok ezen a területen független ellenőrzést gyakorolnak, azonban közösen egy közös kül- és biztonságpolitika kialakítására törekcszenek. A Tanács ennek az együttműködésnek a legfőbb fóruma.
6. **Igazságszolgáltatás:** A Tanács keretében az igazságügyi miniszterek annak biztosítására törekcsdenek, hogy az egy-egy uniós országban meghozott bírósági ítéleteket valamennyi másik uniós tagállamban elismerjék. Az igazságügyi és a belügyminiszterek koordinálják az Unió külső határaival kapcsolatos stratégiát, valamint a terrorizmus és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelmet.

Szavazatok a Tanácsban

A Tanács az elé kerülő ügyekben többféle szavazási formával dönthet. A hatályos szerződés pontosan rendelkezik arról, hogy melyik területen, melyik szavazási folyamatot kell alkalmazni. Ezek alapján beszélhetünk:

1. Egyszerű többség

- Szerepe marginális, csak eljárási kérdésekben alkalmazzák.

2. Minősített többség

- Mára már a leggyakrabban alkalmazott döntéshozatali forma. A Tanács tagjainak szavazatait – a Szerződésnek megfelelően – súlyozni kell (13. táblázat). A határozatok elfogadásához a Tanács tagjai legalább 55%-ának – legalább 15 tag által leadott, egyben az Unió népességének legalább 65%-át kitevő tagállamokat képviselő – szavazat szükséges.
- A Lisszaboni Szerződés vezette be az ún. „blokkoló kisebbség” fogalmát, mely szerint: legalább 4 tagból kell állnia, ennek hiányában a minősített többséget elértnek tekintik.

3. Egyhangú döntés (konszenzus)

- Az EU-28-ben egyre kisebb az egyhangú döntéshozatal szerepe, de stratégiaileg fontos kérdésekben (pl. külpolitika, adózás, csatlakozás, költségvetés) a tagállamok a mai napig fenntartják maguknak a vétőjogot.

4.4. Az Európai Tanács

Az Európai Unió állam- illetve kormányfőinek (a Bizottság elnökének, az Európai Tanács elnökének és a külügyi főképviseelőnek) rendszeresen tanácskozó testülete; az Európai Unió csúcsszerve. Az első csúcstalálkozót 1969-ben rendezték, azonban csak 1974 decemberében megtartott párizsi csúcserőkekezet után váltak rendszeressé.

A Maastrichti Szerződés hivatalosan is rendelkezett az Európai Tanács működéséről, ugyanakkor nem definiálta önálló intézményként. Erre egészen a Lisszaboni Szerződés hatálybalépéséig kellett várni, melynek értelmében az Európai Tanács teljesen európai uniós intézménnyé vált. A Lisszaboni Szerződés emellett létrehozta az *Európai Tanács állandó elnökének pozícióját is. Az Európai Tanács elnöke nem az unió elnöke.*

Feladatai közé tartozik többek között: elnököl az Európai Tanács ülésein, előkészíti az Európai Tanács folyamatos alapokra helyezett munkáját, a kohézió és az egyetértés kialakítására törekszik és képviseli az EU-t a nemzetközi szinten. Az Európai Tanács elnöke nem tölthet be más, nemzeti funkciót.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az Európai Tanács adja az Uniónak a fejlődéséhez szükséges ösztönzést, és meghatározza annak általános politikai irányait és prioritásait. Az Európai Tanács nem lát el jogalkotási feladatokat. Az állam- illetve kormányfők által hozott politikai döntéseket az Európai Unió Tanácsa önti jogi formába.

Az Európai Tanács konszenzussal hozza meg döntéseit, kivéve, ha a Szerződés máshogy rendelkezik. Az Európai Tanács és a Bizottság elnöke, továbbá a kül- és biztonságpolitikai főképviselő nem szavazhat (Internet 18; Horváth Z., 2007)

4.5. Az Európai Unió Bírósága

Az Európai Bíróság az Európai Unió legfelsőbb jogértelmező fóruma.

Hatásköre kiterjed egyrészt (1) az alkotmánybíráskodásra (vizsgálja a másodlagos közösségi jogszabályok érvényességét, alapszerződésekkel való összeegyeztethetőségét); másik fontos feladata a (2) közösségi jognak az Európai Közösség egész területén történő egységes és maradéktalan alkalmazásának biztosítása. Székhelye Luxembourgban van.

Feladatai:

- a törvényességet figyelemmel kísérése
- a közösségi jog betartását felügyelete
- Közöségi jog egységes alkalmazása
- Hatáskörök betartása
- Értelmezi és tisztázza a közösségi jog szerepét és a közösségi és nemzeti jog viszonyát

Minden tagállam egy-egy bírót jelöl, vagyis a Bíróságnak 28 tagja van, szintén érvényesül az egy ország-egy bíró elve.

A bírók mandátuma hat évre szól, mely megújítható. Minden három évben a Bíróság felét lecserélik, vagy újraválasztják. A bírákat olyan jogászok közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik megfelelnek az országukban a legmagasabb bírói tisztségekbe történő kinevezéshez szükséges feltételeknek, vagy elismert szakértelemmel rendelkező jogtudósok.

Elnököt saját maguk közül választanak, hároméves időszakra, mely szintén meghosszabbítható. A Bíróság nyelve a francia. *Magyarországról Juhász Endre tölti be ezt a pozíciót.*

Az Európai Bíróság kétszintű bíróság, mert a magánszemélyek és a közösségi intézmények alkalmazottai nem közvetlenül az Európai Bírósághoz, hanem az Elsőfokú Bírósághoz fordulnak először. Ha az ítélet kedvezőtlen számukra, akkor fellebbezhetnek és az Európai Bírósághoz, de az ellen az ítélet ellen már fellebbezni nem lehet. Az ítéleteket és a főtanácsnoki indítványokat a CURIA honlapon lehet elérni.

Az Elsőfokú Bíróságot 1989-ben hozták létre, az Európai Bíróság tehermentesítése céljából.

A Bíróság legjellemzőbb eljárásai:

1. **előzetes döntéshozatal iránti kérelem** – ilyenkor a nemzeti bíróságok kérik a Bíróságot egy uniós jogkérdés értelmezésére
2. **kötelezettségszegés miatti kereset** – az uniós kormányok ellen az uniós jog alkalmazásának elmulasztása miatt
3. **megsemmisítés iránti kereset** – olyan uniós jogszabályokat illetően, amelyek a kereset benyújtója szerint sértik az uniós szerződéseket vagy az alapvető jogokat

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

4. **cselekvés elmulasztása miatti kereset** – uniós intézmények ellen kötelező döntéshozatal elmulasztása esetén
5. **közvetlen kereset** – magánszemélyek, vállalkozások vagy egyéb szervezetek által uniós döntések vagy intézkedések miatt benyújtott kereset

4.6. Az Európai Unió jogrendszere

Az Európai Közösség joga ugyan része a nemzetközi jognak, de számos olyan elemet is tartalmaz, ami miatt a közösségi jog egyedi jogrendnek minősül.

Az Európai Közösség joga nemzetközi szerződéseken alapuló autonóm jogrendszer, amely a tagállamok jogrendszerének integráns részévé vált, és amelyet bíróságai kötelesek alkalmazni. A közösségi jog elsőbbséget élvez a tagállamok belső nemzeti jogrendjének szabályaival szemben.

A közösségi jogforrások:

1. Elsődleges jogforrások (szerződések)

Központi szerepet töltenek be többek között az Európai Uniót, illetve a három Közösséget létrehozó alapszerződések, illetve ezek módosító, kiegészítő szerződésai:

- ESZAK, EGK és Euratom
- Egyesülési Szerződés
- Egységes Európai Okmány, Maastrichti Szerződés, Amszterdami Szerződés, Nizzai Szerződés
- Lisszaboni Szerződés
- Csatlakozási szerződések
- Költségvetési szerződések (1970 és 1975)
- Általános jogelvek (alapjogok, jogbiztonság, egyértelműség elve, arányosság elve, stb.)

2. Másodlagos jogforrások

A Szerződésben lefektetett alapelvek, célok és feladatok megvalósulását elősegítő, biztosító jogi eszközöket, amelyek a közösségi intézmények (Bizottság, Tanács, Parlament) jogalkotói tevékenysége nyomán születnek.

Kötelező másodlagos jogforrások:

- **rendelet (regulation):** általános hatályú közösségi norma, amely teljes egészében, minden tagállamban kötelező érvényű és közvetlenül alkalmazandó, azaz tagállamoktól nem igényli külön jogszabály kibocsátását, hatályba lépését minden további aktus nélkül minden részletében alkalmazandóvá válik a tagállamok jogrendszerében. (pl. agrárpolitika, versenyjog)
- **irányelv (directive):** célja nem a jog egyesítése, hanem a harmonizáció. Azonos feltételeket biztosít az egyes tagállamokban. Az irányelv az elérendő célokat illetően kötelezi a tagállamokat, de a cél megvalósításának formáját, az eljárások és eszközök megválasztását és saját jogrendszerbe illesztését átengedi a nemzeti hatóságoknak. (pl. környezetvédelem)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

- **határozat (decision):** meghatározott címzettekhez szóló, konkrét ügyekre vonatkozó közösségi jogi aktus, ami teljes egészében kötelezi a címzettjeit. A címzett lehet tagállam, de természetes vagy jogi személy is.

Nem kötelező másodlagos jogforrások:

- **ajánlás (recommendation):** általában a címzetteihez egyfajta cselekvési és magatartási elvárásokat fogalmaz meg.
- **vélemény (opinion):** egy álláspontot ad meg, gyakran valakinek a kérésére. Ez utóbbira példa az egyes közösségi intézmények által kibocsátott vélemény a Közösség, vagy egyes tagállam fejlődéséről.

3. Az Európai Bíróság ítéletei, jogértelmezési gyakorlata

A Szerződések felhatalmazzák az Európai Bíróságot, hogy biztosítsa, a Szerződések értelmezése és alkalmazása során a jog általános szabályai betartásra kerüljenek

4. a Közösségek és a tagállamok által kötött nemzetközi egyezmények

A közösségi jog forrásainak tekinthetők a Közösség által aláírt nemzetközi egyezmények is. (pl. GATT/WTO, Társulási Szerződések, Lomói Konvenció)

„Acquis communautaire”

A teljes közösségi joganyagot és az ahhoz kapcsolódó egyéb elemeket *acquis communautaire*-nek, vagy egyszerűen *acquis*-nak, magyarul közösségi (jogi) vívmányoknak nevezik.

Azért kulcsfontosságú az Unióhoz csatlakozni kívánó államok számára, mivel éppen ennek elfogadása, elismerése, átültetése és alkalmazása jelenti az EU-hoz történő csatlakozás egyik alapvető feltételét.

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

Az EU működését szabályozó (Official Journal, OJ) lap az Unió közlönyeként és közbeszerzési értesítőként is funkcionál. Az Unióban a jogszabályok és a közbeszerzések akkortól lépnek életbe, ha megjelentek az OJ hasábjain. A Hivatalos Lapnak L, C és S sorozata különböző információkat tartalmaz.

L sorozat: Ez a sorozat tartalmazza az EU valamennyi hatályos jogszabályát, az elsődleges és másodlagos jogforrásokat.

C sorozat: Többek között jogszabálytervezetek, vélemények, intézményi információk, híryananyagok, állásajánlatok hirdetései, az Európai Parlament plenáris üléseinek jegyzőkönyvei, az Európai Bíróság ítéletei, a Számvevőszék jelentései, versenyfelhívások az uniós intézményekben és az euró napi árfolyama is itt jelenik meg.

S sorozat: 1998 óta csak elektronikus formában jelenik meg. Valamennyi EU tagállam közbeszerzési felhívását, EU intézmények felhívásait, Phare és egyéb pályázatokat, az Európai Beruházási Bank, az Európai Központi Bank stb. felhívásait tartalmazza. (Fehér-Neszmélyi, 2003; Fehér I. 2001)

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Melyek az Uniót működtető főbb intézmények?
2. Az Unió döntéshozatalában melyik három fő intézmény vesz részt?
3. Mi a legfőbb feladata az Európai Bizottságnak?
4. Hogyan épül fel a Bizottság?
5. Ki az elnöke az Európai Bizottságnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Tanácsnak 2014-2020 között?
6. Hogyan változott az Európai Parlament szerepe kezdetektől napjainkig?
7. Hogyan alakul a magyar képviselők és szavazatok súlya az uniós intézményekben?
8. Mit jelent a COREPER és milyen funkciót tölt be?
9. Mi a különbség az Európai Unió Tanácsa, az Európai Tanács és az Európa Tanács között?
10. Melyik a három legfontosabb Miniszterek Tanácsa?
11. Mit jelent a soros elnökség, és melyik tagállam tölti be jelenleg ezt a pozíciót?
12. Milyen szerepe van az Európai Bíróságnak?
13. Az Unió pénzügyi szervezetei közülük melyik felelős az euró kibocsátásáért?
14. Miért sajátos a közösségi jogrendszer?
15. - Milyen jogforrásokra épül az EU jogrendszere?
16. - Melyek az elsődleges jogforrások?
17. - Melyek a másodlagos jogforrások?
18. - Mit jelent az *acquis communautaire*?
19. -Mi a szerepe az Unió Hivatalos Lapjának (Official Journal)?
20. -Röviden ismertesse a rendes jogalkotás menetét!

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

ESETTANULMÁNY

Cassis de Dijon-ügy

Az Európai Bíróság egyik fontos, 1979. évi ítélete, amely általános szabályként leszögezi, hogy az egyik piacon jogszerűen forgalmazott termékek más EU-országokban is jogszerűen forgalmazhatók (120/78-as ügy). Az ítélet arra készítette a tagállamokat, hogy megállapodjanak egymással olyan közös normák tekintetében, amelyekről egyébként nem állapodtak volna meg.

Német jogszabályok csak olyan gyümölcslikőr forgalmazását tette lehetővé, melynek legalább 25%-os alkoholtartalma volt. A dijoni feketeribiszke-likőr (*cassis*), mely szabad forgalomban volt Franciaországban, alkoholtartalma 15–0% között volt, így a német piacon nem volt forgalmazható. A felperes engedélyért fordult a szövetségi monopóliumhivatalhoz, hogy engedélyezze az ital forgalmazását, amely azt megtagadta. A *Hessische Finanzgericht* (hesseni pénzügyi bíróság) elé került az ügy, amely előzetes döntés iránti előterjesztést tett. A Bíróságnak mindenekelőtt állást kellett foglalnia abban, hogy a *Dassonville-formula* és egyáltalán a 28. cikk mennyiben terjed ki egyenlően alkalmazandó intézkedésekre, és milyen a tagállamok szabadsága nem harmonizált területen hasonló termékjelölések alkalmazására.]

A *Cassis de Dijon*-ügyben a Bíróság a még nem harmonizált kereskedelmi előírások területén a következő megoldást találta: harmonizáció ideiglenes hiányában is, a tagállamoknak a kereskedelem szabadsága érdekében meg kell engedniük olyan termék forgalmazását, mely más tagállamokban jogszerűen forgalmazható (a kölcsönös elismerés elve). Ez alól kivétel lehet, ha olyan *kényszerítő érdek* áll fenn, mely indokolja a forgalmazás tiltását vagy korlátozását.

A *Cassis de Dijon*-ügyben kifejtett álláspont meglehetősen komoly visszhangot váltott ki, és a Bizottság külön közleményben foglalt állást a közös piaci integráció megváltozott módszereiről. A közlemény kiemeli a kölcsönös elismerés elvét, és annak kötelezettségét, hogy a tagállamok beengedjék piacukra azon termékeket, melyek jogszerűen forgalomban vannak más tagállamokban. A Bizottság a kölcsönös elismerés elvének érvényesítését hallgatólágosan a harmonizáció alternatív módjának tekinti a közös piac integrációja során. Ettől kezdve a Bizottság a közös piac, illetve a belső piac megteremtésének egyik központi elvéként kezeli.

A kölcsönös elismerés elve központi szerepet játszik az egységes piac működésében. Biztosítja az áruk és szolgáltatások szabad mozgását anélkül, hogy szükséges lenne a nemzeti jogok közösségi szintű harmonizációja. Ezen elv értelmében, egy tagállam nem tilthatja meg a saját területén olyan termék forgalmazását, melyet jogszerűen állítottak elő és forgalmaznak egy másik tagállamban, még akkor sem, ha ezt a terméket olyan technikai és minőségi előírások szerint állították elő, melyek különböznek a saját termékekre alkalmazott előírásoktól.

A Tanács 1985. május 7-én hozott határozatot a műszaki harmonizáció és a szabványosítás új megközelítési módjáról, mely áttörést jelentett ezen a területen. A határozat tartalmazta azon módszereket, melyekkel elő kell segíteni az áruk szabad mozgását, és a jogharmonizációs irányelvek tartalmának főbb elemeit is

A harmonizációs intézkedések a nyolcvanas évek közepétől már nem a részletes szabályozást célozzák, hanem egyre inkább a minimális követelmények előírására hagyatkoznak. Ezt az is lehetővé teszi, hogy a kölcsönös elismerés elve kombinálható a harmonizációs rendelkezésekkel egy-egy területen.

Ma már a kölcsönös elismerés, mint szabályozási technika, a belső piacon kívül máshol is megjelenik az alapító szerződésekben is: az oklevelek, a bizonyítványok és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok, a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok, a polgári ügyekben hozott bírósági és bíróságon kívüli határozatok kölcsönös elismerését tűzik ki célul.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

5. AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZÖS AGRÁRPOLITIKÁJA

5.1. A KAP kialakulása és fejlődése

Az ötvenes években Nyugat-Európában a mezőgazdasági termelés nem indult fejlődésnek. A gazdaságok nem voltak képesek a hazai fogyasztást fedező mértékben élelmiszereket előállítani, a jövedelmek messze elmaradtak az ipari átlagtól, fennállt a gazdaságok tömeges tönkremenetelének veszélye. A Közösséget alapító országok mindegyike támogatta agrárgazdaságát, azonban különböző módszerekkel és nem megfelelő hatékonysággal.

A stratégiailag elfogadhatatlan élelmiszerimport-függőség megszüntetése, az egységes piac kiterjesztése, a gazdaságok helyzetének javítása érdekében az Európai Gazdasági Közösség alapítói speciális intézkedések meghozatalát határozták el.

A közösségi szinten megvalósuló közös agrárpolitika a közös piac sajátos, elkülönült területévé vált.

A Római Szerződés csak a közös mezőgazdasági politika céljait fektette le, a KAP konkrét kidolgozása hosszabb időt vett igénybe.

A Római Szerződés 39. cikke (ma az EK szerződés 33. cikke) a következő célokat tűzte ki:

1. a műszaki haladás fokozásával, a mezőgazdasági termelés ésszerűsítésével, különösen a munkaerő lehető legjobb felhasználásával a mezőgazdaság termelékenységét növelje,
2. a mezőgazdasági népességnek megfelelő életszínvonalat biztosítson, elsősorban a mezőgazdaságban élők egy főre jutó jövedelmének növelésével,
3. stabilizálja a piacot,
4. biztosítsa a folyamatos élelmiszer-ellátást,
5. gondoskodjék a fogyasztóknak megfelelő ár ellenében történő ellátásáról.

1958-ban az olaszországi Stresaban megtartott konferencián fogadták el a KAP működtetésére szolgáló alapelveket:

- **Egységes piac elve:** a Közösségen belül a mezőgazdasági termékek egységes piacát kell létrehozni, amely magába foglalja a mezőgazdasági termékek szabad mozgását, továbbá a versenyszabályok, a piaci rendtartások és az árszabályozás rendszerének egységesítését.
- **Közösségi preferencia elve:** a Közösség belső agrárpiacának védelmet kell élveznie a külső versennyel és a világpiaci árak hullámzásával szemben.
- **Pénzügyi szolidaritás elve:** a közös agrárpolitika finanszírozására közös pénzügyi alapot kell teremteni.

A Közös Agrárpolitika finanszírozása

A KAP 1962-ben kezdte meg működését, ekkor hozták létre azt az agrárpolitikai pénzügyi alapot, az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapot (EMOGA), melynek két fő szekciója:

- *Garancia Szekció:* az intervenciós politikáért, vagyis a közös belső piaci mezőgazdasági árakért felelős.
- *Orientációs Szekció:* az ágazati struktúrapolitika kialakításáért felelős.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

1967-re létrehozták a mezőgazdasági közös piacot, amely a belső vámok és mennyiségi korlátozások lebontására, az egymás közötti kereskedelem liberalizálására épült.

A KAP hatálya és kedvezményezettjei

A KAP-szabályozás hatálya alá tartozik valamennyi, az EU-tagországokban előállított, illetve oda behozott feldolgozatlan, vagy csak elsődlegesen feldolgozott mezőgazdasági termék. Ezek felsorolását az Amszterdami Szerződés I. sz. melléklete tartalmazza. A feldolgozott termékekre (élelmiszerekre) mezőgazdasági alapanyag-hányaduk erejéig vonatkozik a szabályozás.

A KAP keretében nyújtott támogatások döntő részét a mezőgazdasági termelők kapják. Mezőgazdasági termelőnek minősül az a gazdaság, amely mezőgazdasági (kertészeti) termék előállításával foglalkozik, és önálló könyvelést végez, függetlenül attól, hogy egyéni termelőről, társas vállalkozásról, vagy jogi személyiségű társaságról van szó. A vidékfejlesztési intézkedések kedvezményezettjei a hátrányos helyzetű mezőgazdasági termelők, élelmiszer-feldolgozók, illetve vidéki közösségek.

A közösségi szabályozó eszközök

A Közös Agrárpolitika legfontosabb területe a mezőgazdasági piacok közösségi szabályozása.

A **közös piaci szervezet (CMO)**: valamennyi szükséges „intézkedést, különösen az árszabályozásokat, különböző termékek előállításához és forgalmazásához nyújtott támogatást, tárolással és kiegyenlítéssel kapcsolatos intézkedéseket, a kivitel és behozatal stabilizálása érdekében létrehozott közös intézményeket” foglalja magában (10. táblázat)

10. táblázat: A legfontosabb piaci rendtartások

Állati termékek	Növényi termékek
tej és tejtermékek	gabona
marha- és borjúhús	bor
juh- és kecskehús	olíva olaj
sertéshús	zöldség és gyümölcs
baromfi	cukor
tojás	dohány
méz	gyapot
	hüvelyesek
	mák
	burgonya

Forrás: Popp, 2004

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A közös piaci szervezetek (közös piaci rendtartások) keretében a termelés, a termelői jövedelmek, a piaci viszonyok befolyásolása érdekében alkalmazott fontosabb szabályozó eszközök a következők:

Külső védelem: Korábban a piaci rendtartások legfontosabb eleme volt. A széles körben alkalmazott, magas vámok, a világpiaci és a belső árak közti különbség alapján meghatározott importlefölözések lehetőséget biztosítottak arra, hogy a világpiacit jóval meghaladó belső árak alakuljanak ki, illetve ne jelenhessen meg konkurens import termék a piacon. Az 1994-es WTO megállapodást követően a külső védelem szerepe csökkent, a piacvédelem csak vámokkal lehetséges.

Intézményes árak: Az EU számos termékre állapít meg intézményes árakat. Az alapár és a referencia ár az EU átlagos termelési költségeit tükrözi, ezek alapján kalkulálják a termelési és exporttámogatásokat.

Exporttámogatás (export-visszatérítés): A magasabb belső piaci és az alacsonyabb világpiaci árak különbségének kiegyenlítését szolgálja. A támogatások egy része normatív, termékhez vagy relációhoz kötött, más része a piaci zavarok kezelésére, a termékfeleslegek levezetésére időszakosan kerül alkalmazásra. A WTO megállapodás korlátozta az EU exporttámogatási lehetőségét.

Intervenció: Célja a piaci zavarok kezelése. A közösség által finanszírozott felvásárlásokkal átmenetileg jelentős mennyiségű terméket vonnak ki a piacról. Az EU intervenciók árakat hirdet meg, amelyek a belső piaci átlagárak alatt vannak, és csak részben fedezik a termelés költségeit. Amennyiben a piaci ár az intervenció ár alá esik, a termelő felajánlhatja gabonáját intervencióra.

Termelési támogatások: Bizonyos termékek termelői normatív támogatást kapnak. A kifizetések a területnagyságtól függenek, vagy termelési kvótához kötődnek.

A feldolgozás támogatása: Elsősorban a kertészeti termékeknél, illetve a keményítőgyártási célra termelt burgonyánál alkalmazzák. A feldolgozóüzem jut közösségi forrásokhoz, amennyiben vállalja az érintett termék felvásárlását egy minimális szintet meghaladó áron. A támogatott mennyiségekre kvótát állapítanak meg.

Közvetlen termelői kifizetések: Az 1992-es reform keretében vezették be a gabona- és szarvasmarhaszektorban, szerepüket az Agenda 2000 tovább növelte. Céljuk a termelői jövedelem közvetlen, normatív módon történő kiegészítése. A kifizetett összeg a művelt földterület, illetve az állatállomány nagyságától függ.

Az önszabályozás ösztönzése. A zöldség-gyümölcs ágazatban a termelői szervezetek (TÉSZ-ek) létrehozásához, működési költségeikhez folyósított támogatás. A támogatások célja annak elérése, hogy a piacsabályozást a termelők által önkéntesen alapított szervezetek végezzék.

Közvetlen termeléskorlátozó intézkedések: A kínálat csökkentése érdekében bizonyos termékek előállítását termelési kvótákkal szabályozzák (tej, cukor).

Közvetett termeléskorlátozó intézkedések: A legfontosabb eszköze a kötelező ugaroltatás. Közvetett termeléskorlátozó hatása van a kvótához kötött támogatásoknak. (Popp, 2004)

5.2. A Közös Agrárpolitika változásai és reformjai

A KAP megvalósítása érdekében a hatvanas évek elején a fő mezőgazdasági termékekre egységes piaci szabályozást, „közös piaci szervezeteket” (piaci rendtartásokat) alakítottak ki.

A termékekre „intézményes” árakat határoztak meg, amelyek alapja a belső piacon fellelhető legmagasabb ár volt. Az intézményes árak meghirdetése – az importot gyakorlatilag kizáró vámok és lefölözések alkalmazása – tartósan biztosította, hogy a belső piaci árak jóval meghaladják a világpiaci szintet. A magasabb belső árak miatt a termékeket csak akkor lehetett harmadik piacon értékesíteni, ha ahhoz exporttámogatást nyújtottak. A világpiaci szintet meghaladó árak növelték a termelői jövedelmeket, lehetőséget biztosítottak a termelés

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

bővítésére. Az intézkedések árát azonban a tagországok fogyasztói fizették meg a magas élelmiszer árakban. Az 1960-as évek végére az EK a legtöbb termékre erős védelmi és támogatási rendszert épített ki, mely rendszer erőteljesen szétválasztotta a belső és a külső piacokat.

Az 1970-es évek elejéig tartott a Közös Agrárpolitika első fontos szakasza, melyben a Közösség teljesen önellátóvá vált agrártermékekből, exportőrként súlya a világkereskedelemben egyre jelentősebbé vált, modernizálták a gazdaságokat, a mezőgazdasági termelők jövedelme közeledett más társadalmi csoportok jövedelméhez. Szükségessé vált az állat- és növény-egészségügyi, az állatvédelmi, élelmiszer-minőségi, higiéniai előírások egységesítés, hogy a termelés kielégítse a fogyasztói igényeket.

A leglátványosabb változás a mezőgazdasági munka termelékenységének növekedésében tapasztalható, amely 1965 és 1985 között a 10 ország átlagában évente 5%-kal nőtt. Jelentős mértékben csökkent az agrárfoglalkoztatás aránya, ugyanakkor a mezőgazdasági termelés tovább növekedett. Ezt az 1980-as évek elejéig az áremelések is ösztönözték. A fogyasztás növekedése azonban aránylag korlátozott volt, ennek következménye a nagymértékű önellátás lett. Az EK termékeivel versenyző legtöbb termék importja, a magas importterhelés miatt csökkent, míg az EK harmadik országokba irányuló exportja növekedett. A 80-as évekre nyomasztó strukturális többletek alakultak ki a gabona, cukor, a tej és tejtermékek és a marhahús esetében.

Az exporttámogatásoknak és az agrártermékek értékesítéséhez adott egyéb juttatásoknak súlyos következményei voltak. A közösségi költségvetés legnagyobb tételévé duzzadtak a Közös Agrárpolitika költségei. Növekvő kereskedelempolitikai feszültségekhez vezetett a rendszer protekcionista és diszkriminatív jellege.

A nyolcvanas évek elején jelentkeztek a KAP első problémái. Egyre több közösségi forrást igényelt az intervenció és az export támogatása. A nyolcvanas években került sor a KAP első jelentősebb korrekciójára. A Közös Agrárpolitika megkerülhetetlen átalakításának alapvető dilemmája az volt, hogy drasztikus árcsökkentés, avagy a kínálat mennyiségi korlátozása – kvótarendszer, garanciaküszöb, területpihentetés – révén küzdje le a krónikus többleteket. Tovább nehezítette a helyzetet az újabb mezőgazdasági országok (Spanyolország és Portugália) felvétele.

A Közös Agrárpolitika korrekciós intézkedései a rendszer alapvető problémáit nem oldották meg. Nem lehetett elodázni nagyobb horderejű intézkedések meghozatalát (Horváth Z., 2007)

5.2.1. A Közös Agrárpolitika 1992. évi reformja

A Közös Agrárpolitika legjelentősebb átalakítását 1992-ben hajtották végre. A reform fő célja az ár- és a jövedelempolitika szétválasztása volt. Csökkenteni kívánták az intézményi árakat, távlatban a világpiaci árszintre mérsékelve azokat, másrészt az árcsökkenések hatásait a termelők számára juttatott közvetlen kifizetések (kompenzációs támogatások) révén kívánták mérsékelni.

A reform céljai a következőkben összegezhetők:

1. Az intézményi árak csökkentése

A KAP-reform intézkedéseinek középpontjában a gabonapiaci szervezet áll. Ennek okai: (a) kiemelkedő jelentősége a földhasználatban, (b) a helyettesítési lehetőségek.

A gabonafélék árgaranciáit három év alatt nagyjából a világpiaci árak szintjére kell (kb. 30%-kal) csökkenteni. Az árcsökkenésnek, amelyet a közvetlen kifizetések kompenzálnak, arra kell készítenie a termelőket, hogy kevésbé intenzív termelési eljárásokat alkalmazzanak, így csökkenhetnek a hozamtrendek.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

2. A termőföld-pihentetés

A csökkenő kínálat és a megnövekvő belső kereslet az EK gabonapiacának korábbinál jobb egyensúlyát eredményezhetik.

3. Közvetlen támogatás

A mezőgazdasági árak csökkenését közvetlen jövedelemtámogatás ellensúlyozza. A prémiumfizetés szigorú feltételekhez van kötve.

A kistermelők preferált helyzete

A termelés korlátozása alól mentesülnek a kistermelők. Kistermelőnek az a gazda minősül, akinek földje legfeljebb 92 tonna gabona termelésére alkalmas (kb. 20 ha).

4. A termelés extenzifikálása

Célja a külterjesítés ösztönzése: a növénytermelésben jelentősen csökken a termés hozamok növelésére irányuló készletelés, az állattenyésztésben pedig a takarmánytermő terület állatterhelésének mérséklése áll előtérben.

5. A természeti környezet megőrzése

A reform kiegészítő intézkedései a mezőgazdaság kettős hivatása: (a) az élelmiszerek megtermelése mellett annak fontos szerepe van a természeti környezet, a hagyományos tájak megőrzésében (b) a kedvezőtlen adottságú területeken a gazdasági aktivitás megőrzésében és fenntartásában. Azt kívánják előmozdítani, hogy a mezőgazdasági termelés minden térségében folytatódjék, illetve egyes körzetek ne néptelenedjenek el. Országoként, régióként dolgoznak ki programokat, amelyek megvalósítását 50-75%-ban közösségi pénzeszközökkel finanszírozzák.

6. A közösségi kiadások behatárolása

A mezőgazdasági támogatásokra nézve érvényben van az a határozat, amely szerint a közösség GDP-jének minden 1%-os növekedésére a mezőgazdasági támogatás 0,74%-os többlete juthat. A mezőgazdasági támogatás összege ennek megfelelően akkor is nőne, ha nem hajtanának végre reformot (Szabó G., 2001)

Az 1992-es reform a kitűzött célokat csak részben teljesítette. Nem vezetett a várt termeléscsökkenéshez, a termelői jövedelem bővüléséhez, a versenyképesség növekedéséhez, a KAP működési költségei tovább emelkedtek.

5.2.2. A KAP 2. reformja – Agenda 2000

Egyrészt a reform felgyorsítása, másrészt az eddigi kedvezőtlen tapasztalatok nyomán szükségessé vált a Közös Agrárpolitika reformprogram újrafogalmazása. A 2000-től bevezetett Agenda 2000 reform célja az európai mezőgazdaság nemzetközi versenyképességének fokozása, az európai mezőgazdasági modell fenntartása, a WTO követelményeknek való megfelelés biztosítása, valamint a kibővítésre való felkészülés volt.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A KAP-reform (2000–2006) fő jellemzői:

1. Az intézményi árak további csökkentése

20 százalékkal csökkentik a gabona, 15 százalékkal a tej, 30 százalékkal a marhahús esetében az intézményi árakat; utóbbinál 2003-tól az intervenció már teljesen megszűnik, annak helyét a magántárolás támogatása veszi át.

2. Szerényebb mértékű kompenzáció

Az árcsökkenés hatásait csak részben ellensúlyozzák a közvetlen támogatások növelésével, ugyanakkor a nagyobb üzemeknek e kifizetéseket degresszív módon határozzák meg

3. A mennyiségi korlátozások mérséklése

A kötelező ugaroltatási kötelezettséget 10%-ban határozták meg, további 10%-os önkéntes területpihentetésre van lehetőség, de ez után a terület után már nem jár közvetlen támogatás.

4. Új vidékfejlesztési rendelet (1257/1999/EK rendelet)

A piacpolitika mellett második pillérré válik a vidékfejlesztés!

5. Környezetvédelmi szempontok integrálása a KAP-ba

A tagállamok szintjén a közvetlen kifizetések összekapcsolása meghatározott környezetvédelmi és foglalkoztatási kritériumokkal.

6. Minőségi szempontok hangsúlyozása

A reform kiemelt figyelmet fordít az élelmiszer-minőség- és biztonság, a környezetvédelem és fogyasztói igények kielégítésére.

7. Az EU nemzetközi kereskedelmi pozíciójának erősítése

Az erősebb piaci orientáció elősegíti az új tagállamok integrációját és erősíti az EU pozícióját a WTO tárgyalásokon.

8. A menedzselés decentralizálása

A szarvasmarha- és tejszektorban a közvetlen támogatás egy részét ún. „nemzeti borítékokba” helyezik, amelyet a tagállamok saját nemzeti/regionális prioritásait figyelembe véve használhatnak fel.

9. Piaci szervezetek egyszerűsítése

Az egyes piaci szervezeteknél a reform jelentős egyszerűsítéseket hajtott végre.

5.2.3. A KAP 3. reformja – A luxemburgi reform (2003)

Az Agenda 2000-nek egyik alapvető problémát sem sikerült teljesen megoldania. Többek között a WTO által megkövetelnél csak kisebb mértékben csökkentette a támogatások szintjét, másrészt olyan feltételekkel számolt az új tagállamok esetében (pl. nagyon hosszú átmeneti idő, a közvetlen kifizetések mellőzése), amelyet azok nehezen tudtak volna elfogadni. Ráadásul, míg eredetileg csak hat csatlakozó országgal számoltak, 2001-ben úgy döntöttek, tíz országot vesznek fel egyszerre.

2003. szeptemberében fogadták el a Közös Agrárpolitika újabb, alapvető reformját. A reform teljesen átszabja a mezőgazdasági támogatások rendszerét. A cél, hogy a termelők versenyképesebbek és piacorientáltabbak legyenek, miközben megtartják jövedelmük stabilitását.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A 2003-as KAP reform legfőbb horizontális (ágazatokat átfogó) elemei:

- 1. Leválasztás (decoupling):** A mezőgazdasági támogatások nagy részét függetlenítik a termeléstől, azaz a támogatások nagy része nem függ attól, hogy az üzem milyen terméket, mekkora területen, mekkora mennyiségben állít elő. A támogatások összegét egy korábbi referencia-időszakban (2000-2002) fennálló jogosultságok figyelembevételével határozzák meg és alanyi jogon jár a termelőknek. A leválasztás 2005. január 1-én lépett életbe az EU-15 tagországaiban. A tagállamok ugyanakkor korlátozottan továbbra is köthetik a támogatást a termelés mértékéhez a termelés volumenének megőrzése céljából (pl. marhahús, juh, kecske, rizs).
- 2. Keresztmegfelelés (cross-compliance):** A kifizetéseket környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági és állatjólléti követelményekhez kötik. A mezőgazdasági területeket jó mezőgazdasági és környezetvédelmi állapotban kell tartani.
- 3. Degresszió és moduláció:** A nagyobb termelők közvetlen kifizetéseinek csökkentése (degresszió; 11. táblázat), amely összegeket az új vidékfejlesztési politikára csoportosítottak át (moduláció).

11. táblázat: Degresszió (%)

Közvetlen támogatás	2005	2006	2007	2008-2013
kisebb 5000 euró/év	0	0	0	0
nagyobb 5000 euró/év	3	4	5	5

Forrás: Popp, 2004

- 4. Vidékfejlesztés (rural development):** Megerősödött a vidékfejlesztés, amelynek támogatása is nőtt. Új intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy a gazdák megfeleljenek a környezetvédelem, az állatjóllét és a minőségi termelés területén felállított EU-követelményeknek.
- 5. Költségvetés (budget):** Pénzügyi fegyelmi mechanizmus vezettek be, hogy tartható legyen a 2013-ig szóló mezőgazdasági költségvetés. A KAP költségvetését 2006-ig befagyasztják az Agenda 2000 szintjén, utána pedig utána csak legfeljebb évi egy százalékkal emelik. (Kiss, 2002; 2003; EC, 2011a; Popp, 2013)

Health Check 2008

2008. november 20-án az EU agrárminiszterei politikai megállapodásra jutottak a KAP állapotfelméréséről. Az állapotfelmérés eredményeként korszerűbbé, egyszerűbbé és ésszerűbbé válik a KAP, megszűnnek a mezőgazdasági termelőket érintő korlátozások, így segítve őket, hogy jobban reagáljanak a piac jelzéseire és az új kihívások leküzdésére.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Az állapotfelmérés eredményei:

1. **Tejkvóta rendszer fokozatos megszüntetése:** 2015. áprilisig teljesen megszűnik, ezért 2009/10-2013/14 között évente 1%-kal emelik a kvótákat.
2. **Támogatások függetlenítése:** néhány tagállam továbbra is fenntarthatja a termeléstől függő támogatások egy részét, de később ezek is megszűnnek, kivéve: anyatehén, kecske, juh.
3. **68. cikk szerinti intézkedés:** a tagállamok, ágazatonként a nemzeti felső határ 10%-át visszatartathatják, és az adott ágazatban környezetvédelemre, termékminőség és forgalmazás javításra fordíthatják. Ez a lehetőség most sokkal rugalmasabbá válik, mivel ezt az összeget most már nem lehet ugyanabba az ágazatba visszaforgatni, hanem termelői tej, marhahús, kecske, juh és rizstermesztésére lehet felhasználni a kedvezőtlen adottságú régiókban vagy akár kockázatkezelési intézkedésekre is lehet fordítani. Az EU-12 tagországai számára erre a célra 90 millió eurót szánnak. Az SPS támogatási rendszert alkalmazó tagállamok a „nemzeti borítékukból” el nem költött forrásokat az EMVA-ba átcsoportosíthatják.
4. **SAPS meghosszabbítása:** az újonnan csatlakozott országokban 2013-ig meghosszabbították ennek a támogatási rendszernek a meglétét.
5. **Moduláció növelése (vidékfejlesztési célok):** az 5000 eurónál több közvetlen kifizetésben részesülő gazdák támogatását 2012-től évi 10%-kal fogják csökkenteni, aki évi 300 000 euróban részesül, további 4%-os csökkentésre számíthat. Az így keletkező összeget vidékfejlesztési célokra lehet fordítani, mint a klímaváltozás, megújuló energia, vízgazdálkodás, biodiverzitás.
6. **fiatal gazdák támogatása:** A vidékfejlesztési kereten belül a jelenlegi 55 000 euróról évi 70 000 euróra növelik e támogatás összegét.
7. **Területpihentetés eltörlése:** A kötelező 10%-os területpihentetést eltörlik, hogy a gazdák maximalizálhassák potenciális termelésüket.
8. **Kölcsönös megfeleltetés:** Ahhoz, hogy a gazdák teljesíteni tudják a keresztemfelelés előírásait, egyszerűsítik azokat a nem releváns előírások törlésével, illetve, melyek nem kapcsolódnak a gazda felelősségéhez.
9. **Intervenciós mechanizmus:** A piaci kínálatot szabályozó intézkedések nem lassíthatják le a mezőgazdasági termelők azon képességét, hogy időben reagáljanak a piac jelzéseire. Megszűnik az intervenció a sertéshús, és a nulla értékben határozták meg árpa és cirok esetében. A búza intervenciós felvásárlása az intervenciós időszakban lehetséges, tonnánkénti 101,31 euró/t áron 3 millió tonnáig. Ezen túlmenően, pályázati rendszer lép érvénybe. A vaj és a sovány tejpor esetében a felajánlható intervenciós mennyiség 30.000 tonna és 109.000 tonna, azon felül pályáztatásra kerül sor.
10. **Egyéb intézkedések:** az energianövények támogatása megszűnik.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

5.2.4. A KAP jövője – 2013 után

2014. január 1-jétől új rendszer lépett életbe. A jövő agrárpolitikájával szemben elsődleges elvárás volt, hogy hatékony válaszokat adjon az Unió előtt álló környezeti, piaci, technológiai, illetve társadalmi kihívásokra, ugyanakkor a fenntartható fejlődéshez is hozzájáruljon.

A reform háttéréül több tényező is hozzájárult: a Lisszaboni Szerződés hatályba lépése, a többéves pénzügyi keret 2013-ban lejárt, az agrárpolitikát az Európa 2020 c. stratégia célkitűzéseire, továbbá „A KAP jövője 2020-ig” c. bizottsági közleményhez is igazítani kellett (Vásáry, 2014). A legújabb KAP-reform főbb változásait a 12. táblázat foglalja össze. (NAK, 2018a, 2018b)

12. táblázat: A 2014-2020 közötti agrártámogatási rendszer főbb elemei

Degresszivitás	Kötelező a tagállamnak	Önkéntes a tagállamnak	Degresszivitás
	Alaptámogatás „Zöldkomponens” Fiatal gazdák támogatása Nemzeti tartalék	Alaptámogatás „Zöldkomponens” Fiatal gazdák támogatása Nemzeti tartalék	
	Feltétel: a kölcsönös megfeleltetés intézkedéseinek betartása		
	A <u>kisgazdaságok</u> számára kialakított egyszerűsített támogatási rendszer ➤ Zöldítés követelménye alól mentesül ➤ Kölcsönös megfeleltetés be nem tartása esetén közvetlen támogatása nem szankcionálható		

Forrás: EC, 2013; Popp, 2013

A közvetlen támogatás új rendszere

A SAPS rendszer elvén alapuló alaptámogatási rendszer 2020-ig maradhat. A nemzeti támogatások részesedését a 13. táblázat részletezi. (EB, 2013; NAK, 2016; EB é.n.; Popp, 2013)

Minimum területi korlát:

- ✓ Min. 1 ha SAPS jogosult terület
- ✓ vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimum

Aktív termelő: az a termelő, aki mezőgazdasági tevékenységet folytat és nincs rajta a negatív listán.

A negatív lista: repülőterek, vasúti területek, vízművek, kereskedelmi ingatlanok, állandó sportterületek és rekreációs területek.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Aktív gazda lehet, aki szerepel a negatív listán, de:

- ✓ akinek a mezőgazdasági tevékenysége nem jelentéktelen és/vagy
- ✓ akinek elsődleges üzleti vagy társasági tevékenysége mezőgazdasági, illetve;
- ✓ Aktív gazda fogalmával egyenértékű a legalább 20 ha SAPS jogosult területtel rendelkező vagy az évente 5000 eurót meg nem haladó támogatásban részesülő termelő/negatív listán szereplő vállalkozás is.

13. táblázat: A nemzeti támogatások részesedése

Tagállami nemzeti boríték (2015: 1,272 milliárd euró)
Zöldítés (30%)
Fiatal gazdák (0,62%)
Termeléshez kötött (13%)
Termeléshez kötött fehérje (2%)
Kisgazdaságok (4,58%)
Alaptámogatás (BPS) (53,73%)

Forrás: NAK, 2016

Zöldítés

A tagállamok és a gazdák számára is kötelező. A közvetlen kifizetési nemzeti keretösszeg 30%-át erre az intézkedésre kell fordítani. A kisgazdaságoknak nem kell teljesíteniük ezt az intézkedést (NAK, 2015b; Popp et al., 2011)

Zöld komponens I. - Terménydiverzifikáció

Nem ugyanazt jelenti, mint a vetésváltás: a vetésváltás időbeliséget, míg a termény diverzifikáció térbeliséget jelent.

Feltételei:

- ✓ **10 ha alatt 1 növény,**
- ✓ **10 ha szántó felett 2 növény** (a fő növénykultúra a szántó terület legfeljebb 75%-át foglalhatja el)
- ✓ **30 ha szántó felett 3 növény** (a fő növénykultúra nem teheti ki a szántóterület több, mint 75 %-át, továbbá a két fő növénykultúra együttesen nem érheti el a szántóterület több, mint 95 %-át).
- **Mentesülő üzem típusok:** biogazdaságok, döntően gyepgazdálkodással foglalkozók, állandó gyepterületek, stb.

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Zöld komponens II. – Állandó gyepek

- **Állandó gyepek:** olyan MePAR-ban lehatárolt gyepek, amely az üzem vetésforgójában öt vagy ötnél több évig nem szerepel,
- Csak 5%-ban lehetne csökkenteni (2012-höz képest) a terület nagyságát a 7 év alatt,
- Kompromisszum szerint: tagállami szintű monitoring is megfelelő,
- visszaállítási kötelezettség,
- Natura 2000 gyepek más célú földterületté alakítása tiltott.

Zöld komponens III. – Ökológiai célterületek

- Csak **15 ha szántó felett kötelező;** konkrét lista (pl. lucerna, tájelemek, teraszok, kemikáliák használata nélkül termesztett energianövények, ugar).
- a **bevezetés kétlépcsős:** 2015-től 5%, majd egy 2017. évi felülvizsgálattól függően akár 7%.

Fiatal gazdák támogatása

Szintén kötelező elem, a közvetlen kifizetési nemzeti keretösszeg legfeljebb 2%-át lehet erre az intézkedésre fordítani. Legfeljebb 5 éven keresztül nyújtható ez a támogatás.

Az a 40 évnél fiatalabb termelő kaphatja, aki most kezd mezőgazdasági tevékenységbe, vagy gazdaságát az első támogatási kérelem benyújtását megelőző 5 éven belül hozta létre.

A támogatás felső területi korlátja 25 és 90 hektár.

Tagállami átlagtámogatás 25%-a adható a támogatható hektárszámgig; Magyarországon 90 hektárig.

Termeléshez kötött támogatás

A tagállamok számára **önkéntes** alapon működik. Legfeljebb az éves pénzügyi keret 13%-át lehet pl. rizs, vetőmag, tej és tejtermékek, juh és kecskehús, marha- és borjúhús, cukorrépa, zöldség, gyümölcs támogatására fordítani (kb. 53 Mrd Ft), míg további plusz 2% kizárólag fehérjenövények támogatására adható (kb. 8 Mrd Ft).

Kisgazdaságok egyszerűsített támogatása

Önkéntes a tagállamok számára, a közvetlen támogatási keretösszeg max. 10%-a fordítható erre a célra. Minden közvetlen kifizetést helyettesít. *Egyösszegű támogatás*, melynek mértéke min. 500 €, max. 1250 €/év/gazda.

Legalább 1 hektáros területtel kell rendelkezni, aki nem érné el a normál rendszerben az 500 eurót, annál felkerekítik az átalány támogatást. 500 és 1250 euró között a normál rendszerben járó támogatásnak megfelelő összeget kap a termelő.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Közvetlen támogatások csökkentése (degresszivitás)

Kötelező; 150 ezer euró feletti összegre legalább 5%-os elvonás, csak SAPS-ra vonatkozik, egyéb közvetlen támogatásra nem. Ez az intézkedés kb. 500 gazdálkodót érint, és kb. 21 Mrd Ft összegű, 100% uniós forrást jelent. A kötelező degresszivitás nincs hatással az alaptámogatás mértékére

- ✓ 150.000 euró (1037 ha) felett-176.000 euró (1200 ha) támogatásig 5%-os elvonás,
- ✓ 176.000 euró (1200 ha) feletti összeg 100%-os elvonása

Az elvont összegek az adott tagállamban vidékfejlesztés keretében innovációs célokra felhasználhatóak.

5.3. Vidékfejlesztés

A vidékfejlesztési politika kialakulásának időrendje (1950-2006)

Az Európai Unió jelenlegi vidékfejlesztési politikája az agrárpolitika fejlődésének az eredménye. Kezdetben még az élelmezéssel, a mezőgazdaság szerkezeti problémáival foglalkozott, míg napjaikban vidékkel összefüggésben vizsgálja a többfunkciós mezőgazdaság szerepét.

Az 1950-es évek elejére Európa még nem heverte ki a II. világháború következményeit. Az emberek többsége éhezett, a nemzetgazdaságok romokban heverték, a termelési eszközök döntő része a háborúban megsemmisült. Éppen ezért a legfőbb gondnak mezőgazdasági szempontból nézve a lakosság biztonságos élelmiszerellátásának megszervezése bizonyult (Juhász M., 2007). Részben ez volt az az ok, hogy a megalakuló Európai Gazdasági Közösség egyik fő célkitűzésének a közös mezőgazdasági politika megteremtését tartotta.

A *hatvanas években* az EMOGA Orientációs Részlegéből finanszírozták a mezőgazdaság strukturális politikájának két alapvető intézkedését, melyek azóta is folyamatosan jelen vannak és fejlődnek:

- mezőgazdasági vállalkozások termelési szerkezetének, valamint
- a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztését.
- A hangsúlyt ebben az időszakban a mezőgazdaság és a kapcsolódó ágazatok által előállított termékek mennyiségére helyezték.

A *hetvenes évek* elején a Mansholt-terv részeként a figyelem az emberi tőkére irányult. Az idős gazdálkodóknak, akiknek nem volt igazán lehetőségük a piaci versenyben részt venni, felajánlották a korai nyugdíjba vonulás lehetőségét, míg a kedvezőtlen adottságú területeken gazdálkodókat kiegészítő járadékkal támogatták mindamelllett, a szakmai képzésről szóló intézkedéseket is bevezették.

A *nyolcvanas évek*re gondot jelentett, hogy a jelentős termelési támogatás révén „elkenyelmesedett” – és emiatt alacsony hatékonysággal – termelők világpiaci versenyképessége alacsony volt, ezért termékeiket csak újabb támogatással lehetett tovább értékesíteni. A támogatással megtermelt és újabb támogatással értékesített mezőgazdasági termékek jelentősen torzították a világpiacot (annál is inkább, mert ugyanakkor a Közösség jelentős vámokkal védte saját piacát). A sikeres KAP a támogatott termelés-támogatott értékesítés-támogatott megsemmisítés „mókuskerekéhez” vezetett. Másik oldalról nézve a termelésnövekedéshez felhasznált kemikáliák jelentősen hozzájárultak a környezet általános romlásához. A társadalom aggodalma a mezőgazdaság környezeti fenntarthatósága iránt és a termelés egyre növekvő túlzott támogatási igénye miatti elégedetlensége vezetett a Közös Agrárpolitika reformjaihoz.

A *kilencvenes évek* elejétől bevezetett termelési korlátozások, a termelési támogatások visszafogása, átalakítása segítették a feleslegek csökkenését, de ez együtt járt volna a termelők jövedelem-csökkenésével, amit Közösségi forrásokból kompenzáltak. A gazdálkodóknak nyújtott támogatás egyre inkább függetlenedett attól, hogy mit és mennyit termelnek, a közvetlen jövedelem-kiegészítő támogatások sokkal inkább az egyéb

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

értékeket helyeznek előtérbe: a természet- és környezetvédelmet, a tájmegőrzést, tájgazdálkodást és a vidék népességmegtartó erejét.

A **2000-2006-os időszak** vidékfejlesztési politikájának irányát az 1999-ben megfogalmazott AGENDA 2000 dokumentum adta meg, melynek eredményekét az agrárpolitika két pillérre (3. ábra), a piacpolitikára és a vidékfejlesztésre épült. A pillérek közül a piacpolitikai játszott meghatározó szerepet (támogatások több mint 80%-át élvezte), és kizárólag uniós forrásból finanszírozták. A vidékfejlesztési pillér társfinanszírozást igényelt.

Ezzel a reformlépéssel a Közösség egyre inkább elismerte a mezőgazdaság többfunkciós voltát (multifunkcionalitását), azon belül is a nem közvetlenül a termeléshez kötődő funkcióit (természeti, környezeti, társadalmi, foglalkoztatási, szociális, egészségügyi, kulturális stb.).

A **2003. évi agrárreform** továbblépést jelentett abban a tekintetben, hogy kötelező modulációt vezet be, mely során az első pillérből elvont támogatásokat a második pillérbe helyezték át. Az átcsoportosítás ellenére a vidékfejlesztési támogatások aránya az agrárpolitikán belül alacsony, 2006-ban kb. 15% körül alakult (*Agrár Európa, 2006*).

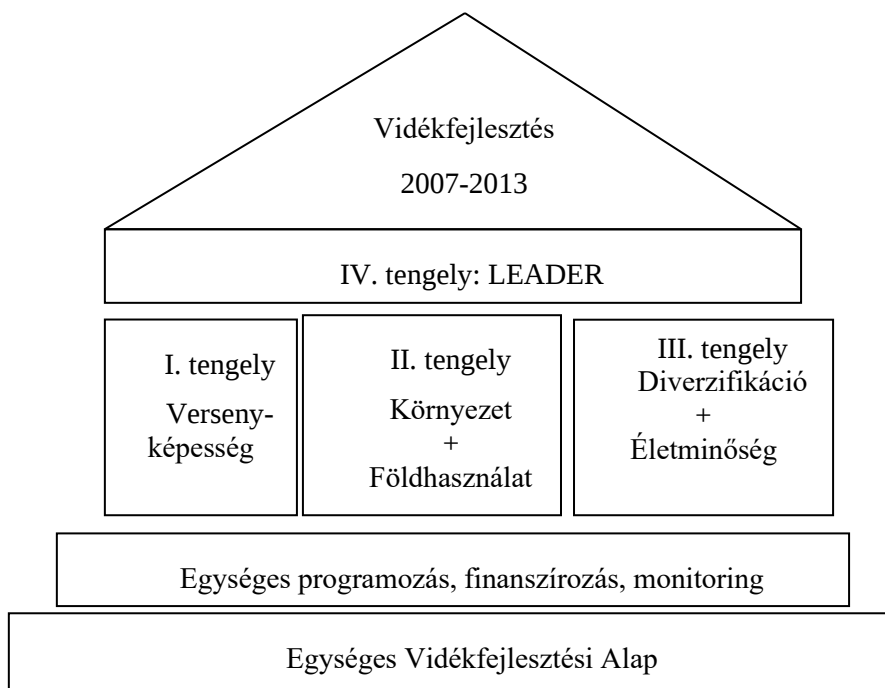
5.3.1. A vidékfejlesztési politika (2007-2013)

A Tanács 2007. január 1-jével hozott 1698/2005/EK rendelete – az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról – alapján teljesen új alapokra helyezte az Unió vidékfejlesztési politikáját (*OJ, 2005*). A változások lényegi eleme, hogy egy egységes vidékfejlesztési alap jött létre Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap néven, (EARDF), melyhez egy egységes finanszírozás társult. Ennek megfelelően, a tagországoknak csak egy vidékfejlesztési tervet kell készíteniük. A rendelet meghatározta, hogy a vidékfejlesztés támogatásának az alábbi célkitűzések eléréséhez kell hozzájárulnia:

- a mezőgazdaság és az erdészet versenyképességének javítása a szerkezetátalakítás, a fejlesztés és az innováció támogatása révén;
- a környezet és a vidék minőségének javítása a termőföld hasznosítás támogatása révén;
- az életminőség javítása a vidéki területeken és a gazdasági tevékenység diverzifikálásának ösztönzése.

A célkitűzéseket a rendeletben meghatározott négy tengellyel (2. ábra) kell megvalósítani. A tengelyek mentén megvalósuló konkrét intézkedéseket az 1. melléklet tartalmazza.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

2. ábra: A vidékfejlesztés tengelyei 2007-2013

Forrás: *Maácz-Kónya, 2004:53-60*

Látható, hogy új, de kötelező érvényű intézkedésként jelent meg a LEADER. Ez a tengely támogatja a helyi vidékfejlesztési stratégiák végrehajtását, egy vagy több tengely célkitűzésének figyelembevétele mellett.

A 2007-2013-as vidékfejlesztési rendelet főbb jellemzői:

- Egységes finanszírozási és programozási eszköz, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap,
- Közösségi prioritásokra összpontosító, uniós szintű vidékfejlesztési stratégia,
- Megerősített ellenőrzés, értékelés és tájékoztatás,
- Alulról felfelé irányuló megközelítés, nagyobb beleszólás a programok helyi igényekhez igazításába.

Az Unió 2007-2013-as költségvetése szempontjából a legnagyobb kiadási tételt a kohéziós politika után az agrár-és vidékfejlesztési politika jelenti. Vidékfejlesztési támogatásokra ezen időszak alatt a 14. táblázat alapján összesen 88,3 milliárd euró áll rendelkezésre, mely összeg már magában foglalja a modulációt, valamint a gyapot- és a dohánytranszfereket (OJ, 2007, EB, 2006; EC, 2011b).

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen, az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”

14. táblázat: A 2007-2013 közötti időszakra szóló közösségi vidékfejlesztési támogatások ország csoportonkénti bontásban

Ország csoportok	Összeg (millió euró) ¹			Megoszlás (%)		
	2007	2013	2007-2013	2007	2013	2007-2013
EU-15	7398	7310	51203	59,9	57,8	57,9
EU-10	3958	3825	26459	32,1	30,3	29,9
EU-25	11356	11135	77662	92,0	88,1	87,9
EU-27	12343	12764	88294	100,0	100,0	100,0

Forrás: OJ, 2007; Béresné, 2009

Látható, hogy 2013-ra a vidékfejlesztésre rendelkezésre álló összeg 421 millió euróval nő. Amennyiben az ország csoportokat hasonlítjuk össze, szembe tűnik, hogy az EU-15 részesedése a forrásokból (2007-2013 között) majdnem kétszerese (57,9%) a 2004-ben csatlakozottakénak (29,9%). Ez azonban nem azt jelenti, hogy az EU-15-ben egy vidéki lakosra jutó átlagos támogatás mértéke nagyobb lenne, mint az EU-10-ben, ugyanis egy vidéki lakosra jutó támogatás összege az EU-15-ben 133,75 euró, míg az EU-10-ben 356,59 euró (Béresné, 2009).

5.3.2. Vidékfejlesztés 2014-2020 között

Az EU vidékfejlesztési politikáját az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozza az 1305/2013-as és a 2015/791-es rendelet alapján. A 2014-2020-ra szóló 100 milliárd eurós költségvetésből mindegyik uniós ország kap pénzügyi juttatást (Magyarország tervezett uniós forrása 3,4 mrd euró, plusz 0,74 mrd euró társfinanszírozás), ami további 61 milliárd eurós közfinanszírozással egészül ki tagállami forrásokból.

A hét év során a tagállamok összesen 118 különböző vidékfejlesztési programot terveznek megvalósítani; 20 tagállam egyetlen nemzeti programot, míg 8 tagállam két vagy több regionális programot indított útjára, ezek a következők: Svédország, Egyesült Királyság, Németország, Franciaország, Spanyolország, Belgium, Olaszország és Portugália.

¹Az összegek a 2007-es árakon értendők.

²A lakosok száma a 2003. évben a túlnyomóan vidéki és a kiemelkedően vidéki területek lakosait foglalja magába.

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

A tagállamok/régiók vidékfejlesztési programjukat a célterület szükségletei alapján állítják össze úgy, hogy az alábbi hat közös **uniós prioritás** közül legalább négy érvényre jusson: (Internet 17)

1. ösztönözni kell a tudásátadást és az innovációt a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben;
2. életképesebbé és versenyképesebbé kell tenni a mezőgazdasági termelés minden típusát, valamint támogatni kell az innovatív agrártechnológiák alkalmazását és a fenntartható erdőgazdálkodást;
3. elő kell mozdítani az élelmiszer-ellátási lánc megszervezését, az állatjólétet és a mezőgazdasági kockázatkezelést;
4. helyre kell állítani, illetve meg kell őrizni és erősíteni kell a mezőgazdasággal és az erdőgazdálkodással kapcsolatban álló ökoszisztémákat;
5. ösztönözni kell az erőforrás-hatékonyságot, és támogatni kell az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni képes gazdaságra való átállást a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban és az erdészetben;
6. elő kell segíteni, hogy erősödjön a társadalmi befogadás, csökkenjen a szegénység és lendületet kapjon a gazdasági fejlődés a vidéki térségekben (NAK, 2015a)

Magyarországon a VP közös céljai a következő három célcsoportban és forrásszerkezetben foglalhatók össze:

1. életképes élelmiszer-előállítás (2767 Mrd euró mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozásra)
2. vidéki területek kiegyensúlyozott fejlődése (690 millió euró vidéki térségekre, 343 millió euró erdőgazdálkodásra)
3. fenntartató gazdálkodás a környezeti elemekkel (139 millió euró tudásátadás és innováció)

A támogatások megszerzésének és felhasználásnak feltételeit a www.palyazat.gov.hu honlapon meghirdetett pályázati felhívások határozzák meg. A támogatási kérelmet kizárólag elektronikus úton lehet elkészíteni és benyújtani. A támogatások odaítélése támogatási okirat vagy támogatási szerződés megkötésével ítéltethető oda. A Miniszterelnökség az irányító hatóság, az MVH a kifizető ügynökség, míg az Földművelésügyi Minisztérium (FM) az illetékes hatóság vagy szakmai támogató szerepét látja el ebben az időszakban.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

5.4. A KAP alkalmazása Magyarországon

Az EU-csatlakozási tárgyalások Magyarországgal 1998. március 31-én kezdődtek. 1999 végén hazánk elkészítette a mezőgazdasági ágazatra vonatkozó tárgyalási álláspontot, az ún. „pozíciós dokumentumot”. Az érdemi tárgyalások 2000. júniusában kezdődtek, és hosszas tárgyalások során 2002. decemberében zárultak le Koppenhágában.

Az álláspont főbb alapelvei (Bene, 2000; Fehér I., 2002):

1. A mezőgazdasággal átfogó, átmeneti időszak nélküli csatlakozásra törekszik. Alig néhány átmeneti mentességet igényel.
2. Egyenrangú tagság elve: minden olyan támogatási formára igényt tart Magyarország, amelyet az EU-15 többi gazdája is élveznek, illetve vállal a tagságból eredő minden kötelezettséget.
3. Termeléskorlátozó intézkedések, mennyiséghez kötött támogatások kereteit termékenként különböző módon, a magyar érdekek alapján határoztuk meg.
4. A csatlakozás időpontjáig a KAP-hoz szükséges hazai intézményrendszert kiépíti Magyarország.

Ezek közül a 2. és a 4. pontot nem sikerült megvalósítani.

A csatlakozási tárgyaláson a következő megállapodások születettek:

1. **Közvetlen támogatások:** A mezőgazdasági támogatások legnagyobb részét kitevő közvetlen kifizetések esetében átmeneti időszak és szabályozás fog érvényesülni. A tagság első évében, 2004-ben a támogatások 25%-át kapjuk meg, a részarány 2007-ig 5, azt követően 10 százalékponttal nő évente. Az új tagoknak lehetősége lesz arra, hogy az EU-ból érkező támogatásokat nemzeti forrásból évente 30 százalékpontos mértékben kiegészítsék addig, míg az nem éri el a 100%-ot (15. táblázat)

15. táblázat: Közvetlen támogatások aránya, %

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU forrás	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
Nemzeti forrás	30	30	30	30	30	30	30	20	10	0

Forrás: Pete, é.n.

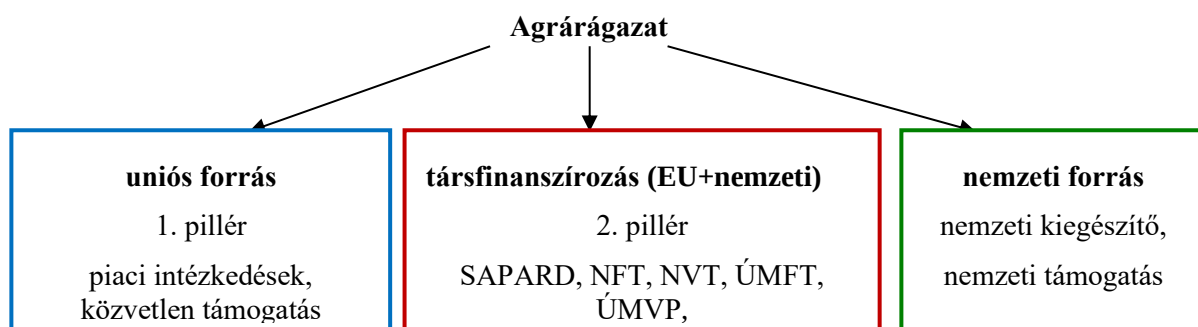
2. **Kvóták:** Alapvetően az EU álláspontja érvényesült, azaz a kvóták az 1995–1999 közötti évek tényleges termelésének figyelembevételével kerültek megállapításra. Több, Magyarország számára meghatározó terméknél viszont sikerült elérnünk, hogy a 2000-es, illetve 2001-es termelési adatokat is figyelembe vegyék.
3. **Átmeneti mentességek:** Több esetben sikerült átmeneti felmentést kapnunk bizonyos közösségi szabályok betartása alól. Ezek az intézkedések figyelembe veszik a speciális magyar viszonyokat, emellett hosszabb időt adnak a termelőknek a közösségi előírásokhoz való alkalmazkodásra. Negyvennégy nagy kapacitású vágóhíd 2006 végéig felmentést kapott bizonyos szerkezeti kialakítási feltételek betartása alól, 21 ketreces tojótyúk tartó üzemünknek 2009 végéig nem kell betartania a

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

ketrecek magasságára és padozatának dőlésszögére vonatkozó rendelkezéseket. A csatlakozástól számított 5 évig forgalmazhatjuk a 2,8%-os zsírtartalmú tejet, 2008 végéig használhatjuk a közösségi követelményeknek nem megfelelő „Rizlingszilváni” nevet. Tokaji borok esetében időkorlátozás nélkül kaptunk felmentést a közösségi szabályozásban rögzített borászati eljárások egy részének alkalmazása alól, engedélyezték a must cukorral történő javítását is.

4. **Pálinka:** közösségi szabályozás rögzíteni fogja, hogy a „pálinka” név magyar helyesírás szerinti formájában kizárólag a Magyarországon előállított, 100%-ban gyümölcsből vagy törkölyből készült párlatok megnevezésére lesz használható.
5. **Vidékfejlesztés:** A jelenlegi tagországokban érvényes szabályokon túlmenően számos, számunkra fontos területen kaptunk további támogatási lehetőséget (pl. félig árutermelő gazdaságok, termelői csoportok működése, a közösségi előírásoknak való megfelelés, szaktanácsadás).
6. **Termőföld:** Külföldi magán- és jogi személyek a csatlakozást követő hét évig nem vásárolhatnak termőföldet Magyarországon. Amennyiben bizonyítjuk, hogy ez alatt a hét év alatt a földárak nem érték el az EU szintjét, a tilalom további három évvel meghosszabbítható lesz (ezt az Európai Bizottság engedélyezte). E rendelkezés nem vonatkozik azokra az EU-állampolgárookra, akik Magyarországon letelepedtek, és főfoglalkozásként mezőgazdasági termelést folytatnak. Ők három évet követően jogosultak lesznek termőföld vásárlására.
7. **Védzáradék.** A csatlakozási szerződésbe bekerült egy általános érvényű védzáradék. Amennyiben a csatlakozást követően előre nem látható piaci zavarok, gazdasági nehézségek alakulnak ki, egy előzetes konzultációt követően, az EU általános eljárásrendjének keretein belül lehetőség lesz védelmi intézkedések meghozatalára. Ez a mezőgazdaság esetében várhatóan a problémával küszködő ágazatoknak nyújtott többlettámogatás lehet. (Popp et al., 2004; Halmai, 2004)

Hazánk, az Európai Unióhoz való csatlakozással részese lett a Közös Agrárpolitikának, mellyel jelentős támogatási források nyíltak meg agrár- és vidékfejlesztési célokra. A 3. ábra jól illusztrálja az új támogatási lehetőségeket.

3. ábra: Az agrárium finanszírozási formái a csatlakozást követően

Forrás: Saját ábrázolás

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Új elemként jelenik meg az Európai Unióból érkező, az 1. pillérhez kapcsolódó támogatás, mely két fő részből tevődik össze:

1. a kisebbik arányt képviselő piaci intézkedésekből:

- belpiaci intézkedések
- külpiaci intézkedések
- intervenciók mechanizmusa

2. a nagyobb részarányt képviselő közvetlen támogatásokból és területalapú támogatásokból:

közvetlen támogatások: elkülönített zöldség-gyümölcs támogatás, szárított takarmány, elkülönített cukortámogatás, feldolgozóipari célú málna és földieper támogatás, keményítő-felhasználás

- ide tartozik a SAPS támogatás (Egyszerűsített területalapú támogatás; Single Area Payment Scheme),
- valamint a termeléshez kötött növénytermesztési kiegészítő támogatások (dohány, rizs, héjas gyümölcsűek, zöldség, gyümölcs és dohány szerkezetátalakítási nemzeti támogatása).

Az Európai Unió által finanszírozott **egyszerűsített területalapú támogatás (SAPS)** a föld hasznosításától függetlenül igényelhető a közösségi jogszabályok által meghatározott mezőgazdasági területre. A támogatás jogosultja a föld jogszerű használója, aki regisztrációs számmal rendelkezik. A területalapú támogatás forrása az adott támogatási évre a Bizottság által rendeletben meghatározott összeg. Ezt az összeget az ún. SAPS-területtel (bázisterülettel) elosztva adódik a maximális hektáronkénti támogatás (ez csökkenhet a visszaosztási ráta értékével). A támogatás mértékét a Vidékfejlesztési Minisztérium rendelete határozza meg; míg az átváltási árfolyamról az EU külön jogszabály alapján rendelkezik.

A támogatás azonos összegű, vagyis független a mezőgazdasági terület hasznosításától. Ez a támogatási rendszer eredetileg 3+2 évre volt érvényes, majd az EU-15-ök SPS-rendszerére kellett volna áttérnünk, de végül a Health Check 2013-ig meghosszabbította ezt a támogatási rendszert. (Popp et al., 2004.; Kapronczai, 2010)

Az egységes területalapú támogatás (SAPS) és a termeléshez kötött növénytermesztési kiegészítő támogatások általános igénylési és jogosultsági feltételei:

- A támogatásra való jogosultság szempontjából a termőföld tényleges hasznosítási állapotát kell figyelembe venni (nemzeti kiegészítő támogatások esetében),
- A SAPS támogatás esetében az adott területen nem kötelező a növénykultúra termesztése, de a területnek az uniós és nemzeti jogszabályok által előírtak szerint támogathatónak kell lennie,
- Egy adott gazdasági évben bármely megművelt mezőgazdasági parcellára csak egyszer nyújtható be támogatási kérelem,
- Támogatás 1 hektárnál kisebb támogatható területre (szántó, gyepek) nem folyósítható, ezen belül egy parcella támogatható mérete nem lehet kisebb 0,25 hektárnál.
- Amennyiben nem rendelkezik a fenti minimális területnagysággal, akkor jogosult közvetlen támogatásra, ha az adott naptári évben igényelt vagy kapott, állatlétszám alapú, termeléshez kötött közvetlen támogatásainak összege legalább 100 euró.
- A szőlő- és gyümölcsültetvények támogatható minimális területe 0,3 hektár. (Ha a kérelem által érintett parcellák támogatható összterülete nem éri el az 1 hektárt, azonban tartalmaz legalább 0,31

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

hektár nagyságú támogatható szőlő- és/vagy gyümölcsültetvényt, a többi parcellára is jár a támogatás az ellenőrzések függvényében),

- A támogatás további feltétele a kölcsönös megfeleltetés (KM) rendszerében előírt feltételrendszer előírásainak betartása. A KM előírásait a gazdaság teljes területén kötelező betartani,
- Adott terület után területalapú támogatásra a gazda csak akkor lehet jogosult, ha az adott területe már 2003. június 30-án is megfelelő mezőgazdasági állapotban volt (MVH, 2005; Kovács et al., 2004)

Az **egységes kérelem** kizárólag a www.mvh.allamkincstar.gov.hu honlapon keresztül, ügyfélkapus bejelentkezést követően elérhető elektronikus kérelemkitöltő felületen tölthető ki

Kötelező az elektronikus kapcsolattartás és adategyeztetés.

Az egységes kérelem benyújtási határideje: adott év. május közepe.

A **társfinanszírozású programok** (NFT, NVT, ÚMFT, ÚMVP, Széchenyi 2020) lényege – melyek a Közös Agrárpolitika 2. pilléréhez, a vidékfejlesztéshez kapcsolódnak –, hogy a rendelkezésre álló uniós forrást bizonyos önrész hozzáadásával kell kiegészíteni; az uniós forrás aránya mindig magasabb, de ez programonként változik (átlag 75-80%).

Mivel a csatlakozási tárgyalások eredményeként az új tagországok a közvetlen támogatásoknak csupán 25%-át kapták az első évben, mely a következő években fokozatosan emelkedett, ezért **nemzeti forrásból kiegészíthetik** azt, maximum 30 százalékponttal. Ez a támogatási forma a *TOP UP (nemzeti kiegészítő támogatás)*:

- az állati termékek közvetlen támogatása (anyajuh,- anyatehéntartás, húsmarhatartás, szarvasmarha extenzifikációs támogatás, kiegészítő hízott bika)
- a tejkvóta és a történelmi bázisjogosultság.

Ezen *támogatások köre azonban évről-évre változhat* és nem garantált a 30% sem.

A kizárólag **nemzeti forrásból** finanszírozott *támogatások köre jelentősen leszűkült*, csak néhány területre korlátozódik: csoportmentességi (állatbetegségek megelőzése, növény-egészségügyi vizsgálatok költségeinek támogatása, tenyésztésszervezés), általános de minimis, az EB által jóváhagyott támogatások, mezőgazdasági de minimis, halászati de minimis, nemzeti agrárkár-enyhítési támogatások (MVH, 2011)

A mezőgazdasági ágazat EU-integrációja az intézményrendszerben és az egyéb feltételekben is változást hozott.

Intézményi feltételek:

1. Ügyfélregiszter

A gazdálkodók nyilvántartásba vétele alapvető feltétele annak, hogy uniós és nemzeti agrártámogatásban részesüljenek. A nyilvántartásba azok kerülhetnek be, akik hozzájárulnak ahhoz, hogy adataikat a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal kezelhesse. A termelők egy tízjegyű regisztrációs számot kapnak, ami a nyilvántartás megszűnéséig azonosítónak szolgál. Ha időközben valakinek az adatai megváltoznak, azt tizenöt napon belül be kell jelenteni, mert ha elmulasztják, az szankciókkal jár. Minden ügyfélnek a lakóhelye, illetve székhelye szerinti területi kirendeltségen kell magát regisztráltatnia, amelyek a földművelésügyi

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

hivatalokkal azonos helyen található. A nyilvántartásba kerülő termelők megkapják az ügyfélblokk adatlapot, amelyen bejelenthetik, mely területekre szándékoznak támogatást kérni.

2. MePAR

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer az agrártámogatások eljárásainak kizárólagos országos földterület-azonosító rendszere. Kizárólagos abban az értelemben, hogy a földterülethez kapcsolódó részben vagy egészben európai uniós támogatások igénylése során csak ennek az azonosítási rendszernek az adatait lehet használni. A MePAR biztosítja a földterülethez kapcsolódó támogatások alapját képező mezőgazdasági táblák helyének egyértelmű azonosítását, valamint adataival segíti területük egyszerű és pontos megadását. Térinformatikai rendszerben és nyomtatott térképeken, térképhelyes légi felvétel háttérrel megjelenítve állnak rendelkezésre az adatok.

3. ENAR

Az egyes mezőgazdasági haszonállat fajok jelölésével, nyilvántartásával foglalkozik az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer, mely a támogatási célokon túl a tenyésztési, az állat-egészségügyi és az agrárrendtartási igények kielégítését is szolgálják. Az egyes állatfajokra az eltérő sajátosságoknak megfelelően történt meg a rendszer kiépítése.

4. IIER

Az EU Közös Agrárpolitikájának érvényesítése egy olyan rendszer – Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer – kialakítását kívánta meg, ami lehetővé teszi többek között a földalapú mezőgazdasági támogatások kifizetéséhez és ellenőrzéséhez szükséges adatok kezelését, a kérelmező gazdálkodóra vonatkoztatva. Az IIER technikai megvalósítása egy integrált adatbázisrendszer, valamint ahhoz kapcsolódó monitoring és jelentési rendszer kifejlesztését követeli meg.

5. MVH

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal működését 2003. július 1-jén a SAPARD Hivatal és az Agrárintervenciók Központ általános jogutódjaként kezdte meg.

Az MVH a vidékfejlesztési miniszter felügyelete alatt álló, önálló jogi személyiséggel rendelkező, országos hatáskörű központi hivatal, önállóan gazdálkodó központ költségvetési szerv.

Alaptevékenysége:

- ellátja az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozott támogatások és egyéb intézkedések kifizető ügynökségi feladatait
- ellátja az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (EMGA) finanszírozott támogatások és egyéb intézkedések kifizető ügynökségi feladatait (EU bel- és külpiaci intézkedések, intervenciók mechanizmus, Piaci Információs Rendszer működtetése, a vidékfejlesztési (kísérő) intézkedésekkel összefüggő feladatok)
- ellátja az Európai Halászati Alapból (EHA) folyósított támogatások végrehajtásával kapcsolatos és az egyes nemzeti támogatások igénybevétele és végrehajtásával összefüggő feladatokat. Működteti az alaptevékenységéhez kapcsolódó nyilvántartási rendszereket.
- az egyes közösségi termékpálya rendtartások szabályozási eszközeinek működtetésével kapcsolatos feladatokat,
- a közvetlen kifizetések kezelésével és ehhez kapcsolódóan az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) működtetésével és annak továbbfejlesztésével;
- az egyes nemzeti támogatások igénybevétele és végrehajtásával összefüggő feladatokat.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

6. MgSzH

A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal 2007. január 1-jén jött létre. A hivatal megalakulásakor 11 jogelőd szervezetet vontak össze az összehangoltabb, hatékonyabb, ügyfél- és gazdálkodó-barát ügyintézés, illetve az egységes szakmai koncepció sikeresebb alkalmazása érdekében.

Az MgSzH a vidékfejlesztési miniszter irányítása alatt működő, önálló jogi személyiséggel rendelkező, önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szerv, amely az egész országra kiterjedő illetékességgel rendelkezik.

Feladatköre rendkívül szerteágazó, melyet 11 szakmai igazgatóság lát el:

1. Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatóság
2. Állategészségügyi Diagnosztikai Igazgatóság
3. Állatgyógyászati Termékek Igazgatóság
4. Állattenyésztési Igazgatóság
5. Borászati Igazgatóság
6. Erdészeti Igazgatóság
7. Élelmiszer- és Takarmánybiztonsági Igazgatóság
8. Földművelésügyi Igazgatóság
9. Rendszerszervezési és Felügyeleti Igazgatóság
10. Növénytermesztési és Kertészeti Igazgatóság
11. Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság

Egyéb feltételek:

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** a közvetlen támogatást igénylő gazdálkodókra, illetve bizonyos vidékfejlesztési, valamint szőlő- és borpiaci intézkedések igénylőire vonatkozó egységes szakmai feltételrendszer. (NAK, 2018c)

A KM követelményrendszere:

- a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) előírásai,
- a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK)

A KM területei:

1. Környezet, éghajlatváltozás és a földterület jó mezőgazdasági állapota: mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelem, vadon élő madarak védelme, természetes élőhelyek védelme (JFGK 1, 2, 3) és a HMKÁ előírások
2. Köz-, állat- és növényegészségügy: állat azonosítás és állat nyilvántartás, élelmiszer- és takarmánybiztonság, növényvédelem, mezőgazdasági hormonfelhasználás (JFGK 4-10)
3. Állatjólét: borjak védelme, sertések védelme, tenyésztés céljából tartott állatok védelme (JFGK 11, 12, 13).

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

A HKMÁ-ban szereplő előírások:

1. Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
2. Öntözési célú vízhasználatra vonatkozó előírások
3. Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
4. Minimális talajborításra vonatkozó előírások
5. Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások
6. A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások
7. A védett tájképi elemek megőrzésére vonatkozó előírások

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Sorolja fel, hogy a Római Szerződés 39. cikkelye mit mond ki a mezőgazdasági politikáról?
2. Sorolja fel és röviden jellemezze a KAP alapelveit!
3. Milyen árszabályozási mechanizmus működött az EU-ban?
4. Milyen problémákkal kellett szembenéznie az EU-nak az 1970-es és 1980-as években?
5. Mi a lényege az 1992-es KAP-reformnak?
6. Milyen kísérő intézkedések kapcsolhatók a '92-es KAP-reformhoz?
7. Sorolja fel a 2003-as KAP reform intézkedéseit?
8. Milyen változásokat hozott a Health Check?
9. Mik a főbb elemei a 2014-es KAP-reformnak?
10. Mit jelent a zöldítés?
11. Milyen tengelyek mentén kellett a vidékfejlesztési politikát kialakítani 2007-2013 között?
12. Milyen változásokat hozott a 2014-2020-as időszak a vidékfejlesztés területén?
13. Milyen tárgyalási álláspontokat fogalmaztak meg a mezőgazdaság kapcsán a csatlakozási tárgyalásokra?
14. Mely területeken kért Magyarország átmeneti mentességet a mezőgazdaság esetében?
15. Mit jelent a SAPS, milyen területi feltételek vonatkoznak rá?
16. Milyen intézményi feltételeket kell teljesíteni a SAPS-rendszer bevezetéséhez?
17. Milyen elemei vannak a kölcsönös megfeleltetésnek?

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

MEGOLDANDÓ FELADAT

1. Melyik a legalacsonyabb árszabályozási eszköz:
irányár intervenciós ár küszöbár
2. Mióta kétpillérű a Közös Agrárpolitika:
1990 1992 óta 2000 óta
3. A 2003-as KAP-reformot mely tagországokban kellett bevezetni:
EU-25 EU-15 EU-10
4. Mikor vezették be a tejkvóta rendszert:
1984-ben 1994-ben 2004-ben
5. Melyik KAP-reformhoz kapcsolódik az ún. „kísérő intézkedések” bevezetése?
1992-es reform, 2000-es reform 2003-as reform
6. Mit jelentenek a következő rövidítések?

MVH:

EMOGA:

SAPS:

MePAR:
7. Mekkora volt a nemzeti kiegészítő támogatás mértéke Magyarországon 2004-ben?
10% 20% 30%
8. Mikortól törölték el a kötelező területpihentetést?
2003-tól 2008-tól 2014-től
9. Hány évre kapott Magyarország átmeneti mentességet a termőföld vásárlásával kapcsolatban?
7+3 év 5+2 év 4+2 év
10. Melyik intézkedés alól kapnak felmentést a kisgazdaságok 2014 után?
alaptámogatás fiatal gazdák támogatása zöldítés

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

6. AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKÁJA

Az Európai Közösségeket létrehozó szerződés 158. cikke előírja, hogy a gazdasági és társadalmi kohéziójának erősítése céljából, csökkentenie kell a különböző régiók fejlettségi szintje közötti egyenlőtlenségeket, és a kedvezőtlen helyzetű régiók vagy szigetek elmaradottságát. Ennek a célnak a teljesítéséért a regionális politika a felelős.

A régió alatt egyedi sajátosságokat felmutató, valamilyen közös jellemzőket magában foglaló s ezek alapján földrajzilag elhatárolható területi egységet értünk.

A régiók létrejöhetnek politikai, gazdasági okok következtében, kulturális értékek azonossága, azok alkotóelemeinek fenntartása szintén meghatározója lehet valamely területi egységnek. A statisztikai célú területi egységek nomenklatúráját (Nomenclature Commune Des Unités Territoriales Statistiques, NUTS) az Európai Közösségek Statisztikai Hivatala (Eurostat) hozta létre. A NUTS egyes szintjei olyan földrajzi területeknek felelnek meg, amelyek tekintetében összehangolt adatgyűjtést végeznek az Unióban. A strukturális alapokkal összefüggésben 1988 óta használatosak, és fontos szerepet töltenek be az alapok elosztása során. A NUTS szintek besorolási kritériumait a 16. táblázat tartalmazza.

16. táblázat: Általános népességi kritériumok a NUTS-szinteken, fő

Szint	Minimum	Maximum
NUTS I.	3 000 000	7 000 000
NUTS II.	800 000	3 000 000
NUTS III.	150 000	800 000

Forrás: EU HL, 2005

Magyarország és a régiók

Az Európai Unió regionális támogatásai régiók, vagy annál kisebb térségek fejlesztésére irányulnak. A NUTS-rendszer három fő kategóriából áll. Kiinduló egység a tagállam meglevő közigazgatási egysége, a további egységek ezen közigazgatási egységek összevonásából vagy felosztásából képezhetők. (EU HL, 2005)

- **NUTS I:** Dunántúl, Közép-Magyarország, Alföld és Észak (egységek száma: 3)
- **NUTS II:** tervezési-statisztikai régió (egységek száma: 7)
 - ✓ *Nyugat-Dunántúl:* Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala megye
 - ✓ *Közép-Dunántúl:* Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém megye
 - ✓ *Dél-Dunántúl:* Baranya, Somogy, Tolna megye
 - ✓ *Közép-Magyarország:* Budapest és Pest megye
 - ✓ *Észak-Magyarország:* Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megye
 - ✓ *Észak-Alföld:* Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
 - ✓ *Dél-Alföld:* Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megye
- **NUTS III:** megye és a főváros (egységek száma: 20)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

További, az EU regionális politikájában hivatalosított nem alkalmazott egységek, melyek Magyarországon az alábbiak:

- **LAU I.:** statisztikai kistérség (egységek száma: 167)
- **LAU II.:** település (egységek száma: 3145)

A regionális politika alapelvei

1. **Koncentráció elve:** a támogatásokat kevés célra, kevés csatornán át, azaz koncentrálni juttassa el a leginkább rászorulóknak.
2. **Programozás elve:** a fejlesztési stratégiákban rögzíteni kell a célok eléréséhez kidolgozott programokat, és csak az azok keretein belül születő projektek finanszírozhatóak.
3. **Szubszidiaritás elve:** a fejlesztési célú döntéseket és a végrehajtást arra a területi szintre kell helyezni, ahol a probléma jelentkezett, azaz a „problémás” térség gazdái legyenek a fejlesztések kitalálói, hiszen az adott jelenség az adott területi szinten átlátható és kezelhető.
4. **Decentralizáció elve:** a területfejlesztési döntések minél szélesebb körének az alacsonyabb területi szintek testületeinek a kezébe adása.
5. **Partnerség elve:** szükséges a különféle, a regionális politikában érintett szereplők együttműködése a hatékony fejlesztések érdekében. Egyik oldalról vertikális kapcsolatoknak kell lennie, azaz az egyes területi szintek (EU, ország, régió, település) képviselői között kell együttműködésnek kialakulnia. Másik oldalról a horizontális kapcsolatoknak is működniük kell, azaz a fejlesztés alanyának számító térség minél több szereplőjének (lakosság, vállalatok, szervezetek stb.) kell részt venniük a fejlesztési programok megszületésében.
6. **Addicionalitás elve:** a fejlesztési projektek finanszírozását csak részben, különböző, előre meghatározott százalékában állja az EU az egyes alapokból, a fennmaradó összeget, az ún. önrészt a térségnek (esetleg állami segítségből) kell hozzátennie.

6.1. A regionális politika kialakulása és fejlődése

A Római Szerződésben (1957) már megfogalmazódik, hogy az integráció nem képzelhető el a regionális különbségek mérséklése nélkül, hiszen a területi egységek közötti jelentős fejlődésbeli eltérések akadályozzák az áruk, a szolgáltatások, a tőke és munkaerő szabad áramlását. Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó hat ország gazdasági fejlettségét tekintve homogén volt – kivételt jelentettek a dél-olasz területek.

1960-as évek elején két pénzügyi alapot hoztak létre: *Európai Szociális Alapot (ESZA)* és az *Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapot (EMOGA)*, melyek egy része a kohézió erősítésére irányult.

Az 1960-as években a kevésbé fejlett régiók közösségi szintű támogatása az *Európai Beruházási Bank (EBB)* kedvezményes hiteleiben, illetve az agrártámogatási politikán keresztül jelent meg.

A területi különbségek a Közösség bővítésének előkészítésekor kerültek igazán felszínre, hiszen az akkor csatlakozó országokban (Nagy-Britannia, Írország, Görögország) jelentős regionális fejlettségbeli különbségekkel kellett számolni. **1975-ben létrehozták az Európai Regionális Fejlesztési Alapot (ERFA)**, amelynek működése során 1975-1988 között 24,4 milliárd ECU-t fordítottak közösségi strukturális beruházás finanszírozására. A fejlesztések 80%-át infrastrukturális beruházások tették ki, a legnagyobb összeget Olaszország és Nagy-Britannia használta fel

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A mediterrán-bővítés következtében: olyan mértékű volt az ekkor belépő országok lemaradása, hogy szükség volt a nemzeti segítségen kívül közösségi támogatásra is. A három mediterrán ország csatlakozásával az EK népessége 22%-kal, GDP-je azonban csak 10%-kal emelkedett. Az EK meglehetősen heterogén fejlettségű területté vált, ahol a 10 legfejlettebb régió háromszor akkora GDP-vel rendelkezett, mint a 10 legelmaradottabb.

Az *Egységes Európai Okmány (1987)* konkrétan, új politikaként nevesíti a közösségi politikák között a regionális politikát. A regionális politika céljaként a gazdasági és szociális kohézió erősítését jelölték meg, a különböző régiók közötti különbségek és a kedvezőtlen adottságú területek elmaradottságának csökkentésével, a Közösségnek, mint egésznek harmonikus fejlődése érdekében. (Szabó, 2001; Buday-Sántha, 2001)

A regionális politikát 1988-ban reformálták meg először:

- emelték az ERFA támogatási forrásait,
- erősítették a koordinációt a területi folyamatok alakításához felhasználható alapok között,
- átfogó programokat támogatják,
- programozási időszakokat határoztak meg (1988-1993, 1994-1999, 2000-2006), amelyekben előre kijelölésre kerültek a fejlesztési prioritások, az azokhoz rendelt támogatások összege és felhasználásuk módja.

Prioritást élvező célterületek meghatározása:

1. **célterület:** Azon régiók fejlődésének és strukturális alkalmazkodásának elősegítése, melyek fejlődésben lemaradtak
2. **célterület:** A hagyományos iparágak hanyatlásával küzdő régiók szerkezetátalakításának támogatása
3. **célterület:** A hosszú távú munkanélküliség leküzdése és a fiatalok foglalkoztatási integrálódásának elősegítése
4. **célterület:** Az iparban és a termelési rendszerekben bekövetkező változásokhoz történő munkaerő-piaci alkalmazkodás elősegítése
5. **célterület:**
 - a) mezőgazdasági és halászati struktúrák korszerűsítésének felgyorsítása
 - b) vidéki körzetek fejlődésének elősegítése
6. **célterület:** alacsony népsűrűségű északi területek támogatása (Szabó, 2001; Fehér A., 2005)

A *Maastrichti Szerződésben (1993)* a kohéziót az Unió egyik legfontosabb céljaként jelölték meg. Létrehozták a Kohéziós Alapot a legelmaradottabb tagállamok számára, segítve őket a Monetáris Unióhoz szükséges felzárkózásban.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

A regionális politika 1993-as reformja:

- a regionális politika súlyának növelése,
- a rendelkezésre álló erőforrások nagyobb fokú összpontosítása a legkevésbé fejlett térségekbe,
- Kohéziós Alap (KA) létrejötte.

A regionális politikával szemben a Maastrichti Szerződés után számos kritika érte, többek között: (1) az országok közötti fejlettségi különbségek csökkentek, a legszegényebb tagállamok egy főre jutó GDP-je közeledett az uniós átlaghoz, azonban ez regionális szinten elmaradt a várt fejlődéstől; (2) továbbra is magas volt a munkanélküliség az Unió számos térségében; (3) a programok alacsony hatékonyságúak.

6.2. Az AGENDA 2000 és a regionális politika

A kritikák, valamint az Unió további bővítése miatt a regionális politika egyes részeit megreformálták, mely már a 2000-2006-os időszakra vonatkozott. (Fehér A., 2001; Horváth Gy., szerk., 2001)

A reform főbb eredményei:

1. A célterületek csökkentése

1. célterület: *Azokat a fejlődésben elmaradott régiókat támogatja, ahol az egy főre jutó GDP az EU átlag 75%-a alatt van.*

- Az Unió 22%-a él ezekben a térségekben,
- Külön kategória az átmeneti támogatás, akik a fejlődésnek köszönhetően átlépték a küszöbértéket, azért, hogy a fejlődésük ne törjön meg, átmeneti támogatást kapnak.

2. célterület: *A társadalmi és gazdasági átalakulás miatt strukturális válsággal küzdő régiókat támogatja.*

- A lehatárolásnál kiemelt szempont volt, hogy a közösség lakosságának 18%-ánál többen nem élhetnek a kijelölt területeken. Országokénti népességszámot határoztak meg, figyelembe véve az ipari és rurális térségekben élők számát és a munkanélküliségi rátát stb.,
- Átmeneti támogatásban részesülő kategória.

3. célterület: *Az emberi erőforrás fejlesztésére irányul, oktatási és képzési rendszerek fejlesztése*

- Ebben a kategóriában nem területi alapon osztják el a keretet, hanem olyan programokat támogatnak, melyek az 1. célkitűzésen kívül eső térségekből érkeznek,
- Fejlesztik a munkaerő-piaci kapcsolatokat, növelik az elhelyezkedési lehetőségeket különböző oktatási programok révén
- Támogatják a munkanélküliség megelőzését célzó intézkedéseket, biztosítják az egyenlő lehetőségeket a férfi és a női munkaerő számára.

2. Községi kezdeményezésű programok számának csökkentése

- *Interreg III:* támogatja a határon átnyúló, transznacionális és interregionális kooperációkat
- *Leader+:* vidékfejlesztés a helyi kezdeményezésekre épít
- *Urban II:* leromló városrészek revitalizációjának támogatása
- *Equal:* a munkaerőpiacon jelenlévő egyenlőtlenségek és diszkrimináció csökkentésére irányuló programok támogatása

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

- Külön létrehozott program halászati ágazat támogatása
- 3. Áttekinthetőbb, átláthatóbb, koncentráltabb rendszer kialakítása
- 4. Strukturális támogatás biztosítása az új tagországok számára
- 5. Költséghatékonyság javítása

6.3. A regionális politika intézményi háttere 1958-2006 között

Strukturális Alapok

Európai Szociális Alap (ESZA)

A legkorábban felállított alap. Célja a munkaerő-piac alkalmazkodó képességének növelése. Először 1971-ben reformálták meg, és ettől kezdve a támogatott projekteket nem nemzeti, hanem közösségi szempontok alapján választották ki. Az 1988-as reform során az a Strukturális Alapok részévé vált, és ezzel tevékenységét a többi alap működéséhez integrálták, legfőbb funkciója a humán erőforrás fejlesztés támogatása.

Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)

A Strukturális Alapok legjelentősebb összetevője, hiszen a regionális politikára szánt összegek legnagyobb része (45%-a) ezen keresztül jut el a tagállamokba.

Az alap az első időszakban a nemzeti regionális politikákat támogatta, hiszen a Közösség ekkor még nem rendelkezett önálló regionális politikai célokkal és prioritásokkal.

Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA)

Orientációs részlege vidékfejlesztési célokat, a farmerek támogatását, a mezőgazdaság szerkezetátalakítását szolgálja a legelmaradottabb térségekben.

Az Alap Garancia részlege ugyanezen célokat szolgálja a Közös Agrárpolitika (KAP) keretein belül a többi térségben.

Halászati Orientációs és Pénzügyi Eszköz (HOPE)

Az uniós halászati szektort támogató eszközt az EU 1994-ben indította útjára.

Kohéziós Alap

A Kohéziós Alap létrehozásáról a Maastrichti Szerződés rendelkezett. Az Alap a Közösség legszegényebb tagállamai reálszféra felzárkóztatását támogatja a monetáris unióra való felkészülés időszakában. Célja, hogy erősítse a gazdasági és társadalmi kohéziót, és csökkentse a különböző régiók közötti, a fejlettségi szintben meglevő különbségeket. Az Alap a környezetvédelemmel és a transz-európai hálózatokkal kapcsolatos nagy kiterjedésű közlekedési beruházásokat támogatja. A Kohéziós Alap azon EU tagállamok számára elérhető, amelyek 1 főre eső vásárlóerő-paritáson számított GNP-je nem éri el a közösségi átlag 90%-át.

Az indulástól kedvezményezett négy tagállam (Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország) mellett a 2004. évben csatlakozott 10 ország mindegyike, majd 2007-től Románia és Bulgária is jogosulttá vált a Kohéziós Alapokból származó forrásokra. (Kende-Szűcs, 2005; EB, 2004)

6.4. A regionális politika pénzügyi forrásai

A keretösszegek folyamatosan emelkedtek. 1970-es években a közös költségvetés 5%-át, az 1980-as években 10%-át, az Agenda 2000 periódusában pedig közel egyharmadát tette ki a különböző alapokból a regionális politikai célokra fordított összeg. 2000-2006 között a rendelkezésre álló összeg 213 Mrd euró volt, melynek

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen, az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”

több mint 90%-a Strukturális Alapokhoz került, a maradék 8%-ból pedig a Kohéziós Alap részesedett. A Strukturális Alapokon belül a támogatás 70%-a az 1. célterületen került felhasználásra, a 2. és 3. célterületre kb. 12-12% jutott. (17. táblázat)

17. táblázat: A regionális politika pénzügyi háttere 2000-2006 között

	Milliárd euró	Százalék	Összesen	Totál
Strukturális Alapok			195	
1. Célkitűzés	130,1	69,7		
Átmeneti támogatás	5,8	4,3		
2. Célkitűzés	19,3	11,5		
Átmeneti támogatás	3,2	1,4		
3. Célkitűzés	24,05	12,3		
Kohéziós Alap	18		18	213

Forrás: Európa Közösségek, 2004; EC, 2011b

6.5. A regionális politika 2007-2013 között

2007-től a regionális politikát finanszírozó korábbi négy strukturális alap helyett mindösszesen csak két alap marad fent: az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális és Alap, valamint a Kohéziós Alap. Leválasztásra kerültek a közös agrárpolitikához, illetve a közös halászati politikához kapcsolódó finanszírozási eszközök. A változást a 18. táblázat szemlélteti.

18. táblázat: A regionális politika célkitűzései 2007-2013 között

Célkitűzés	Támogatási Alap	Támogatás, Mrd euró
Konvergencia	Kohéziós Alap, ERFA, ESZA	251,2
Regionális versenyképesség és foglalkoztatás	ERFA, ESZA	49,3
Európai Területi Együttműködés	ERFA	7,8
3 célkitűzés	3 alap	308,3

Forrás: Internet 11

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen, az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”

1. A „konvergencia” célkitűzés által lefedett régiók:

- Azok a NUTS 2 régiók, ahol az egy főre eső GDP az EU átlagának kevesebb, mint 75 %-a,
- Magyarország: Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld.

2. A „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés az alábbi régiókra vonatkozik:

- Minden olyan régió, amely kívül esik a „konvergencia” célkitűzés és a fokozatosan megszűnő támogatás körén. A fokozatosan bevezetendő támogatás 2013-ig hozzáférhető az alábbi régiók számára, ahol az egy főre jutó GDP a korábbi időszakban (2000 és 2006 között) a 15 tagú EU átlagos GDP-jének 75 %-a alatt volt, azonban 2007-től meghaladja ezt az értéket:
- Magyarország: Közép-Magyarország

3. Az „európai területi együttműködés” célkitűzés:

- Azok a NUTS 3 szintű régiók, amelyek az EU belső szárazföldi határai és néhány külső szárazföldi határa mentén fekszenek, valamint olyan tengeri határok által elválasztott régiók között, melyeket egymástól legfeljebb 150 km távolság választ el (*Kengyel, 2008; Internet 11*)

6.6. A kohéziós politika 2014-2020 között

Az EU legfontosabb beruházási politikája a 2014-2020-as időszakban, amely megfelelő beruházási keretrendszert és stratégiát biztosít az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek eléréséhez (*EB, 2010, 2011*)

Európa 2020 Stratégia – tematikus koncentráció:

- 1) *Fejlesztés:* Az Unió GDP-jének 3%-át kitevő beruházás a K+F+I-be
- 2) *Oktatás:* A korai iskolaelhagyók arányának 10% alá csökkentése a 30-34 éves korosztály legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel
- 3) *Éghajlatváltozás és az energiaellátás fenntarthatósága:* az ÜHG-kibocsátás 20%-os csökkentése 1990-hez képest; a megújuló energiaforrások részarányának a teljes fogyasztás 20%-ra növelése, energiahatékonyság 20%-os javítása
- 4) *Foglalkoztatás:* A 20-64 éves korosztályban a foglalkoztatottsági arány érje el a 75%-ot
- 5) *A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem:* Legalább 20 millióval csökkenjen a szegénység és a társadalmi kirekesztés által sújtott, illetve veszélyeztetett lakosok száma

A reform főbb elemei:

1) egységes szabályok az ESB alapokra

Az *Európai Strukturális és Beruházási Alapok* (ESB-alapok) jogi alapját az 1303/2015-ös rendelet szabályozza. Az alapok közé a következők tartoznak: ERFA, ESZA, KA – ezek a kohéziós politika fő finanszírozói –, valamint az EMVA és az ETHA.

- 2) egyértelműbb jogosultsági szabályok
- 3) digitális technológia kiterjedt használata (e-kohézió)
- 4) célzottabb jelentési követelmények
- 5) egyszerűbb elszámolási szabályok
- 6) több alap forrásaira támaszkodó programok

Az új és egyszerűbb szabályok nagyobb összhangot fognak teremteni a különböző alapok között, továbbá elősegítik, hogy a különböző szakpolitikai területek (pl. a kutatás, innováció, agrárpolitika, stb.) kiegészítsék egymást. A források folyósítását követő gondos nyomon követés, valamint a források kisszámú, stratégiai

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

fontosságú beruházási területre való összpontosítása biztosítani fogja, hogy a pénz tényleg oda kerüljön, ahol a legnagyobb szükség van rá.

A kohéziós politika költségvetési összegei ebben a hét éves ciklusban a következőképpen oszlanak meg:

kevésbé fejlett régiók: 182,2 Mrd euró

átmeneti régiók: 35,4 Mrd euró

fejlettebb régiók: 53,4 Mrd euró

legkülső és ritkán lakott régiók: 1,6 Mrd euró

Kohéziós Alap: 65, 3 Mrd euró

Európai Területi Együttműködés (ETE): 10,2 Mrd euró

Ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés: 3,2 Mrd euró

Összesen: 351,8 Mrd euró

A 2014-2020-as költségvetési ciklusban a kohéziós politika keretén belül 11 tematikus célkitűzést fogalmaztak meg, melyek közül kiemelt figyelmet kap négy kulcsfontosságú beruházási terület: a kutatás-fejlesztés, a digitális menetrend, a kkv-k támogatása és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság kialakítása. Ezekre a területekre összesen hozzávetőleg 100 milliárd euró jut majd, melyből 26,7 milliárd eurót az EU az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság kialakítására kíván fordítani (*Európai Bizottság, 2014b*)

Magyarország uniós forrásait a 19 táblázat foglalja össze.

19. táblázat: Magyarország régiókatégoriánkénti uniós forrásai

Régió	Alap	Összeg
Közép-Magyarország	ESZA (millió EUR)	205,8
	ERFA (millió EUR)	257,8
	<i>Összes (millió EUR)</i>	<i>463,6</i>
6 kevésbé fejlett régió	ESZA (mrd EUR)	4,5
	ERFA (mrd EUR)	10,5
	<i>Összes (mrd EUR)</i>	<i>15,0</i>
	KA (mrd EUR)	6,0
	ETHA (mrd EUR)	0,4
	EMVA (mrd EUR)	3,5
	Mindösszesen (mrd EUR)	25,0

Forrás: EB, 2014b

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Miért volt szükség a regionális politika kialakítására az EU-ban?
2. Melyek a strukturális politika finanszírozási alapjai 2006-ig?
3. Milyen három célterületet különített el az Agenda 2000?
4. Milyen alapelvek kötődnek a strukturális politikához?
5. Milyen szerepe van a NUTS rendszernek? Magyarországon hogyan határolódik le?
6. Mit jelent a Kohéziós Alap, mi a legfőbb célja?
7. Hogyan alakulnak a regionális politika célkitűzései és alapjai 2007-2013 között?
8. Milyen változást hozott a 2014-2020-as időszak a kohéziós politikában?
9. Mik azok az ESB alapok?
10. Mit jelent a kevésbé fejlett, átmeneti és fejlett régió?

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

MEGOLDANDÓ FELADAT

1. Sorolja fel a NUTS II-es szinten szereplő magyar régiók neveit?
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
2. Mikor hozták létre az ERFA-t?
1965-ben 1975-ben 1985-ben
3. Melyik Szerződés biztosít jogi alapot a regionális politikának?
Maastrichti Szerződés Egységes Európa Okmány Nizzai Szerződés
4. Mikor jött létre a Kohéziós Alap?
1993-ban 2003-ban 2013-ban
5. Melyik célkitűzésre fordítják a legnagyobb összeget a regionális politikában 2000-2006 között:
az 1. célkitűzésre, a 2. célkitűzésre, a 3. célkitűzésre
6. A regionális politika 1. célkitűzése során azokat a régiókat támogatják, ahol az 1 főre jutó GDP nem éri el az uniós átlag:
55%-át, 65%-át, 75%-át
7. Melyik közösségi kezdeményezésű program támogatja a határon átnyúló, transznacionális kapcsolatokat:
Leader Urban Interreg
8. Melyik ország kapott támogatást a kezdetektől a Kohéziós Alapból:
Németország Hollandia Portugália
9. Milyen intézményekből áll az Európai Strukturális és Beruházási Alapok:
 - a).....
 - b).....
 - c).....
10. Melyik Magyarország legfejlettebb régiója?
Észak-Alföld Dél-Alföld Közép-Magyarország

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

7. AZ EURÓPAI UNIÓ KÖRNYEZETPOLITIKÁJA

Nemcsak az Európai Unióban, hanem világszerte növekvő aggodalommal figyelik a környezet állapotának folyamatos romlását, és a globális életfenntartó rendszerek komoly pusztulását. Az Európai Unió környezetvédelmi stratégiájának döntő eleme olyan politikák és programok támogatása, melyek célja az erőforrások pazarló fogyasztásának csökkentése, a termelékenység, valamint az energiahatékonyság növelése az integráción belül.

A több évtized alatt kidolgozott uniós környezetvédelmi előírások a legszigorúbbak közé tartoznak a világon.

Az emberi környezet megóvásával foglalkozó első világméretű program kidolgozására **1972-ben került sor Stockholmban, az ENSZ Környezeti Világkonferenciáján**. A konferencián a résztvevők nyilatkozatot fogadtak el a környezetvédelem alapelveiről és nemzetközi feladatairól, az emberhez méltó környezethez való jogot, akcióprogramokra tettek javaslatot, továbbá a nemzetközi erőfeszítések összehangolására létrehozták az ENSZ Környezeti Programját (UNEP).

A Környezet és Fejlődés Világbizottsága 1987-es jelentésében – Brundtland Jelentés – sürgette, hogy az emberi tevékenység olyan utat járjon, amely a fejlődését az egész bolygón a távoli jövőben is fenntartja. Ebben az összefüggésben a *fenntartható fejlődést* a következőképpen határozták meg: „fejlődés, amely úgy elégíti ki a jelen nemzedékek igényeit, hogy az ne akadályozza a jövő nemzedékek képességét saját igényeik kielégítésében.”

A Jelentés kiemelte, hogy a világ népességének csupán 26%-át kitevő fejlett országok a felelősek a világ energia-, papír-, acél- és egyéb fémfelhasználásának 80%-áért, valamint az élelmiszerek 40%-ának elfogyasztásáért. A fenntartható fejlődésnek jellemzői tehát a következők: fenntartja az élet általános minőségét, biztosítja a természeti erőforrások folyamatos elérhetőségét, elkerüli a tartós környezeti károkat. **Az ENSZ 1992-ben Rio de Janeiróban rendezte meg a Környezet és Fejlődés Világkonferenciáját.** A konferencián a fenntartható fejlődésre vonatkozó fontos dokumentumokat („*riói egyezmények*”) fogadtak el:

- "Feladatok a XXI. századra" (Agenda 21) c. dokumentumot, mely a fenntartható fejlődés átfogó programja, a fenntarthatóság elveit tartalmazó nyilatkozat,
- a tartamos erdőgazdálkodás elveit,
- a Biológiai Sokféleségről szóló Egyezményt,
- Éghajlatváltozási Keretegyezményt.

A világkonferenciát követően 1993-ban alakult meg az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága az ENSZ program végrehajtásának koordinálására.

A riói világkonferencia után öt évvel, **1997-ben az ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka (Rió+5)** értékelte a program megvalósítását a világkonferencia óta eltelt időszakban.

1997-ben Japánban aláírják a Kyotói Jegyzőkönyvet, amelyben 37 ország és az EU-15 országai vállalták, hogy 1990-hez képest 5%-kal csökkentik az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátását 2008-2012 között. Az egyezmény 2005. február 16-án lépett életbe, és 2012-ben járt le.

2002-ben a dél-afrikai Johannesburgban rendezték meg a következő Fenntartható Fejlődési Világkonferenciát. Ezen áttekintették a riói konferencia óta eltelt tíz évet, értékelték az elért eredményeket, a kitűzött célok megvalósulását, illetve feltárták a megvalósítást akadályozó tényezőket, az elmaradások okait.

A nemzetközi környezetvédelmi együttműködés számos területén történt ugyan jelentős előrelépés, de Földünk általános környezeti állapota összességében mégis erőteljesen romlott. A johannesburgi

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

világkonferencia során a résztvevő államok elfogadták a politikai nyilatkozatot és a végrehajtási tervet, amely az alábbi főbb pontokat tartalmazza: vízellátás/közegészségügy, energia, halászat, vegyi anyagok, egészségügy, nők helyzete, segélyek, globalizáció, kereskedelem, biológiai sokféleség, kormányzat, stratégiák, szegénység (Kerekes, 2007)

2008 után több alkalommal is próbálkoztak (Lengyelország, Dánia, Peru) egy új, nemzetközi éghajlat-változási keretegyezmény létrehozásában, de a végső egyezményt – igaz, azt is nehezen – 2015 év végén sikerült csak megvalósítani.

2015. december 12-én fogadták el a Párizsi klímaegyezményt, amelyet 195 ország írt alá. *Magyarország 2016. október 6-án ratifikálta.* A világ nagy ÜHG-kibocsátói közül (Kína, USA, India) az Egyesült Amerikai Államok 2017-ben bejelentette, hogy kilép az egyezményből és nem kívánja azt ratifikálni (*Internet 28*)

A megállapodás célja, hogy a kötelezettséget vállaló országok a Föld légkörének felmelegedését 2 Celsius-fok alatt tartja az iparosodás előtti mértékhez képest, és folytatja az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy a felmelegedés csak 1,5 fokos legyen. A megállapodás egyik kulcseleme a finanszírozás, amely minden országot részvételre ösztönöz, többek között a magánforrások minél szélesebb körű bevonásával. A megállapodásban minden ország maga határozza meg saját hozzájárulását, melyet minden aláírónak meg kellett tennie, hogy közösen elérjék a globális célt.

A hozzájárulás angol elnevezése *nationally determined contributions (NDCs)*, magyarul országonként meghatározott hozzájárulásoknak hívják. A hozzájárulásokat ötévenként kell jelenteni, és regisztrálni az UNFCCC titkárságán. A hozzájárulások nem kötik az országokat nemzetközi jogi szempontból, tehát nem lesz lehetőség kényszeríteni egy országot, hogy kitűzzön egy célt egy adott dátumra, és nem lesz végrehajtás, ha a kitűzött célt nem teljesíti. Csupán egy *"name and shame"* (név és szégyen) rendszer lesz; vagyis a megállapodás alapján nem jár következménnyel, ha az országok nem teljesítik a hozzájárulásukat, a megegyezés ilyen szempontból gyenge (*Internet 17*)

7.1. Környezetpolitika az EU-ban

Az EGK-t alapító *Római Szerződésben* még egyáltalán nem szerepeltek környezetvédelmi rendelkezések. A szennyezések, a környezeti-természeti állapot romlása nyomán, illetve a gazdasági integráció kiteljesítésének igénye miatt a környezetpolitika az *Egységes Európai Okmányban jelent meg önálló fejezetként.* A *Maastrichti Szerződés* elsősorban a környezettudatos, minden gazdasági szektorra kiterjedő integratív szemléletnek, és a fenntartható fejlődés követelményének érvényesítése hivatott választ adni a környezeti kihívásokra. Az *Amszterdami Szerződés* módosításai még jobban hangsúlyozták a fenntartható fejlődést, mint követendő alapelvet: „A környezetvédelmi követelményeket – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni a közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába”.

A 2001. évi Göteborgi csúcson az EU a gazdasági és társadalmi fejlődéssel egy szintre helyezte a fenntartható fejlődés dimenzióját, elfogadta a Fenntartható Fejlődési Stratégiáját és kinyilvánította, hogy ebben a vonatkozásban világméretben is aktív szerepre törekszik.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Környezetpolitikai alapelvek

Az EU környezetpolitikájának alapelveit az Európai Közösség Szerződésének 130r (2) cikkelye sorolja fel, melyet az Amszterdami Szerződés egészít ki a későbbiekben.

1. Magas szintű védelem

A környezetpolitikának figyelembe kell vennie a tudományos tényeket, a régiók környezeti állapotát, e téren végzett tevékenységek költségeit és hasznát. A magas szintű védelem megegyezik a tagállamban alkalmazott "legjobb gyakorlattal" (best practice).

2. Elővigyázatosság elve

Ez az elv alapvetően azt jelenti, hogy a környezetkárosítást minden eszközzel meg kell próbálni elkerülni. Ezen elv alapján érvelhetünk az integrált környezetvédelmi technológiák mellett, amelyek elkerülik a problematikus anyagok termelését.

3. Megelőzés elve

A lehetséges környezeti hatásokat a szennyezés forrásánál kell megszüntetni, megelőzve ezzel a szennyezés szétterjedését a környezetben.

4. Szennyező fizet elv (PPP-Polluter pays principle)

A környezeti kár költségeit a kár okozójának kell viselnie. Különböző értelmezésekben a szennyező fizet elv jelentheti a hatályos környezeti normák betartásának költségeit, illetve a szennyezés által okozott károk (externális költségek) megtérítését. Az externális költségek monetarizálása azonban komoly módszertani problémákba ütközik, így az EU ezt az elvet egyelőre csak lazább értelmezésben alkalmazza, mert még nincsenek olyan eszközök (például szigorú környezeti felelősség, vagy környezetvédelmi adók), melyek alapján a szennyezőket az externális költségek megfizetésére kötelezhetné.

5. Integrálás alapelve

Ez az alapelv az Amszterdami Szerződés során került megfogalmazásra. A környezeti szempontok integrálása a cél a mezőgazdasági, a strukturális, a közlekedési és az energiapolitikába.

6. Szubszidiaritás elve

Ezen elv szerint az EU csak akkor cselekszik, ha a problémát hatékonyabban tudja kezelni, mint a tagállamok. Hatékony környezetvédelem csak a különböző politikai szintek szereplőinek együttműködésével valósítható meg

7. Fenntartható fejlődés

Az EU Szerződés a fenntartható fejlődésnek a Brundtland Bizottság szerinti, ökológiai, gazdasági és társadalmi szempontokat ötvöző definícióját használja.

8. Partnerség elve

A fenntartható fejlődés szereplőinek párbeszédet és együttműködést kell kialakítaniuk a környezetvédelmi problémák megoldása érdekében. A párbeszéd együttműködési megállapodásokhoz, például önkéntes, az üzleti és az állami szektor közötti megállapodásokhoz, illetve az állampolgárok és a társadalmi szervezetek fokozott bevonásához vezet. (Óry-Bartha, 2002)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

7.2. Az EU környezetvédelmi joganyaga

A teljes környezeti joganyag mintegy 300 irányelvből, rendeletről, határozatból és ajánlásból áll. A Közösség szinte minden jelentős nemzetközi környezetvédelmi egyezményhez csatlakozott. Az EU környezetpolitikájának uralkodó irányvonalai (20. táblázat): közvetlen, közvetett és megelőző szabályozás (Kerekes-Szlávik, 1999; Őry-Bartha, 2002)

20. táblázat: Az EU környezeti joganyagának csoportosítása

Keretszabályozás (közvetlen)	Gazdasági eszközök (közvetett)	Megelőző szabályozás
vízminőség	Támogatások	Önkéntes egyezmények
levegőtisztaság	Öko-címkék	
természet/biodiverzitás	környezetvédelmi adók	
hulladékgazdálkodás	KMR/KIR	
zaj és rezgések elleni védelem	piaci engedélyek rendszere (pl. szennyezési jogok kereskedelme)	
vegyi anyagok, ipari kockázatok, biotechnológia		
nukleáris biztonság, polgári védelem		

Forrás: Saját szerkesztés

7.2.1. Legfontosabb keretszabályozások

1. Víz

A közös európai vízkészleteket és vízi ökoszisztémákat csak akkor lehet hatékonyan megvédelmezni a szennyezésektől és az éghajlatváltozás hatásaitól, ha összehangoltan cselekszünk uniós szinten.

Az uniós vízpolitika azt hivatott biztosítani, hogy:

- minden európai polgár kellő mennyiségben juthasson hozzá jó minőségű vízhez;
- az Európában található vizek tisztasága minden esetben megfeleljen a minimumkövetelményeknek (Internet 3)

Vízvédelem kategóriái:

- Kibocsátás ellenőrzése
 - Vízminőségi célok és határértékek harmonizálása
 - Különböző szennyező tevékenységek ellenőrzése
- 1 kategória: szennyező anyagokról és a veszélyes anyagokról szóló direktíva
2. kategória: vízminőségi határérték, ivóvíz, fürdővíz, felszín alatti vizek, talajvíz
3. kategória: települési szennyvízkezelés és nitrátos vizek

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Szennyvíz direktíva:

A 2000 lakos-egyenértéknél nagyobb településen kötelező a szennyvizet összegyűjteni és meg kell tisztítani a felszíni vizekbe való kibocsátás előtt.

1 lakos egyenérték: szerves, biológiailag lebontható terhelés, amelynek ötnapos biokémiai oxigénigénye (BOI5) 60 g oxigén/nap;

Vízügyi direktíva:

Minden tagállamnak vízgyűjtőkre bontva vízgazdálkodási tervet készítenie; a felszíni vizek minimum 2-es kategóriába kell, hogy tartozzanak.

Magyarországon 4 részvízgyűjtő szintű terv épül (Duna, Tisza, Dráva, Balaton)

2. Levegőtisztaság

Alapvetően két szabályozási módot tartalmaz:

- (1) levegőminőségi normákat határoz meg a kibocsátott szennyező anyagokra, illetve
- (2) a kibocsátható mennyiséget korlátozza.

A Bizottság levegőminőségi határértékeket vezetett be a kén dioxidra, a lebegő szennyeződésekre, a nitrogén dioxidra, a koromra és az ólomra.

Az 1994-ben elfogadott *Integrált Szennyezés és Megelőzési Ellenőrzés Direktíva (Integrated Pollution Prevention and Control – IPPC)* a kibocsátások olyan ellenőrzési rendszerét vezette be, amely az ún. "elérhető legjobb technológiák" (Best Available Technologies – BAT) használatán alapszik. Az IPPC Direktíva a levegő, a víz és a talaj szennyezésének integrált kezelésére irányul.

A közelmúltban az EU leginkább a közlekedésből származó levegőszennyezéssel, valamint a CO₂ kibocsátással és egyéb üvegházhatású gázokkal kapcsolatos légszennyezéssel foglalkozott elsősorban. A Bizottság foglalkozni kíván a gépjárművek egyre nagyobb mértékű CO₂ kibocsátásával is.

Az EU klímapolitikájának további elemei a megújuló energiaforrásokra vonatkozó ALTENER program, valamint az energiahatékonysággal és a kapcsolódó címkézéssel foglalkozó SAVE program.

3. Természet/biodiverzitás

Az EU három legfontosabb természetvédelmi törvénye:

- **Madarakról szóló Direktíva:** célja a fontos, elsősorban a vándorló madárfajok védelme.
- **Élőhely Direktíva:** az EU jellegzetes flórájának, faunájának és élőhelyeinek megvédése, valamint a Natura 2000 hálózat létrehozása. Az Élőhely Direktívával együtt létrehozták a LIFE új közösségi pénzügyi alapot, amely segíti a tagállamokat és más szereplőket a Direktíva végrehajtásában és a Natura 2000 hálózat létrehozásában. 2007 és 2013 között mintegy 1,7 Mrd euró áll az alap rendelkezésére.
- **CITES Nemzetközi Kereskedelmi Egyezmény** végrehajtását biztosító szabályok.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

NATURA 2000

Az Európai Unió stratégiát dolgozott ki abból a célból, hogy 2020-ra megállítsa a veszélyeztetett állat- és növényfajok pusztulását. A stratégia központi eleme a Natura 2000 hálózat. A hálózat 26 000 hektár védett természeti területet foglal magában, melyek együttesen az Unió területének közel 20%-át alkotják.

Nem természetvédelmi területekről van szó, hanem olyan térségekről, ahol fenntartható emberi tevékenységet lehet folytatni anélkül, hogy az veszélyeztetné a ritka és veszélyeztetett fajokat és élőhelyeket.

Hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak. A kijelöléssel hazánk területének közel 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1,2 millió hektár kap uniós védeltséget.

4. Hulladék

Az EU hulladékkezelési stratégiája előnyben részesíti a keletkezés megelőzését, az anyagok újrahasznosítását és energiaformában történő újrahasznosítással (szeméttégetők) a szeméttlerakó helyekre történő elhelyezéssel szemben.

A hulladéktalmentesítés automatikusan egyszerűbbé válik, ha már eleve kevesebb szemetet termelünk. Az Európai Unió ezt az alábbiak révén igyekszik elősegíteni:

- kezdeményezések a hulladékkeletkezés megakadályozásának céljából,
- hatékonyabb erőforrás-felhasználás,
- a fenntartható fogyasztás térnyerésének elősegítése.

Azokban az esetekben, amikor a hulladéktermelés elkerülhetetlen, törekedni kell arra, hogy az újrahasznosítható anyagok ne menjenek veszendőbe. Az EU ezért a gyártási eljárások javítására ösztönzi a gazdasági szereplőket, a fogyasztókat pedig arra buzdítja, hogy minél inkább a környezetbarát és újrahasznosított áruk előállítására, és a csomagolóanyagok körültekintőbb felhasználására sarkallják a termelőket.

Az EU hulladékpolitikájának egyik legellentmondásosabb ügye a csomagolóanyagokból származó hulladékok kérdése. Néhány tagállam (Németország és Hollandia) az uniósnál szigorúbb rendeletekkel rendelkezik e téren. Más tagállamok a csomagolóanyagokra vonatkozó szigorú szabályozást elhárítandó kereskedelemkorlátozásnak tekintik (lásd Dánia esetét a dobozos sörökkel). A veszélyes hulladékok szállítása egyre inkább nemzetközi szintű szabályozás alá kerül (pl. Bázeli Egyezmény – veszélyes hulladékok exportjának tilalma).

5. Zaj és rezgések elleni védelem

Az EK zajra vonatkozó joganyaga főleg a technikai felszerelések, gépezetek és közlekedési eszközök megengedett zajszintjével foglalkozik. A zajkibocsátás szabályozásának oka az emberi egészség védelme és a munkahelyi biztonság garantálása. Ennek érdekében zajvédelmi övezetek kijelölésére és zajtérképek készítésére került sor.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

6. Vegyi anyagok, ipari kockázatok, biotechnológia

Az EU környezeti joganyagának legrégebbi darabja a veszélyes anyagok osztályozásáról, csomagolásáról és címkézéséről szóló irányelv, amelyet 1967 óta többször módosítottak. Az irányelv értelmében minden új kémiai anyagnak egy európai szinten egységes bejelentési eljárásen kell átmennie, amelynek során különböző kategóriákba sorolják toxikusságuk, kezelésük veszélyessége és gyúlékonyságuk alapján.

Az 1982-ben érvénybe lépett ún. *Seveso irányelv*, mely először foglalkozott bizonyos ipari tevékenységek baleseti kockázataival. Az irányelvet módosították; az 1996-os ún. Seveso II. irányelv alkalmazása kötelező, amelynek célja a megelőzés, az esetleges következmények korlátozása és a védelem magas foka.

Az EU *biotechnológiára vonatkozó irányelvei* a genetikailag módosított szervezetek használatának és a természetbe való szándékos kibocsátásának korlátozásával, valamint a dolgozók védelmével kapcsolatosak, továbbá a genetikailag módosított élelmiszerek kereskedelmével, címkézésével foglalkoznak.

7. Nukleáris biztonság, polgári védelem

A Közösség a nemzetközi egyezményekkel összhangban részletesen szabályozza a nukleáris biztonság témakörében lévő sugárvédelmi kérdéseket, amelyek az ionizáló sugárzásnak kitett dolgozók védelmére, a lakosságra vonatkozó határértékek megállapítására és az egyes orvosi berendezések használatára vonatkoznak. Előírásokat állapítottak meg továbbá a lakosság megfelelő tájékoztatásával, riasztásával és a radioaktív hulladékok szállításával kapcsolatban. A polgári védelem tárgyköre továbbá kiterjed az egységes európai segélyhívó szám (112) bevezetésére, katasztrófaesetekben az egyes országok kölcsönös segítségnyújtására, valamint a határokat átlépő vízfolyások és tavak szennyezések elleni védelmére, illetve az ilyen esetekben előírt intézkedések szabályozására. (*Internet 6; Öry-Bartha, 2002*)

7.2.2. Gazdasági eszközök

1. Támogatások

A pénzügyi ösztönzők (támogatások) használata igen elterjedt, mely segítheti az új, környezetbarát technológiák és gyakorlatok elterjedését. Jellemző példa az ún. agrár-környezetvédelmi programok, amelyek a környezetbarát mezőgazdasági gyakorlat bevezetését „jutalmazták”.

2. Ökocímke

Az ökocímkezés szintén gazdasági eszköznek tekinthető, hiszen tájékoztatja a vásárlókat egy adott termék környezeti jellemzőiről és így befolyásolhatja a fogyasztói döntést. A legfontosabb környezetpolitikai elvek a „megelőzés” és a „szennyező fizet” elvek érvényesítésének szándékával 1992-ben hatályba lépett a 880/92/EGK számú rendelet, a közösségi szintű ökocímke rendszeréről, amely bevezette a termékek környezeti hatásainak minősítését a teljes életciklust felölelő vizsgálatok alkalmazásával.

A közösségi ökocímke odaítéléséről szóló 880/92/EGK rendelet értelmében az európai uniós ökocímke olyan Közösségen belüli termékek esetében ítélt oda, amelyek megfelelnek bizonyos környezetvédelmi követelményeknek és konkrét ökocímkezési kritériumoknak. A címkét csak azok a termékek nyerhetik el, amelyek környezeti hatása a legalacsonyabb az adott termék kategórián belül. A kritériumokat az Európai Unió Ökocímke Bizottsága (EUÖB) határozza meg; a kritériumokat az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában teszik közzé.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

4. ábra: Az ökocímke

Forrás: *Internet 12*

Az ökocímke lehetővé teszi egyrészt a fogyasztók számára, hogy könnyen felismerhessék a hivatalosan is elfogadott „zöld” termékeket, míg a termelők számára eszközt biztosít ahhoz, hogy megmutassák termékeik előnyös környezeti tulajdonságait. Az új rendelet (1980/2000 EK rendelet) hatályát kibővítették a szolgáltatásokra és kereskedőkre (pl. szálláshelyek)

Ha egy termék a közösségi ökocímket és a nemzeti címket egyaránt elnyerte, úgy a terméken ezt a két emblémát egymás mellett kell feltüntetni (4. ábra)

Az ökocímke megszerzésére olyan Magyarországon gyártott termékekkel lehet pályázni, amelyekre elfogadott EU feltételrendszer van, és amelyek megfelelnek az adott termékcsoporthoz vonatkozó kritériumoknak. Pályázatot az adott termékcsoporthoz tartozó termékek gyártói, szolgáltatói, forgalmazói és importőrei nyújthatnak be. A címke odaítélése a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium feladata.

Az uniós ökocímke díja a pályázati (kérelmezési) és az éves díjon alapszik. (21. táblázat)

21. táblázat: Az ökocímke díjazása

<i>kérelmezési díj</i>	300 000 Ft+ÁFA
KKV és fejlődő országok kérelmezési díja	150 000Ft+ÁFA
mikro-vállalatok kérelmezési díja	90 000+ÁFA
<i>Kedvezmények</i>	
EMAS vagy ISO szervezet	20%
éves díj (elnyert címke)	400 000 Ft+ÁFA
KKV és fejlődő országok éves díja	200 000+ÁFA
mikro-vállalatok éves díja	90 000+ÁFA

Forrás: *Internet 12*

A virágos termék-jelölés Olaszországban a legnépszerűbb, a második helyen Franciaország, a harmadik és negyedik helyen pedig Spanyolország és Németország áll. A termékcsoporthoz tartozó idegenforgalmi szálláshelyek termékcsoporthoz tartozó termékek gyártói, szolgáltatói, forgalmazói és importőrei nyújthatnak be. A címke odaítélése a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium feladata.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

3. Környezetvédelmi adók

Az egyik legvitatottabb gazdasági eszköz a környezetvédelmi adók rendszere. Számos tagállam vezetett be környezetvédelmi adókat, elsősorban az elsődleges energiahasználatra, a CO₂ és egyéb gázok kibocsátására.

A környezetvédelmi adók bevezetésének kettős célja van: az első a környezetvédelmi célok, mint a károk csökkentése és szennyeződések elkerülése, másrészt pedig forrásteremtés; ennek példái:

- Környezetterhelési díj (talaj, víz, levegő)
- Termékdíj (Üzemanyag és egyéb kőolajtermék, gumiabroncs, hűtőberendezések, hűtőközeg, csomagolás, akkumulátor, hígító és oldószer, reklámhordozók)
- Betéti díj (hulladék mennyiségének csökkentése)
- Szolgáltatási, felhasználói díjak

4. Környezetirányítási Rendszer (KIR)

Az V. Környezetvédelmi Akcióprogram szerint a **környezeti management és audit rendszerek (EMAS)**, valamint a környezeti felelősség elvének alkalmazása további lehetséges gazdasági eszközei az externális költségek internalizálásának. Az EU 1993-ban vezette be Környezeti Menedzsment és Audit Rendszeréről (Eco-Management and Audit Scheme – EMAS) szóló rendeletét. Az auditrendszerbe önként belépő vállalatok kötelesek vállalati környezetpolitikát kidolgozni, rendszeres környezeti felmérést és időszakos vállalati környezet átvilágítást végezni. Az átvilágítás (audit) eredményének közzététele kötelező. Az EMAS rendelet, hasonlóan az ISO 14001-es szabványhoz, egy módszert kínál a szervezetek számára környezeti teljesítményük fejlesztéséhez, publikálásához és ezen keresztül egy környezettudatos vállalati működés megvalósításához

Mivel az EMAS szerint működő szervezetek környezeti teljesítményüket környezeti nyilatkozatban is megjelenítik, így kifejezik a bizalmat, az átláthatóságot és a környezettudatosságot képviselik. Az EU-ban több mint 4000 cég (ipari, szolgáltatói, helyhatóságok).

Az **ISO 14001** szabvány nem más, mint környezettudatos vállalatirányítás, vagyis a vállalat azon tevékenységeinek kezelése, kézbentartása, amelyek hatással voltak, vannak vagy lehetnek a környezetre. Célja a természeti erőforrások megóvása, a szennyezések, kibocsátások, környezeti kockázatok csökkentése, a dolgozók és a környéken lakók egészségének megőrzése, kevésbé szigorú előírásokat tartalmaz, mint az EMAS, nem ír elő kötelező auditálást, a gazdasági szféra valamennyi szereplője alkalmazhatja. Az EU-ban kb. 50 000 cég rendelkezik ilyen szabvánnyal.

Magyarországon EMAS minősítéssel 29 cég, míg ISO minősítéssel közel 1000 cég rendelkezik.

7.2.3. Megelőző szabályozás

Az V. Környezetvédelmi Akcióprogram az önkéntes egyezmények fokozott használatát ösztönzi egyes környezet problémák kezelésére. Az önkéntes egyezmények az ipar és az állami hatóságok között jöhetnek létre. Az önkéntes egyezmények egyik legnagyobb problémája, hogy a parlamentek és a társadalmi szervezetek véleményét nem kéri ki a tárgyalások és az ellenőrzések során.

Az önkéntes egyezmények támogatói, az állam és az ipar megosztott felelősségének elvét alkalmazva gyorsabban kezelhetőek egyes szektorális, helyi és ideiglenes környezetvédelmi problémák. A gazdasági szereplők felelősségét és kezdeményezőképességét kihasználva az önkéntes egyezmények hatékonyabb alternatívát nyújtanak a nehézkes és rugalmatlan jogi szabályozással szemben.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

7.3. Környezetvédelmi Akcióprogramok

Az Európai Unió környezeti politikáját hagyományosan ezen program elfogadásától eredeztetik. A közösségi akcióprogramok politikai szándéknyilatkozatokat, alapelveket, prioritásokat, szervezeti intézkedéseket is tartalmaznak a konkrét cselekvési programok mellett. Az elkövetkező évtizedekben több ilyen akcióprogram is született (22. táblázat)

22. táblázat: Környezetvédelmi akcióprogramok

1. Környezetvédelmi Akcióprogram	1973-1976
2. Környezetvédelmi Akcióprogram	1977-1981
3. Környezetvédelmi Akcióprogram	1982-1986
4. Környezetvédelmi Akcióprogram	1987-1992
5. Környezetvédelmi Akcióprogram	1993-2000
6. Környezetvédelmi Akcióprogram	2002-2012
7. Környezetvédelmi Akcióprogram	2013-2020

Forrás: *Internet 4*

Az *V. Akcióprogram* megtervezésekor a Bizottság elkészítette az első négy akcióprogram elmúlt 20 évének környezetpolitikai mérlegét; az eredmény lehangoló volt. Az első 4 akcióprogramnál a következő problémák jelentkeztek: csak általános célokat fogalmaztak meg, nem neveztek meg a felelős személyeket, intézményeket, forráshiány, nagyobb hangsúlyt fektettek inkább a jogi szabályozásra, nem sikerült integrálni a környezetvédelmi szempontokat más ágazatokba, csak a média által felkapott témákra összepontosítottak.

Az *V. Akcióprogram* kijavítva az előzőek hiányosságait, az általános célkitűzések mellett konkrét célokat, intézkedéseket, eszközöket jelöl meg, teljesítésük pontos határidejével és a résztvevők megnevezésével, továbbá jelentősen kiszélesíti a környezetpolitikai eszközök skáláját, melyek közül a legnagyobb teret a piaci alapú eszközöknek szánják.

A *VI. Környezetvédelmi Akcióprogram* során a „Környezet 2010: A mi jövőnk, a mi választásunk” címet viseli. A Program az EU 2006-ban megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának környezetvédelmi pillére.

Az EU *VII. Környezetvédelmi Cselekvési Programja* (2013-2020) „Jólét bolygónk felélése nélkül” címet viseli. A program 9 prioritást fogalmaz meg, melyek a következőképpen épülnek fel (*Internet 19; EC, 2018, EU HL, 2013*)

1. Tematikus célkitűzések: természeti tőke; erőforrás-hatékony, alacsony CO₂-kibocsátású gazdaság; egészség és jólét
2. Megvalósítás keretei: végrehajtás, tudás, beruházás, integráció
3. Térbeli dimenzió: városi és nemzetközi

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

1. Tematikus célkitűzések

Természeti tőke

A természeti tőke a biológiai sokféleségre utal, amely olyan létfontosságú szolgáltatásokat foglal magában, mint a növények beporzása, az árvíz elleni védelem és az éghajlat-szabályozása. Ennek érdekében az EU tagállamai felgyorsítják a 2020-as *Biológiai Sokféleséggel kapcsolatos Stratégia* megvalósítását és az európai vízkészletek védelmére vonatkozó tervet.

Erőforrás hatékony, alacsony CO₂-kibocsátású gazdaság

A természeti erőforrások növekvő ára és nyersanyagok importfüggősége alapvetően meghatározza Európa versenyképességét, melyet befolyásol a fenntartható növekedés képessége, valamint az erőforrás-hatékonyság javulása.

A Cselekvési Program meghatározza azokat a feltételeket, amelyek segítségével az EU erőforrás-hatékony, alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdasággá válhat. Ehhez szükséges „**Az éghajlat- és energiacsomag 2020**” teljes körű megvalósítása, vagyis:

- az ÜHG-kibocsátásnak 20%-kal való csökkentése 2020-ig,
 - fő eszközei: kibocsátási-kereskedelmi rendszer (ETS), a Megújuló Energia Irányelv, Energiahatékonysági Program és Irányelv, NER300 Program és a Horizon2020 finanszírozási programok
- energiahatékonyság javítása 20%-kal,
- a megújuló energia arányának növelése 20%-ra

Különös hangsúlyt fektetnek továbbá olyan területekre is, mint az élelmiszer-pazarlás csökkentése, a hulladék erőforrássá alakítása és a vízforrások hatékonyabb felhasználása.

Az Európai Unió azonban hosszabb távban gondolkodik, már 2050-ig megfogalmazta általános célkitűzéseit és célértékeit az éghajlat-és klímaváltozással kapcsolatban.

A **2030-as Éghajlati-és Energiaügyi keret** az EU egészére kiterjedő célokat és politikai célkitűzéseket tartalmaz a 2021-2030 közötti időszakra. A 2030-as fő célok a következők (EB, 2014c):

- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 40% -os csökkentése (1990-es szinttől),
- Legalább 32% -os részesedés a megújuló energiában,
- Legalább 32,5% -os javulás az energiahatékonyságban.

2050-ig az Európai Bizottság éghajlat-semleges Európát szeretne megvalósítani. 2018. november 28-án a Bizottság bemutatta **az éghajlatváltozási, környezeti- és energia stratégiai** hosszú távú jövőképét egy modern, versenyképes és éghajlat-semleges gazdaságról. A stratégia célja, hogy összehangolja a cselekvési terveket olyan kulcsfontosságú területeken, mint az iparpolitika, a pénzügyek vagy a kutatás (EC, 2018)

A Cselekvési Program főbb célkitűzései:

- az ÜHG-kibocsátásának 80-95%-kal való csökkentése 1990-hez képest (éghajlat-semlegesség)
- „nem sajnálom” politika alkalmazása (pl. energiahatékonyság és a megújuló energia erős felhasználása, a hidrogén és az e-üzemanyagok alkalmazásának intenzitása, a végfelhasználói energiahatékonyság és a körkörös gazdaság),
- a megújuló energia aránya 32%,
- energia importfüggőség csökkentése 20%-ra 2050-re, a jelenlegi kb. 55%-ról

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Egészség és élet

A harmadik kulcsfontosságú tematikus célkitűzés az emberi egészséget és jólétet érintő kihívásokra terjed ki, mint például a levegő és a víz szennyezése, a túlzott zaj és a vegyi anyagok. A Cselekvési Program célja, hogy gondoskodjon a levegőminőség és a zaj jogszabályainak frissítéséről; az ivóvíz és a fürdővízre vonatkozó jogszabályok végrehajtásának javításáról, a veszélyes vegyi anyagok kezeléséről.

2. Megvalósítás eszközei

A meglévő jogszabályok jobb **végrehajtása** számos előnnyel jár a környezet, az egészség és a gazdaság számára. Az EU hulladékra vonatkozó jogszabályainak teljes végrehajtás során közel 72 milliárd eurót takarítanak meg évente; növeli az EU hulladékgazdálkodási és újrafeldolgozási ágazatának éves forgalmát 42 milliárd euróval; és 2020-ra több mint 400 000 új munkahelyet teremt.

A környezetvédelmi kutatások a fejlesztések nyomon követése és jelentése azt jelenti, hogy a környezet megértése folyamatosan növekszik. Ezt a **tudásbázist** hozzáférhetőbbé kell tenni a polgárok és a politikai döntéshozók számára. A program célja: javítani kell az adatok és egyéb információk EU-szerte történő összegyűjtésének, kezelésének és felhasználásának módját, valamint szisztematikusabb megközelítés kialakítása az új és a felmerülő kockázatokra.

A programban meghatározott célok elérése érdekében mind köz-, mind magán**beruházásokra** is szükség van. Ez csak akkor fordulhat elő, ha a környezetre gyakorolt hatásokat megfelelően elszámolják, és a piaci jelzések eredményesen és hatékonyan visszatükrözik a környezetre gyakorolt tényleges költségeket. Ez olyan tevékenységeket foglal magában, mint a szennyező fizet elv szisztematikusabb alkalmazása, a környezetkárosító támogatások fokozatos megszüntetése, az adóztatás áthelyezése a munkaerőből a szennyezésre; és a környezetvédelmi termékek és szolgáltatások piacainak bővítése.

Utolsó elemként jelenik meg **az integrálás**, ami alatt a következőt értjük: a környezeti szempontok alkalmazása, kiterjesztése, célkitűzéseinek beépítése más szakterületekre is, úgy, mint a mezőgazdaság, ipar, közlekedés, turizmus, halászat, energia (EC, 2018)

3. Térbeli dimenzió

Európa polgárainak kb. 80%-a 2020-ra valószínűleg a városban vagy annak közelében él. A városok gyakran közös problémával rendelkeznek, mint például a rossz levegőminőség, a magas zajszint, az üvegházhatású gázok kibocsátása, a vízhiány és az egyre növekvő hulladék.

A Cselekvési Program fő célja ezen a területen: a **városok fenntarthatóbbá válása**; melyet olyan eszközökkel szeretnének támogatni, mint támogassák a legjobb gyakorlatok megosztását támogató kezdeményezéseket a városokban; biztosítsák, hogy 2020-ig az EU legtöbb városa végrehajtja a fenntartható várostervezés politikáját (smart city), és az erre a célra rendelkezésre álló uniós finanszírozást használja fel.

A környezetvédelmi cselekvési program számos kiemelt célkitűzését csak a partnerországokkal együttműködve vagy egy **globális megközelítés** részeként lehet elérni. Az EU és tagállamai elkötelezték, hogy hatékonyabban vegyenek részt a nemzetközi partnerekkel a fenntartható fejlődési célok elfogadásában (EC, 2018)

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mi az általános célja az Unió környezetvédelmi politikájának?
2. Kinek a nevéhez fűződik a fenntartható fejlődés fogalma?
3. Definiálja a fenntartható fejlődés fogalmát!
4. Röviden ismertesse a Kyotoi jegyzőkönyv lényegét?
5. Mi a Párizsi klímamegállapodás fő eleme?
6. Milyen alapelvek kapcsolódnak a környezetvédelmi politikához?
7. Mit jelent a szennyező fizet elv?
8. Hogyan lehet csoportosítani a környezeti jogi anyagokat?
9. Röviden ismertesse a szennyvíz és vízügyi direktívák lényegét?
10. Mit jelent a Natura 2000 hálózat?
11. Miről ad felvilágosítást az ökocímke?
12. Hogyan épülnek fel a VII. Környezetvédelmi Akcióprogram prioritásai?
13. Milyen célkitűzéseket fogalmaznak meg 2020-ra, 2030-ra és 2050-re az éghajlat- és energiacsomag kapcsán az Unióban?

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

MEGOLDANDÓ FELADAT

1. Mikor voltak a következő környezetvédelemmel kapcsolatos konferenciák/események?
Stockholmi Világkonferencia a).....
Kyoto-i Jegyzőkönyv b).....
Rió-i konferencia c).....
Johannesburgi Konferencia d).....
Párizsi Klímacsúcs e).....
Brundtland Jelentés f).....
2. Mikortól kötelező használni az ökológiai logót az Unión belül:
2000-től 2005-től 2010-től
3. Melyik környezetirányítási rendszer népszerűbb a magyar vállalatok körében:
EMAS ISO 14001
4. Röviden ismertesse a szennyvíz direktíva lényegét! (4 pont)
.....
.....
.....
.....
5. Melyik a két legfontosabb alapelv a környezetpolitikában?
megelőzés és szennyező fizet partnerség és addicionalitás szennyező fizet és integrálás
6. Melyik a legnépszerűbb ökocímke termékcsoport:
idegenforgalmi szálláshelyek szaniterárúk elektronikai eszközök
7. Mikor indították az első Környezetvédelmi Akcióprogramot:
1963-ban 1970-ben 1973-ban
8. Hány százalékkal kell csökkenteni az üvegházhatású gázok kibocsátását 2020-ig:
20%-kal 30%-kal 40%-kal
9. Hány százalékkal kell csökkenteni az üvegházhatású gázok kibocsátását 2030-ig:
20%-kal 30%-kal 40%-kal
10. Hány százalékkal kell csökkenteni az üvegházhatású gázok kibocsátását 2050-ig:
60-70%-kal 75-85%-kal 80-95%-kal

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ESETTANULMÁNY

A Dunapack Kft. felelősséggel viszonyul a természeti környezethez, fenntartható fejlődésünk kulcskérdését a környezettel való harmóniában látjuk. Vállalatunk a gazdasági fejlődést az ökológiai és szociális szempontok együttes figyelembevételével kívánja megvalósítani.

A környezettel való harmonikus együttélés cégfilozófiánk, ezen belül környezeti politikánk egyik alapköve. Erre épül az alapanyag beszerzésétől az értékesítésig a vállalat egész tevékenysége, s szerves részét képezi a döntési folyamatainknak. Kötelességünknek érezzük a cég környezetvédelmi tevékenységének folyamatos javítását és a termelés káros környezeti hatásainak csökkentését.

Termékeink fejlesztésekor elsődleges szempont a teljes újrahasznosíthatóság és az anyagtakarékosság. A környezet kímélése és termékeink minőségének javítása érdekében a gazdaságilag elérhető legmagasabb technológiai színvonal alkalmazását tűztük ki célul.

Ügyfeleink és munkatársaink számára egyaránt igyekszünk fontossá tenni a környezetvédelem ügyét. A nyitott információs politika és a kölcsönös bizalom az eredményes közös munka, ezen belül a hatékony környezetvédelem alapja. Mindezen törekvéseink teljesítésének biztosítéka a társaságnál évek óta sikeresen alkalmazott, az ISO 9001, ISO 14001 és az OHSAS 18001 nemzetközi szabványokat magában foglaló integrált irányítási rendszer és az FSC® tanúsítvány.

8. TÁRSFINANSZÍROZÁSI PROGRAMOK MAGYARORSZÁGON 2000-2020 KÖZÖTT

Ebben a fejezetben a társfinanszírozású programok kerülnek bemutatásra 2000 és 2020 között (23. táblázat).

23. táblázat: Társfinanszírozású programok

2000-2004	2004-2006	2007-2013	2014-2020
SAPARD	Nemzeti fejlesztési terv (NFT)	Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT)	Széchenyi 2020
PHARE	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)	
ISPA			

Forrás: Saját szerkesztés

8.1. A 2000-2004 közötti Előcsatlakozási Alapok

PHARE

Az EU csatlakozásra való felkészülés részeként az uniós követelmények, irányelvek és célkitűzések fokozatosan beépültek a magyar jogrendszerbe és a közigazgatásba. Az agrárágazat 1990 óta kedvezményezettje a Phare programoknak; 2003-ig hét program kivitelezése fejeződött be. A programok következményeként elsősorban az uniós intézmények átvétele, az információs, valamint pályázati rendszerek kiépítése terén történtek előrelépések. Az első előcsatlakozási program keretén belül 1990 és 2003 között 163,66 millió euró érkezett. 1998-ig a programok elsődleges céljai között szerepeltek a mezőgazdasági ágazaton belül az intézményfejlesztés, a strukturális váltás, a beruházások ösztönzése, hitellehetőségek kialakítása és az ingatlan-nyilvántartás fejlesztése voltak. 1998 után a programok fő célja a mezőgazdasági intézmények uniós csatlakozásra történő felkészítése volt. Ettől az évtől kezdődően a PHARE támogatáshoz saját forrást is kellett biztosítani. (ÚMVP, 2007:90-91)

SAPARD

Az Európai Unió vezetői 1997-ben döntöttek arról, hogy a korábbi Phare Programhoz 2000-től beemelik az ún. Sapard Programot ((Special Accession Program for Agriculture and Rural Development) is, mely a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés felzárkózásáért nyújt lehetőséget a 10 kelet-közép-európai országok számára. Magyarországon a Program kialakítása nem ment zökkenőmentesen, már az első akadály az volt, hogy a Sapard-tervet 2000. október 18-án fogadták el, valamint a Sapard Hivatal akkreditációja is eléggé elhúzódott, 2002. november 26-án akkreditálták csak; így tulajdonképpen a Program 2003 közepétől pörgött fel, mikor is változtattak a túl szigorú feltételrendszeren és a támogatások mértékét is megemelték, így szélesebb kör számára tették elérhetővé a programot. A Sapard pályázati rendszere merőben eltérő volt a

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

korábbi évek gyakorlatához képest. Ez a bonyolultság és az információk hiánya miatt számos akadály lépett fel a pályázat során (*ÚMVP, 2007; FVM VÁTI TII, 2007*)

A program céljai:

- segítséget nyújtani a tagjelölt országoknak a közösségi joganyagok (acquis communautaire) átvételében, elsősorban az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) finanszírozott agrár- és vidékfejlesztési célokra
- hozzájárulni egy fenntartható és versenyképes agrárgazdaság kialakításához, a vidéki életképesség növeléséhez

Hazánk éves keretét az Unió által biztosított 9,5 Mrd Ft és a nemzeti költségvetésből származó 3 Mrd Ft jelentette.

A Kormány a 2349/1999 (XII. 21) kormányhatározat alapján a következő intézkedéseket hagyta jóvá:

1. Agrárstruktúra fejlesztési intézkedések

- mezőgazdasági vállalkozások beruházásai
- szakképzés
- mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és értékelése
- agrár-környezetvédelem
- termelői csoportok felállítása

2. Vidékfejlesztési intézkedések

- falufejlesztés- és felújítás
- alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek
- vidéki infrastruktúra fejlesztése

3. Szakmai segítségnyújtás

A támogatások kifizetése 2006. december 30-án lezárult, az utolsó támogatási igénycsomagokat 2006. szeptember 30-ig lehetett benyújtani. A Sapard Program főbb eredményeit, a beérkezett és elnyert pályázatok számát, valamint támogatás mértékét a 24. táblázat foglalja össze.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

24. táblázat: A Sapard program intézkedéseinek megoszlása és forrásnagysága

Megnevezés	Beérkezett pályázat, db	Szerződött pályázat, db	Támogatás nagysága		
			EU+nemzeti Mrd Ft	Saját erő	
				Mrd Ft	%
Mezőgazdasági vállalkozások beruházásai	3638	1448	94,4	128,3	58
Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és értékelés	772	302	65,8	105,0	61
Falufejlesztés- és felújítás	264	228	22,3	8,1	27
Alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek	2345	57	1,8	1,9	52
Vidéki infrastruktúra fejlesztése	1788	569	54,8	21,0	28
Összesen	8804	2604	239,1	264,4	52

Forrás: Váti (2007); Szabóné Berta, 2010

8.2. A 2004-2006 közötti programok

Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT)

Magyarország EU-hoz történő csatlakozását követően jogosulttá vált a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap fogadására. A támogatások igénybevételének feltétele egy stratégiai tervezési dokumentum elkészítése, melynek alapjául a Nemzeti Fejlesztési Terv szolgált. A Kormány 2002. december 18-án elfogadta a Nemzeti Fejlesztési Terv átdolgozott változatát, melynek végrehajtását 5 operatív program szolgálja:

1. Gazdasági Versenyképességi Operatív Program (GVOP)
2. Humán-erőforrás Fejlesztési Operatív Program (HEFOP)
3. Környezeti és Infrastrukturális Operatív Program (KIOP)
4. Regionális Operatív Program (ROP)
5. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

A vidékfejlesztési politika célja a vidéki térségekben élő emberek életminőségének javítása, a vidéki térségek további lemaradásának megakadályozása. A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv célja, hogy egységes keretbe foglalja az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) finanszírozandó vidékfejlesztési intézkedések hazai végrehajtásának rendszerét, kijelölje a vidéki térségek fenntartható fejlődését szolgáló célokat, prioritásokat, a támogatás igénybevételének feltételeit, valamint végrehajtásának szabályait.

A következő támogatási intézkedések szerepelnek a Tervben:

1. Korai (korkedvezményes) nyugdíjaztatás
2. Kedvezőtlen adottságú és környezetvédelmi megkorlátozások alá tartozó térségek
3. Agrár-környezetgazdálkodási támogatás
4. Mezőgazdasági területek erdősítése
5. Félig önálló gazdaságok támogatása
6. Termelői csoportok létrehozásának támogatása
7. EU előírásoknak való megfelelés támogatása
8. Technikai segítségnyújtás

25. táblázat: Az NVT pénzügyi forrásai, Mrd Ft

Támogatási jogcím	Támogatási összeg
Agrár-környezetgazdálkodás	115,8
Kedvezőtlen adottságú területek támogatása	3,7
Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása	7,4
Szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása	0,7
Mezőgazdasági területek erdősítése	20,7
Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai követelményeinek való megfelelés elősegítése	5,5
Összesen (uniós támogatás)	153,8
Nemzeti támogatás	38,7
Mindösszesen	192,5

Forrás: *Internet 1*

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv keretében 2004 és 2008 között összesen mintegy 193 milliárd Ft támogatást utaltak ki a mezőgazdasági termelőknek (25. táblázat). A támogatási összeg 80%-a uniós forrásból származik, a fennmaradó 20% pedig nemzeti ráfordítás. (*Internet 2*)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

8.3. A 2007-2013 közötti társfinanszírozási programok

Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT)

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv „átfogó célja a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés elősegítése” (ÚMFT, 2007:57). Az átfogó és specifikus célok megvalósítására – tematikus és területi prioritások alapján – átfogó, operatív programokban megtestesülő beavatkozásokat terveztek:

A tematikus és területi prioritásokat kibontó és tartalmilag összetartozó prioritástengelyek jelölik ki az egyes fejlesztési (operatív) programokat (26. táblázat)

26. táblázat: A prioritások alapján megvalósuló Operatív Programok

Prioritás	Operatív Program	Forrás*
gazdaságfejlesztés	Gazdaságfejlesztés OP	ERFA+KA
közlekedésfejlesztés	Közlekedésfejlesztés OP	KA
társadalmi megújulás	Társadalmi megújulás OP	ESZA
	Társadalmi infrastruktúra OP	ERFA
környezeti és energetikai fejlesztés	Környezet és Energia OP	ERFA+KA
területfejlesztés (regionális)	Észak-alföldi OP	ERFA
	Észak-magyarországi OP	
	Közép-magyarországi OP	
	Dél-alföldi OP	
	Dél-dunántúli OP	
	Közép-dunántúli OP	
	Nyugat-dunántúli OP	
államreform	Államreform OP	ESZA
	Elektronikus közigazgatás OP	ERFA
ÚMFT koordinációja és kommunikációja	Végrehajtási OP	KA

Forrás: ÚMFT, 2007:129; 132

*KA – Kohéziós Alap; ESZA – Európai Szociális Alap; ERFA – Európai Regionális Fejlesztési Alap

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

„**NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen, az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért**”

A rendelkezésre álló összes forrás 2007-2013 között 22,9 Mrd euró, melynek közel fele az Európai Regionális Fejlesztési Alapból érkezik, közel 40%-a a Kohéziós Alapból kerül kifizetésre, míg a fennmaradó részt az Európai Szociális Alap fedezi.

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, mely az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtott vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet alapján készült. Az Alapból folyósítandó támogatások nem pályázat, hanem úgynevezett támogatási kérelem útján férhetők hozzá, amely a támogatás igénybevételére való jogosultság megállapítására szolgál. (Internet 8)

Az ÚMVP intézkedéseinek keresztül mintegy 5 milliárd eurónak (kb. 1300 Mrd Ft) megfelelő támogatás hívható le, melyek négy tengely körül valósulnak meg (27. táblázat).

27. táblázat: Az ÚMVP tengelyei és pénzügyi forrásai

Tengelyek	Támogatás	
	Millió euró	EMVA hozzájárulás átlagos aránya, %
1. tengely: a mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása	2366,4	71,7
2. tengely: a környezet és a vidék fejlesztése	1626,7	76,9
3. tengely: a vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása	690,1	71,8
4. tengely: A LEADER-megközelítés megvalósítása	272,4	76,9
Technikai segítségnyújtás	203,0	75,0
Összesen	5159,1	

Forrás: *UMVP, 2007:432*

Az ÚMVP lebonyolításában részt vesz a Vidékfejlesztési Minisztérium, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), valamint a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSZH). (Internet 9)

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

8.4. A Széchenyi 2020 program 2014-2020 között

A 2014-2020-as költségvetési időszak alatt az Európai Unió egy fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és foglalkoztatás bővítésére alkalmas gazdaság kiépítését tűzte ki célul. Magyarország is az erre az időszakra vonatkozó forrásfelhasználását ezen célrendszer mentén alakította ki, többek között figyelembe véve nemzeti, ágazati szakpolitikák terveit, az Európa 2020 célkitűzéseit, a Kohéziós politika 11 tematikus célkitűzéseit. Ennek érdekében Közös Stratégiai Kerettervet (KSK) és Partnerségi megállapodást kötöttek az Unióval, mely során törekedtek egy célzottabb, koncentráltabb program kidolgozására. Előírásként fogalmazták meg, hogy a támogatások 60%-át közvetlen gazdaságfejlesztésre kell fordítani, melyben szerepel a foglalkoztatás növelése is. Egyszerűbb eljárásrendeket dolgoztak ki, a vissza nem térítendő támogatások mellett nagyobb szerepet szánnak még a különböző pénzügyi eszközöknek is. Ezek alapján Magyarország a 2014-2020-as időszakra a Széchenyi 2020 elnevezésű tervet dolgozta ki. a támogatás összege kb. 12 000 Mrd Ft Az európai Bizottság által elfogadott operatív programok körét a 28. táblázat tartalmazza.

28. táblázat: Az EB által elfogadott Operatív Programok 2014-2020 között

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)
Környezeti és Energetikai Hatékonyság OP (KEHOP)
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)
Rászoruló személyeket támogató Operatív Program (RISZTOP)
Vidékfejlesztési Program (VP)
Közigazgatás- és Közsolgáltatás-fejlesztési Operatív Program (KÖFOP)
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP)

Forrás: Internet 20

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

***„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”***

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen előcsatlakozási alapokra volt szükség Magyarországnak?
2. Milyen területen nyújtottak segítséget a felzárkózáshoz az egyes előcsatlakozási alapok?
3. Melyek a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai?
4. Milyen prioritások mentén alakították ki az ÚMFT operatív programjait?
5. Sorolja fel a Széchenyi 2020 operatív programjait!

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

ESETTANULMÁNY

Bővülő pályázatok, külföldi befektetők

23 éve megyénkért dolgozunk

A nyíregyházi székhelyű EuroAdvance Közgazdasági Tanácsadó Kft. és elődje 1994-től segíti a megyei kkv-k és nagyvállalatok fejlesztéseit, legyen szó eszközvásárlásról, telephely bővítésről vagy több milliárdos komplex beruházás menedzseléséről. A cég ügyvezetőjét, Szuhóczky Gábort kérdeztük az aktuális trendekről.

■ Melyek a legnépszerűbb vállalkozásokat segítő támogatási konstrukciók?

A GINOP források közül az 50%-os vissza nem térítendő támogatást biztosító pályázatok, melyek elsősorban termelő és feldolgozó ipari gépek, technológiai sorok beszerzését támogatják. Az új sláger a kombinált termék 10% saját erő mellett, 30%-os támogatással és 60%-os hittel már több száz milliós projektet valósíthatnak meg akár a mikro- és kis vállalkozások is. Itt lehet nagyobb telephely fejlesztésben, építésben és bővítésben is gondolkodni. Jó hír, hogy 2 hete bővültek a forrás keretek és ésszerűsítették a beadási határidőket. Sláger még az informatikai fejlesztésekre és az energiahatékonysági beruházásokra kiírt támogatási konstrukció is.

■ Ezek elsősorban kis- és középvállalkozások számára kiírt források, mi a helyzet a nagyvállalatokkal?

Természetesen számukra is tudunk forrást ajánlani, hiszen a HIPA által kezelt ún. EKD (egyedi kormánydöntéssel megítélt) vissza nem térítendő készpénz támogatás, képzési támogatás és adókedvezmény mind komoly hívószó hazai és külföldi beruházóink részére.

Szuhóczky Gábor

Aláírt 1,7 milliárd forintos támogatási döntéssel rendelkezünk egy 273 új munkahelyet teremtő, export orientált beruházásnak, s most van előkészítés alatt egy orosz befektetői csoport 150 fős fejlesztési kérelme. Jellemzően sok az osztrák, ukrán és orosz megkeresésünk, mivel tudják külföldön is, hogy 23 év alatt már kitapostuk a pályázati forrásokhoz vezető utat. Nem kell felesleges köröket futni ügyfeleinknek, több nyelven beszélő tanácsadóink, tervezők és kivitelezők is gyorsan rendelkezésre állnak.

■ Két éveadták át Zéró Emissziós Centrumukat, ami komoly elköteleződés a fenntartható fejlődés területén. Beváltotta a hozzá fűzött reményeket?

Ha a saját energia termelésünket és fogyasztásunkat nézzük, akkor mindenképpen. Ma már kétszer annyit termelünk, mint amennyit fogyasztunk, rossz hír ez a közmű szolgáltatóknak. Az érme másik oldalát tekintve is igen a válasz, hiszen sokan követik a példánkat és létrehoztunk egy konzorciumot is EnergiaTech 2020 névvel. Ebben 15 vállalkozás a tervezéstől, az energia auditon keresztül a kivitelezésig minden területen segíti a megrendelőket. A trendi beruházás most az 500 Kw-os napelem parkok létesítése, melyek segítségével évente 20 millió bevételt könyvelhetnek el ügyfeleink úgy, hogy otthonunkban egy monitor mellett követik nyomon az aktuális és összesített termelést. Van aki csak saját erőből, van aki 0 %-os kamatozású hitel segítségével valósítja meg ezt a „környezethatár erőművet”.

■ Ha egy vállalkozó bizonytalan a források kiválasztást illetően, mi a teendője?

Javasoljuk, hogy tekintse meg honlapunkon (euroadvance.hu) megtalálható összefoglalókat, fogalmazza meg kérdéseit, melyekre szakértő kollégáim 24 órán belül válaszolni fognak. Azután jöhet a személyes egyeztetés és pontszám kalkuláció, melynek segítségével mindenki számára egyértelmű lesz, hogy érdemes-e pályázni. Aztán el sem engedjük az ÜGYFÉL kezét a záró beszámoló elkészítéséig.

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

MEGOLDÁSOK

1. FEJEZET MEGOLDÁSAI

1	2	3	4	5
ESZAK	CEFTA	Maastrichti Szerződés	Nizzai Szerződés	2011. I. félév
6	7	8	9	10
vámunió	Maastrichti Szerződés	Nagy-Britannia	Athénban	2002-ben

3. FEJEZET MEGOLDÁSAI

1	2	3	4	5
kb. 140-150 mrd euró	Németország	hét évre	20%	kb. 1%
6		7		
a tagállamok által történő befizetések kisebbek, mint a visszakapott összegek (támogatások)		Az uniós költségvetés meglepően kicsi ahhoz képest, milyen sok feladat elvégzését szolgálja. Jelenleg az EU bruttó nemzeti jövedelmének (GNI) hozzávetőleg 1%-át teszi ki, szemben a tagállamok nemzeti költségvetésével, melyek esetében ugyanez az arány 40-50%. A közös költségvetésnek mindig egyensúlyban kell lennie.		

5. FEJEZET MEGOLDÁSAI

1	2	3	4	5
intervenciós ár	2000 óta	EU-15	1984-ben	1992-es reform
6	7	8	9	10
MVH: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal EMOGA: Európai Mezőgazdasági Garancia és Orientációs Alap SAPS: Egyszerűsített területalapú támogatás MePAR: Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer	30%	2008-tól	7+3 év	zöldítés

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

6. FEJEZET MEGOLDÁSAI

1	2	3	4	5
Észak-Alföld Észak-Magyarország Dél-Alföld Közép-Magyarország Dél-Dunántúl Közép-Dunántúl Nyugat-Dunántúl	1975-ben	Egységes Európai Okmány	1993-ban	1. célkitűzés
6	7	8	9	10
75%-át	Interreg	Portugália	ESZA, ERFA, KA	Közép- Magyarország

7. FEJEZET MEGOLDÁSAI

1	2	3	4	5
Stockholmi vk: 1972 Kyotoi J. 1997 Rio-i K. 1992 Johannesburgi K. 2002 Párizsi K. 2015 Brundtland J. 1987	2010-től	ISO 14001	A 2000 lakos- egyenértéknél nagyobb településen kötelező a szennyvizet összegyűjteni és meg- kell tisztítani a felszíni vizekbe való kibocsátás előtt	megelőzés és a szennyező fizet elv
6	7	8	9	10
idegenforgalmi szálláshelyek	1973-ban	20%	40%	80-95%

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Agrár Európa: *A 2006. évi költségvetés*. In: Erstebank Agribusiness Hírlevél. Szerk. Agrár Európa Kft. IV. évfolyam 1. szám 2006, 11. o.
- Az Európai Unió Hivatalos Lapja: *A Tanács határozata (2007. január 1.) a Tanács elnöki tisztsége betöltési sorrendjének meghatározásáról* (2007/5/EK, Euratom), OJ L 1/11 2007.1.4.
- Az Európai Unió Hivatalos Lapja: *HATÁROZATOK. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1386/2013/EU HATÁROZATA (2013. november 20.) a „Jólét bolygónk felélése nélkül” című, a 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról*. 2013.12.28. L 354/171
- BALÁZS Péter, SZEMLÉR Tamás: *EU-költségvetés: kihívások és reformtervek*. Budapest: MTA VKI-CEU ENS, 2007. 355. o.
- BÉCSY Etelka, LUCZ Hajnalka (2004): *Az Európai Unió költségvetése és finanszírozása*. In: Európai Füzetek 62. (A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ kiadványa). Budapest, 2004. 32. o.
- BENE Dániel (2000): *A magyar mezőgazdasági tárgyalási álláspont*. In: Az Európai Unió agrárgazdasága, 2000., V. évf. 1-2. szám. pp. 3-5.
- BÉRESNÉ MÁRTHA B. (2009): *A foglalkoztatottság és a vidékfejlesztés összefüggései, különös tekintettel az Észak-Alföldi régióra*. Doktori (PhD) értekezés, Debrecen
- BLAHÓ András. (szerk. 2003): *Európai integrációs alapismeretek*. Budapest: Aula Kiadó. 2003.
- BÓDY Pál: *Az Európai Unió: integráció és intézmények*. Miskolc: Miskolci Egyetem, 1999.
- Bruxinfo Európai Elemző Iroda (2008): *Lisszaboni Szerződés a gyakorlatban. Miből lett, mire jó, merre visz?* Külügyminisztérium Kommunikációs és Közkapcsolati Főosztály és EU Tájékoztató Szolgálat. Budapest. 148. o.
- BUDAY-SÁNTHA Attila: *Agrárpolitika-vidékpolitika*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2001.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Az EU vidékfejlesztési politikája 2007-2013 között*. Luxembourg: Európai Bizottság, 2006.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Európa 2020: a Bizottság új európai gazdasági stratégiát javasol*. IP/10/225 Brüsszel, 2010. március 3.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a közös agrárpolitika finanszírozásáról, irányításáról és nyomon követéséről*. Javaslat. Brüsszel: Európai Bizottság, 2011.10.12.
- EUROPEAN COMMISSION: *EU budget 2009 – Financial Report*. Luxembourg: European Commission. 2010a.
- EUROPEAN COMMISSION: *Situation and prospects for agriculture and rural areas* (December 2010). EC Directorate General for Agriculture and Rural Development Directorate. Luxembourg: European Commission, 2010b.
- EUROPEAN COMMISSION: *Regulation of the European Parliament and of the Council establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy*. Brussels: European Commission, 19.10.2011, 2011a.
- EUROPEAN COMMISSION: *Regulation of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*. Brussels: European Commission, 19.10.2011. 2011b

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

EUROPEAN COMMISSION: *A Bizottság közleménye az Európai parlamentnek és a Tanácsnak. Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2011–2012.* Brüsszel, 2011.12.10, 2011c.

EUROPEAN COMMISSION: *Overview of the CAP reform 2014-2020.* In: *Agricultural Policy Perspectives Brief*, 2013. december, N.5.

EUROPEAN COMMISSION: *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, THE COMMITTEE OF THE REGIONS AND THE EUROPEAN INVESTMENT BANK. A Clean Planet for all. A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy.* Brussels: European Commission, 28.11.2018 COM(2018) 773 final, 2018.

AZ EURÓPAI UNIÓ HIVATALOS LAPJA: *Az Európai Parlament és a Tanács 1888/2005/EK rendelete (2005. október 26. a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának (NUTS) létrehozásáról szóló 1059/2003/EK rendelet módosításáról tekintettel a Cseh Köztársaság, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia Európai Unióhoz történő csatlakozására.* 2005.11.25. Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 309/1-8

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *A régiók szolgálatában.* Luxemburg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványának Hivatala, 2004.

EURÓPAI BIZOTTSÁG (2007): *Az EU szerepe a világban. Az Európai Unió külpolitikája.* Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, 2007.

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Befektetés a jövőnkbe. Az Európai Unió 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó pénzügyi keretterve.* (Harmadik, átdolgozott változat). Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala. 2010. június

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *A Bizottság közleménye az Európa Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságának és a Régiók Bizottságának „Az Európa 2020 stratégia” költségvetése. A szakpolitikai területek áttekintése.* 2011.6.29. COM(2011) 500 végleges II. rész, 2011a

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Tájékoztatás – KAP-reform: A fő elemek magyarázata.* MEMO/13/621. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-621_hu.htm. 2013

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Közérthetően az EU szakpolitikáiról. Költségvetés.* Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014a. ISBN 978-92-79-41737-5.

EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Közérthetően az EU szakpolitikáiról. Regionális politika.* Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014b. ISBN 978-92-79-41295-0

EURÓPAI BIZOTTSÁG (2014c): *A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK.* Brüsszel, 2014.1.22. COM(2014) 15 final, 2014c

EURÓPAI BIZOTTSÁG (é. n.): *Közlemény a KAP jövőjéről. „A KAP 2020 távlatában: megfelelni a jövő élelmiszeri, természeti erőforrásokra vonatkozó és területi kihívásainak”* http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/communication/slide-show_hu.pdf

EURÓPAI KÖZÖSSÉG: *A régiók szolgálatában.* Luxemburg: Az Európa Közösségek Hivatalos Kiadványának Hivatala. 2004.

FEHÉR Alajos: *A vidékgazdaság és a mezőgazdaság.* Budapest: Agroinform Kiadó, 2005.

FEHÉR István, KATONÁNÉ KOVÁCS Judit, SZÜCS István (szerk.): *Az Európai Unió intézményrendszere. Európai Unió alapismertetések.* Debrecen: DE AMTC AVK., 2007.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

FEHÉR István, NESZMÉLYI Attila: *Az Európai Unió agrár- és vidékfejlesztési Kifizető ügynökségi rendszerének kialakítása*. In: XLV. Georgikon Napok Tudományos Konferencia. Veszprémi Egyetem, Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, Keszthely, 2003.

FEHÉR István (2001): *Európa uniós ismeretek*. Gödöllő: SZIE GTK Európai Tanulmányok Központja, 2001.

FEHÉR István (2002.): *A magyar agrárgazdaság EU harmonizációja, a csatlakozási politika főbb szempontjai*. Budapest: CC Consultatio Kft, 2002.

FVM-VÁTI II (2007): *A SAPARD Program ex-post értékelése*. Budapest: FVM, 2007.

HALMAI P. (2004): *A reform ökonómiája. EU Közös Agrárpolitika: fordulópont vagy kiigazítás?* Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2004.

HETÉNYI Géza, HÜHNLICH Csaba, MOCSÁRY Pál: *Az Európai Unió pénzügyi rendszere*. Budapest: Útmutató Kiadó, 2000.

HORVÁTH Gyula (szerk.) (2001): *Az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájának szabályozása*. Pécs: MTA Reginális Kutatások Központja, 2001.

HORVÁTH József: *Az Európai integráció története*. Budapest: Osiris, 2003.

HORVÁTH Zoltán: *Kézikönyv az Európai Unióról* (Nyolcadik, átdolgozott, bővített kiadás). Budapest: HVG-ORAC, 2011.

IVÁN Gábor: *Az Európai Unió költségvetése a közösségi politikák tükrében*. PhD értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Világgazdasági Tanszék. 2005.

IVÁN Gábor: *Bevezetés az Európai Unió költségvetésébe*. Budapest: Osiris Kiadó, 2008.

KAPRONCZAI István: *A magyar agrárgazdaság az adatok tükrében az EU csatlakozás után*. In: Agrárgazdasági Információk. 2010. 12. szám. p. 186.

KATONÁNÉ KOVÁCS Judit, POPOVICS Péter: *EU ismeretek*. In: Vállalkozások működése az EU-ban. (Szerk.: Nábrádi A. – Nagy A.) Budapest, Szaktudás Kiadó Ház, 2005 pp. 8-77.

KENDE Tamás, SZŰCS Tamás (szerk.) (2005): *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005. p. 788.o.

KENGYEL Ákos: *Kohézió és finanszírozás*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2008.

KEREKES Sándor, SZLÁVIK János (1999): *A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei* (2. kiadás). Budapest: KJK Kiadó, 1999.

KEREKES Sándor: *A környezet-gazdaságtan alapjai*. Budapest: AULA Kiadó, 2007.

KISS Judit: *Hogyan változik az EU agrárpolitikája?* In: MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Kihívások 157. szám. 2002. augusztus.

KISS J. (2003): *A KAP legújabb agrárreformja*. MTA Világgazdasági Kutatóintézet Kihívások, 165. sz., 2003. július

KOVÁCS Gábor (szerk.), HODINA Péter, LÁMFALUSI Ibolya, MIZIK Tamás, RONTÓNÉ NAGY Zsuzsanna: *Agrár- és vidékfejlesztési támogatások az uniós csatlakozás évében*. In: Agrárgazdasági Információk, 2004., 4. szám. p. 53.

LŐRINCNÉ ISTVÁNFFY Hajna: *Pénzügyi integráció Európában*. Budapest: KJK-Kerszöv. Kiadó, 2001.

MAÁ CZ Miklós, KÓNYA Edit: *Új vidékfejlesztési politika az Európai Unióban 2007 és 2013 között*. In: A falu, 2004., XIX. évf. 4. szám. pp. 53-59.

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

MVH: *Agrártámogatási ABC*. Az MVH jogcímei dióhéjban. Budapest: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, 2005.

MVH: A támogatási rendszer 2011. MVH, Budapest

NAGY Angelika: *Az Európai Unió* Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 1999.

NAK: *Vidékfejlesztési Program. Kézikönyv*. Budapest: NAK, 2015a

NAK: *Zöldítés. Gazdálkodói Kézikönyv*. Budapest: NAK, 2015b

NAK: *Közvetlen támogatások. Gazdálkodói kézikönyv*. Budapest: NAK, 2016.

NAK: *Zöldítés a gyakorlatban. Gazdálkodói segédlet*. Budapest: NAK, 2018a

NAK: *Tájékoztató a 2020 utáni Közös Agrárpolitika várható keretéről*. Budapest, NAK, 2018b

NAK: *Kölcsönös megfeleltetés. Gazdálkodói Kézikönyv*. Budapest: NAK, 2018c

OFFICIAL JOURNAL: Council Regulation (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). Official Journal L 277 21/10/2005

OFFICIAL JOURNAL: 2007/383/EC: Commission Decision of 1 June 2007 amending Decision 2006/636/EC fixing the annual breakdown by Member State of the amount for Community support to rural development for the period from 1 January 2007 to 31 December 2013 (notified under document number C(2007) 2274) Official Journal L42 01/06/2007

ÖRY István, BARTHA Péter: *Környezetvédelem és EU-csatlakozás*. In: Engem is érint sorozat. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, Budapest, 2002. 24. o.

PALÁNKAI Tibor: *Az európai integráció gazdaságtana*. Budapest: Aula Kiadó, 2003.

PETE N. (é.n.): *A magyar mezőgazdaság és az Európai Unió*. Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma.

POPP József, POTORI Norbert, PAPP Gábor: *KAP 2014-2020: kötelező zöldítés*. In: Magyar Mezőgazdaság, 2011. LXVI. évf. 42. szám. pp. 8-11.

POPP József, POTORNI Norbert, UDOVECZ Gábor: *A Közös Agrárpolitika alkalmazása Magyarországon*. In: Agrárgazdasági Tanulmányok, 2004. 5. szám.

POPP József: *Az EU Közös Agrárpolitikájának elmélete és nemzetközi mozgástere*. Budapest: Európai Agrárpolitika Kft., 2004.

POPP József: *Az EU Közös Agrárpolitikája 2014 után*. Budapest: Szaktudáskiadó Ház Zrt. 2013.

SZABÓ Gábor: *Az Európai Unió agrárpolitikája. (Egyetemi jegyzet)* Debrecen: DE MTK – Kaposvári Egyetem ÁTK, 2001.

SZABÓNÉ BERTA Olga: *Tanulóévek – a pályázók gyakorlati tapasztalatai a SAPARD Programról*. In: Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények. 2010. II. évf. 2. szám. pp. 79-92.

ÚMFT: *Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakerete 2007-2013*. A Magyar Köztársaság Kormánya, 2007

ÚMVP IH: *Közösségi vidékfejlesztés. Tájékoztató az Európai Unió LEADER Programjáról*. Budapest: Új Magyarország Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága, 2007.

VÁSÁRY Miklós: *Közvetlen támogatási lehetőségek 2014-2020 között*. Kecskemét, 2014. június 25.

VÁTI: *Sapard program ex-post értékelése*. Budapest 2007. december FVM

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

VM: *Nemzeti Vidékstratégiai Konceptió – 2020 (agrár, élelmiszer, környezet és vidékstratégiai tézisek)*.
Vitaanyag. Budapest: Vidékfejlesztési Minisztérium, 2011.

Internet források

Internet 1: NVT számokban

<http://www.umvp.eu/?q=tamogatas-szamokban>

Internet 2: Fejlesztési Programok 2007-2010

http://www.nfu.hu/uj_magyarorszag_fejlesztési_terv_2

Internet 3: Környezetvédelem

http://europa.eu/pol/env/index_hu.htm

Internet 4: Az Európai Unió környezetpolitikájának fejlődése – akcióprogramok.

<http://foldrajz.ttk.pte.hu/kornyezet/detty/akcio.pdf>

Internet 5: UMVP: Hogyan igényelhet?

<http://umvp.eu/?q=hogyan-igenyelhet>

Internet 6: UMVP: Alapdokumentumok

<http://umvp.eu/?q=alapidokumentumok>

Internet 7: Új tagállam csatlakozási folyamata

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/114536_hu.htm

Internet 8: Az euró bevezetése

<http://www.ecb.int/euro/intro/html/index.hu.html>

Internet 9: Az Európai Unió költségvetése

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=3

Internet 10: Az EU intézményei és egyéb szerve

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_hu.htm

Internet 11: Kohéziós és regionális politika 2007-2013

http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_regiok&id=140

Internet 12: Az Európai Unió öko-címke rendszere

<http://www.kornyezetbarat-termek.hu/pages.php?aid=138&pID=2>

Internet 13: Előcsatlakozási alapok.

https://www.palyazat.gov.hu/elocsatlakozasi_alapok

Internet 14: Overview - Instrument for Pre-accession Assistance

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview_en

Internet 15: Brexit: A britek kilépése az Európai Unióból.

https://index.hu/aktak/a_britek_kilepese_az_europai_uniobol/

Internet 16: Európai választások 2019.

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hu#választások

Internet 17: Vidékfejlesztési politika 2014-2020

https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_hu

Internet 18: Hatályba lépett a párizsi klímaegyezmény

https://index.hu/tudomany/2016/11/04/hatalyba_lepett_a_parizsi_klimaegyezmeny/

EFOP-3.5.1-16-2017-00017

**„NYE-DUÁL- Új utakon a duális felsőoktatással a Nyíregyházi Egyetemen,
az Északkelet-Magyarországi térség felemelkedéséért”**

Internet 19: Európai Bizottság: Jólét bolygónk felélése nélkül. A hetedik környezetvédelmi cselekvési program – általános uniós környezetvédelmi cselekvési program 2020-ig
<https://docplayer.hu/253328-7-eu-kornyezeti-akcioprogram-2020-ig.html>

Internet 20: Pályázati dokumentációk
https://www.palyazat.gov.hu/palyazati_dokumentaciok1

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. TÁBLÁZAT: AZ INTEGRÁCIÓS FORMÁKHOZ TARTOZÓ JELLEMZŐK	5
2. TÁBLÁZAT: AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ FŐBB SZERZŐDÉSEI	7
3. TÁBLÁZAT: AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	13
4. TÁBLÁZAT: AZ EURÓ ÁTVÁLTÁSI ÁRFOLYAMAI (1 EURÓ=)	20
5. TÁBLÁZAT: A MAGYARORSZÁG SZÁMÁRA MEGHATÁROZOTT UNIÓS TÁMOGATÁSOK KERETÖSSZEGE, 2007–2013 (MILLIÁRD EURÓ, 2004-ES ÁRAKON)	26
6. TÁBLÁZAT: EU KÖLTSÉGVETÉSÉT MEGILLETŐ TÉTELEK MAGYAR RÉSZRŐL (2007-2013)	26
7. TÁBLÁZAT: A 2014-2020-AS KÖLTSÉGVETÉSI PERIÓDUS ÖSSZEGEI, MRD EURÓ	27
8. TÁBLÁZAT: KÉPVISELŐHELYEK 2019-2023 KÖZÖTT AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN	31
9. TÁBLÁZAT: A SOROS ELNÖKSÉGI TISZTSÉGET BETÖLTŐ TAGÁLLAMOK SORRENDJE	33
10. TÁBLÁZAT: A LEGFONTOSABB PIACI RENDTARTÁSOK	41
11. TÁBLÁZAT: DEGRESSZIÓ (%).....	46
12. TÁBLÁZAT: A 2014-2020 KÖZÖTTI AGRÁRTÁMOGATÁSI RENDSZER FŐBB ELEMEI.....	48
13. TÁBLÁZAT: A NEMZETI TÁMOGATÁSOK RÉSZESEDÉSE	49
14. TÁBLÁZAT: A 2007-2013 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA SZÓLÓ KÖZÖSSÉGI VIDÉKFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK ORSZÁG CSOPORTONKÉNTI BONTÁSBAN.....	54
15. TÁBLÁZAT: KÖZVETLEN TÁMOGATÁSOK ARÁNYA, %	56
16. TÁBLÁZAT: ÁLTALÁNOS NÉPESSÉGI KRITÉRIUMOK A NUTS-SZINTEKEN, FŐ	65
17. TÁBLÁZAT: A REGIONÁLIS POLITIKA PÉNZÜGYI HÁTTERE 2000-2006 KÖZÖTT	70
18. TÁBLÁZAT: A REGIONÁLIS POLITIKA CÉLKITŰZÉSEI 2007-2013 KÖZÖTT.....	70
19. TÁBLÁZAT: MAGYARORSZÁG RÉGIÓKATEGÓRIÁNKÉNTI UNIÓS FORRÁSAI	72
20. TÁBLÁZAT: AZ EU KÖRNYEZETI JOGANYAGÁNAK CSOPORTOSÍTÁSA	78
21. TÁBLÁZAT: AZ ÖKOCÍMKE DÍJAZÁSA	82
22. TÁBLÁZAT: KÖRNYEZETVÉDELMI AKCIÓPROGRAMOK	84
23. TÁBLÁZAT: TÁRSFINANSZÍROZÁSÚ PROGRAMOK	90
24. TÁBLÁZAT: A SAPARD PROGRAM INTÉZKEDÉSEINEK MEGOSZLÁSA ÉS FORRÁSNAGYSÁGA	92
25. TÁBLÁZAT: AZ NVT PÉNZÜGYI FORRÁSAI, MRD FT	93
26. TÁBLÁZAT: A PRIORITÁSOK ALAPJÁN MEGVALÓSULÓ OPERATÍV PROGRAMOK	94
27. TÁBLÁZAT: AZ ÚMVP TENGELYEI ÉS PÉNZÜGYI FORRÁSAI.....	95
28. TÁBLÁZAT: AZ EB ÁLTAL ELFOGADOTT OPERATÍV PROGRAMOK 2014-2020 KÖZÖTT	96

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ÁBRA: A HÁRMAS PILLÉRSZERKEZET	10
2. ÁBRA: A VIDÉKFEJLESZTÉS TENGELYEI 2007-2013	53
3. ÁBRA: AZ AGRÁRIUM FINANSZÍROZÁSI FORMÁI A CSATLAKOZÁST KÖVETŐEN	57
4. ÁBRA: AZ ÖKOCÍMKE	82